

แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย”
สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
มีนาคม 2557

แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย”
สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

มีนาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย”
สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
มีนาคม 2557

พราว พาหอม. (2557). แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียน
ชาวต่างประเทศ. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์:
อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถี
ชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ และหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 และ
เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแบบเรียน ที่สร้างขึ้น
ประกอบด้วยบทเรียนจำนวน 5 บท ได้แก่ ข้าวกับวิถีชีวิตไทย ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย
ข้าวกับบทเพลงไทย ข้าวกับนิทานไทย ข้าวกับภาคีสำนวนไทย ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
คือ นักศึกษาชาวจีน คณะบริหารธุรกิจ สาขาขนส่งระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต จำนวน
10 คน

ผลการวิจัย พบว่า ได้แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับ
ผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 87.40 / 85.67 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าแบบเรียน
ภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ สามารถนำไปใช้
ประกอบการเรียนการสอนได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

TEXTBOOK ON “RICE AND THAI LIFESTYLE” FOR TEACHING THAI LANGUAGE
AND CULTURE TO FOREIGN LEARNERS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Teaching Thai as a Foreign Language
at Srinakharinwirot University

March 2014

Phrao Phahom. (2014). *Textbook on "Rice and Thai Lifestyle for Teaching Thai Language and Culture to Foreign Learner*. Master's Project. M.A. (Teaching Thai as a Foreign Language). Bangkok: Graduate School. Srinakarinwirot University.
Advisor: Mr. Pattaya Jitmetta.

The purpose of the research was to write a textbook on "Rice and Thai Lifestyle for teaching Thai language and culture to foreign learner. The textbook was made to meet its quality requirements. In this regard, before the writing, documents and researches related to the subject matter regarding the topic, Rice, Thai culture, tradition, Thai lifestyle were studied. The book content included five chapters: Rice with Thai lifestyle, Rice with tradition and Thai lifestyle, Rice with Thai songs, Rice with Thai legends and Rice with proverb and aphorism Thai. Upon completion, the textbook was experimented with 10 Chinese students who studied Faculty of Business Administration Program in International Transportation in Kasem bundit university. The results showed that the textbook was effective at the significance level of 87.40/85.67 and the achievement of the subject's using the textbook was statistically higher than before using at the .05 level of significance and proved to be useful as textbook for students.

สารนิพนธ์
เรื่อง
แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ
ของ
พราว พาหอม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่..... มีนาคม พ.ศ. 2557

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....
(อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ) (อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วิษณุกร ทองหล่อ)

..... กรรมการ
(รศ.รุ่งฤดี แผงละคร)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ และความกรุณาอย่างยิ่ง จากอาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตะ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษาและแนวคิด ตลอดจนตรวจแก้สารนิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในคุณูปการของท่านมาในโอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พรทิพา ทองสว่าง, อาจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ และอาจารย์อรทัย จันทรงษ์ ในความเมตตาของท่านที่กรุณารับเป็นผู้เชี่ยวชาญ สละเวลาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ชี้แนะข้อบกพร่อง ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของท่าน ในการสร้างเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพ

ขอขอบพระคุณ คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ที่กรุณาอนุญาตให้ผู้วิจัย ทดลองเก็บข้อมูลกับนักศึกษา และนางสาวชนิษฐา ขจรชีพ น้องสาวที่น่ารัก ที่ช่วยให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับนักศึกษาและช่วยทดลองใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกคน ที่เป็นแรงใจ และให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยทุกด้านด้วยดี โดยเฉพาะว่าที่ร้อยตรีกิตติกร จริยาคุณาพร ที่สละเวลาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจตลอดมา และเด็กหญิงปาริฉัตร อัฒจักร์ ที่ช่วยวาดภาพประกอบในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบใจนักศึกษาชาวจีน คณะบริหารธุรกิจ สาขาขนส่งระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ที่ให้ความร่วมมือแก่ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลอันเป็นที่รักยิ่ง คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์คำ พาหอม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิดา พาหอม บิดามารดาผู้มอบชีวิต มอบความรู้ สนับสนุนทางการศึกษา และให้อิสระในความคิดและการตัดสินใจ ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจ กำลังใจ กำลังสติปัญญาในการศึกษา คุณประโยชน์ประการใดที่เกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมนำมาเป็นเครื่องบูชาแด่บิดา มารดา ตลอดจนครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทางการศึกษาและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยจนสามารถประสบความสำเร็จมาได้จนถึงทุกวันนี้

พราว พาหอม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม	6
ความหมายของวัฒนธรรม	6
ประเภทของวัฒนธรรม	7
ลักษณะของวัฒนธรรม	9
ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม	10
การสอนภาษาและวัฒนธรรมให้แก่ชาวต่างชาติ	11
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม	12
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข่าวและวิถีชีวิตไทย	14
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข่าวและวิถีชีวิตไทย	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข่าวและวิถีชีวิตไทย	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน	17
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน	17
ความหมายของแบบเรียน	17
ความสำคัญของแบบเรียน	18
ประโยชน์ของแบบเรียน	19
การสร้างแบบเรียน	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน	23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย
	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
	การประเมินประสิทธิภาพแบบเรียน แบบทดสอบ และแผนการสอน
	ประเมินโดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ
	ประเมินโดยการทดลองกับกลุ่มย่อย
	การดำเนินการทดลองหาประสิทธิภาพแบบเรียน
	การใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
	การวิเคราะห์ข้อมูล
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
	สรุปผลการวิจัย
	อภิปรายผล
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย
บรรณานุกรม	42
ภาคผนวก	47
ภาคผนวก ก	48
ภาคผนวก ข	53
ภาคผนวก ค	55
ภาคผนวก ง	80
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	138

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศด้านรูปเล่ม ภาพ และตัวอักษร	29
2 แสดงผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ด้านเนื้อหาและภาษา	29
3 ระยะเวลาในการทดลอง	31
4 แสดงคะแนนจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ บทเรียนที่ 1 – 5	34
5 แสดงคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ทั้ง 5 บท	35
6 แสดงค่าประสิทธิภาพของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ตามเกณฑ์ที่กำหนด ($E1/ E2 = 80/80$)	36
7 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนด้วยแบบเรียนเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ 5 บท	37

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นสิ่งหนึ่งที่ชาวต่างประเทศให้ความสนใจมาก ทั้งนี้เนื่องจากการติดต่อระหว่างประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม มีความเจริญก้าวหน้ากว่าสมัยก่อน ทำให้เกิดความจำเป็นการเรียนรู้ภาษาไทยของบุคคลที่ประสงค์จะติดต่อกับคนไทย ในด้านต่างๆ ดังจะเห็นได้จากการที่มีการเปิดสอนภาษาไทยในสถาบันการศึกษาต่างประเทศหลายแห่ง และในประเทศไทยก็เปิดสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างประเทศในหลักสูตรต่างๆ มากมาย จากผลการสำรวจของกระทรวงต่างประเทศ ทำให้ทราบว่ามีการเปิดการสอนภาษาไทยตามสถาบันต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศกว่า 114 สถาบัน อีกทั้งมีสถาบันของรัฐและเอกชนในไทยอีกประมาณ 25 สถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรการสอนภาษาไทยแก่ชาวต่างประเทศและหลักสูตรไทยศึกษา (สุภา ปานเจริญ. 2554) อาทิ สถาบันพัฒนาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล เปิดหลักสูตรภาษาไทยระดับกลาง ในระดับประกาศนียบัตรสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศ (กองวิเทศสัมพันธ์. 2544: 263) และยังมีผลสำรวจของคอมพ์ตัน (สมพงษ์ วิทศักดิ์พันธุ์. 2545: 165; อ้างอิงจาก Compton) ว่าภาษาไทยได้กลายเป็นภาษาต่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผู้นิยมเรียนมากที่สุด รองจากภาษาอินโดนีเซียหรือปัจจุบันเป็นอันดับสามรองจากภาษาเวียดนาม จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดเจนว่า การสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศนั้นมีความสำคัญและมีผู้ให้ความสนใจมากขึ้น

ในการเรียนการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศนั้น แบบเรียนมีเผยแพร่ออกมาพอสมควร แต่แบบเรียนสำหรับชาวต่างประเทศที่สร้างขึ้นสำหรับชาวต่างประเทศ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน โดยใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการอธิบายเนื้อหา มีอยู่น้อยมาก ทั้งที่แบบเรียนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และมีประโยชน์ต่อทั้งผู้เรียนและผู้สอน เพราะแบบเรียนเป็นแนวทางกำหนดเนื้อหาสำหรับผู้สอน กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และวิธีการวัดและประเมินผลที่ถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นสื่อการเรียนที่สำคัญ ทำให้ผู้เรียนสามารถทบทวนความรู้ได้ตลอดเวลา ดังที่ สุณีย์ อัครศาสตร์ (2526: บทคัดย่อ) กล่าวถึงความสำคัญของแบบเรียนไว้ว่า เป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาผู้เรียน เนื้อหาที่มีอยู่ในแบบเรียนจึงต้องมีความหมายทั้งสิ้น เพราะจะชี้ให้เห็นแนวความรู้ วิธีการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรม แนะนำแหล่งความรู้ให้แก่ผู้เรียนและผู้สอน แบบเรียนมีอิทธิพลสำหรับผู้เรียนและผู้สอนเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า แบบเรียนเป็นหัวใจของการเรียนการสอน

เนื้อหาในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ นอกจากการสอนสะกด อ่านออกเสียง และไวยากรณ์ไทย ยังต้องสอดแทรกเนื้อหาการเรียนการสอนในบริบทไทยศึกษา เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา สังคม เพื่อให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศเข้าใจทั้งภาษาและวัฒนธรรม (กอง

วิเทศสัมพันธ์ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. 2544: 29) ตามที่ กานดา ณ กลาง (2512: 105) ได้กล่าวว่า ภาษาและวัฒนธรรมนั้นเป็นกระจกสะท้อนเงาให้เห็นซึ่งกันและกัน เนื่องจากภาษาของชาติหนึ่งจะบันทึกวัฒนธรรมของชาตินั้นไว้ บันทึกตลอดจนปรัชญา ความรู้สึกนึกคิด ชีวิตจิตใจ หรือโลกทั้งโลกของชนชาตินั้น และการเรียนรู้วัฒนธรรมยังมีส่วนช่วยให้การเรียนรู้ภาษาและการใช้ภาษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากจะทำให้ผู้เรียนได้รู้ที่มาของสำนวนภาษา รู้ว่าคำนั้นๆ ควรใช้หรือไม่ควรใช้ในสถานการณ์ใด รวมถึงได้รู้ความหมายแฝงที่อยู่ในสารด้วย ดังที่ ลากอฟฟ์ (เจ็น เก็ม ตู. 2552: บทนำ; Kramsch. 1993: 43; อ้างอิงจาก Lakoff. 1987) ได้กล่าวไว้ว่า หากผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ผู้เรียนก็จะทราบว่าเป็นสถานการณ์เช่นนี้ ควรจะใช้คำพูดและน้ำเสียงอย่างไรให้ถูกต้องกับกาลเทศะ และบุคคล การสื่อสารจึงจะประสบความสำเร็จ ดังที่ โพลิตเซอร์ (Valves. 1986: 123; citing Politzer. 1959) ได้สรุปความสำคัญของวัฒนธรรมในการเรียนภาษาไว้ว่า ถ้าเราสอนภาษาโดยที่ไม่สอนวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย เรากำลังสอนสัญลักษณ์ที่ไร้ความหมายหรือสัญลักษณ์ที่ผู้เรียนจะผูกติดกับความหมายที่ผิด ดังที่ ภักธร หิรัญภักต์ (2548: 82) กล่าวว่า การเรียนภาษาและเรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษา จึงมีความสำคัญ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิต ความคิด ความรู้สึก และความเชื่อของเจ้าของภาษา ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน ลดความขัดแย้ง ยอมรับความแตกต่างของกันและกัน ทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ เตือนตา ไผ่จันทร์ (2529: 8) ที่ว่า ภาษาเป็นเสมือนสะพานเชื่อมให้ชนต่างชาติต่างวัฒนธรรมมีความเข้าใจที่ดีต่อกัน เพราะวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก และถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง วัฒนธรรมจึงมีความสัมพันธ์ต่อภาษาอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้

วัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและพัฒนาหล่อหลอมขึ้นในสังคมไทย มีรากฐานมาจากสังคมแบบเกษตรกรรม อันเป็นอาชีพที่สั่งสมวัฒนธรรมไทยที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน กล่าวคือ ประชากรร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตผูกพันกับระบบการเกษตรกรรม ข้าว คือ สายใยชีวิตที่สร้างความอยู่เย็นเป็นสุขมาช้านาน ดังพระดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะผู้นำสหกรณ์การเกษตร 11 พฤษภาคม 2521 “...การทำสิกรรมนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมาก สำคัญยิ่งสำหรับประเทศชาติ ถ้าไม่มีใครทำนา ถ้าไม่มีใครเพาะปลูก... ประเทศชาติก็ไม่มีทางที่จะอยู่ได้ โดยเฉพาะในสมัยปัจจุบัน การอาชีพเพาะปลูกนี้มีความสำคัญมาก เพราะการเพาะปลูกนี้เป็นการเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์...”

การทำสิกรรมของคนไทยที่เป็นอาชีพหลักก็คือ การทำนาปลูกข้าว ข้าวจึงมีความสำคัญเชิงวัฒนธรรมต่อวิถีชีวิตคนไทยเป็นอย่างยิ่ง ไม่ใช่แต่เพียงเป็นอาหารหลักของทุกคนเท่านั้น แต่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจ เอื้อเฟื้อต่อกัน ในรูปแบบของวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ เช่น วัฒนธรรมการลงแขก ที่จะมีการช่วยกันปักดำข้าว เกี่ยวข้าวและนวดข้าว สลับกันไป หรือพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าว เช่น พิธีกรรมขอฝนแบบต่างๆ ได้แก่ ประเพณีแห่หางแมวของภาคกลาง ประเพณีบุญบั้งไฟของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็ก่อให้เกิดการร่วมตัวของคนไทยในกลุ่มต่างๆ เช่นเดียวกับประเพณีบุญกลางบ้านซึ่งมักจะจัดในช่วงก่อนที่จะเตรียมดินเพื่อปลูกข้าว โดยชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านจะร่วมกันจัดอาหารถวายพระสงฆ์ตรงบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน และเพื่อเคารพบูชาแม่โพสพ

ซึ่งเชื่อกันว่า เป็นเทพธิดาปกป้องรักษาข้าว ให้ช่วยให้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์ และยังมีการแสดงออกอีกหลายอย่างในลักษณะพิธีกรรมต่างๆ เช่น การทำขวัญข้าว การสืขวัญข้าว การสืขวัญยุง และสืขวัญลาน ล้วนแต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งมีข้าวเป็นจุดกำเนิดทั้งสิ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนภาษาไทยควบคู่ไปกับการเรียนรู้วัฒนธรรมไทย พร้อมทั้งเป็นการเพิ่มทักษะการอ่านจับใจความ เรียนรู้คำศัพท์ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อคนไทยและวัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อสร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ และหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามประสิทธิภาพที่กำหนดไว้คือ 80/80

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการวิจัยทำให้ได้แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานและเป็นแนวทางในการสร้างแบบเรียน สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศในเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยด้านอื่นๆ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาชาวจีน คณะบริหารธุรกิจ สาขาขนส่งระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 30 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชาวจีน คณะบริหารธุรกิจ สาขาขนส่งระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ในหลักสูตรปริญญาตรี (สามบวทหนึ่ง) จากการคัดเลือกแบบเจาะจงโดยการทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยคัดเลือกระหว่างนักศึกษาที่มีผลการเรียนดี ปานกลาง และพอใช้ รวมเป็นจำนวน 10 คน

1.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ระยะที่ 1 วางแผนโดยเขียนโครงการเพื่อดำเนินการวิจัยและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรกฎาคม 2555 ถึง กุมภาพันธ์ 2556)

ระยะที่ 2 สร้างเครื่องมือในการวิจัย สร้างแบบเรียนและปรับปรุงแก้ไข (มีนาคม 2556 ถึง ตุลาคม 2556)

ระยะที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผล (พฤศจิกายน 2556 ถึง มกราคม 2557)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1 แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

2.2 แบบทดสอบท้ายบทเรียนของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

2.4 แบบประเมินวัดคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

2.5 ประสิทธิภาพของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ หมายถึง ผลการเรียนรู้จากแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ เป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพแบบเรียน โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย ที่ได้มาจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทของแบบเรียนเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” โดยเฉลี่ยร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจากใช้แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ โดยเฉลี่ยร้อยละ 80

3. เนื้อหาแบบเรียน

แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีจำนวน 5 บท ได้แก่

บทที่ 1 ข้าวกับวิถีชีวิตไทย

บทที่ 2 ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย

บทที่ 3 ข้าวกับบทเพลงไทย

บทที่ 4 ข้าวกับนิทานไทย

บทที่ 5 ข้าวกับภาคีสำนวนไทย

แบบเรียนที่เรียบเรียงขึ้นในแต่ละบทเรียนประกอบด้วย 1) เนื้อเรื่อง 2) คำศัพท์น่ารู้ 3) ภาพประกอบ 4) แบบทดสอบท้ายบท 5) สารบัญ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ หมายถึง หนังสือที่ผู้วิจัยเรียบเรียงขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับข้าวในเชิงวัฒนธรรม
2. ผู้เรียนชาวต่างประเทศ หมายถึง นักศึกษาชาวจีน คณะบริหารธุรกิจ สาขาขนส่งระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ในหลักสูตรปริญญาตรี (สามบวทหนึ่ง) หมายถึง หลักสูตรที่เรียนภาษาไทยที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน 3 ปี และเรียนในประเทศไทย 1 ปี จำนวน 10 คน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ก่อนที่จะสร้างเครื่องมือการทดลอง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้าวและวิถีชีวิตไทย

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้าวและวิถีชีวิตไทย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวและวิถีชีวิตไทย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม

1.1.1 ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดผลดีกรรมและผลดีผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ่ายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2535)

ประกาศรี สี่ห้าไพ (2538: 7) กล่าวว่า วัฒนธรรมมีความหมายตามรูปศัพท์ คือ สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม วัฒน แปลว่า ความเจริญงอกงาม ธรรม คือ คุณความดี ความชอบ และสภาพ เมื่อรวมกันได้ความว่า สภาพอันเป็นความเจริญงอกงามหรือคุณความดีที่เจริญงอกงาม ส่วนความหมายที่แท้จริง หมายถึง ความเจริญทุกชนิดที่เกี่ยวกับมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความเจริญ สมัยแรกหรือปัจจุบัน เป็นส่วนประกอบที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ มนุษย์เกิดในวัฒนธรรมและอยู่ในวัฒนธรรม ในทางนิตินัย หมายถึง ความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทางพฤตินัย หมายถึง สภาพอันเป็นความเจริญทั้งรูปธรรมและนามธรรม เป็นความเจริญในวิชาความรู้ก่อให้เกิดการกระทำที่ดีขึ้น มีความเจริญงอกงาม ทั้งในทางกิจการงานด้านวัตถุและทางจิตใจของมนุษย์ และลักษณะของ

วัฒนธรรมมีจุดเด่นที่ควรมองคือ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เรียนรู้และถ่ายทอดสู่สังคมอย่างเหมาะสมกับวิถีทางการดำรงชีวิต

ประสาทร์ สิทธิเลิศ (2542: 45) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ดัดแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในชีวิตของมนุษย์ ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้เลียนแบบกันได้เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรมจึงเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนสมัยก่อนสืบทอดกันมาเป็นประเพณี วัฒนธรรม จึงเป็นทั้งความคิดเห็น หรือการกระทำของมนุษย์ในส่วนรวมที่เป็นลักษณะเดียวกัน และสำแดงให้ปรากฏเป็นภาษา ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี

นอกจากนี้ นิคม มุสิกคามะ (2542: 4) ยังกล่าวว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของคนเกิดจากกระบวนการอันซับซ้อนทางสังคมหรือกลุ่มชนโดยรวมเอามิติทางด้านจิตใจ วัตถุ ภูมิปัญญา และอารมณ์ เข้าไว้ด้วยกันจนเป็นรูปแบบเอกลักษณ์ของสังคมนั้น มิใช่เพียงเรื่องของศิลปะและวรรณกรรม หากหมายรวมถึงรูปแบบของชีวิต สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ระบบค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและความเชื่อต่างๆ

อวยพร พานิช และคณะ (2548: 146) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า เป็นศัพท์ที่มีความหมายกว้าง อาจหมายรวมถึงวิธีการดำเนินชีวิตพฤติกรรมและผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ความรู้ บางตำรา หมายถึง สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา รวมถึงความคิดเห็น ความประพฤติ กิริยาอาการ ภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรม คือ วิธีการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งที่ประพฤติปฏิบัติติดต่อกันมานานจนเป็นมรดกตกทอด เป็นความรู้ ความเชื่อ ศีลธรรม ศิลปะ กฎหมาย ระเบียบสังคมที่ถือปฏิบัติในสังคมนั้นๆ จนกลายเป็นสิ่งปฏิบัติสืบทอดกันมา

1.1.2 ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมไทย ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ (สวัสดี พินิจจันทร์. 2537: 14 – 19)

1. วัฒนธรรมหลัก คือ วัฒนธรรมที่เป็นหลักของชาติหรือประจำชาติ ซึ่งเราจะต้องรักษาส่งเสริมให้ดำรงอยู่คู่กับชาติไทย เพื่อให้เป็นจุดรวมจิตใจของคนในชาติ และเป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย เป็นวัฒนธรรมที่เราไม่ควรเปลี่ยนแปลง แต่ควรปรับปรุงให้ดียิ่งๆ ขึ้น

2. วัฒนธรรมรับช่วง เนื่องจากชาติไทยมิได้อยู่โดดเดี่ยวชาติเดียวในโลก เราต้องอยู่ร่วม และติดต่อกับชาติต่างๆ ทั้งตะวันตกและตะวันออก ในการติดต่อกันนี้ ชาติต่างๆ จะพบปะสังสรรค์กัน ต่างก็จะรับเอาวัฒนธรรมของกันและกัน ทั้งทางวัตถุและมีใช้วัตถุ รับเอาทั้งจิตใจและไม่จิตใจ บางทีก็รับเอาทั้งหมดบางทีรับเอาบางส่วน บางทีก็รับเอาไปประสมกับวัฒนธรรมของตน เกิดวัฒนธรรมแบบใหม่มีลักษณะดีเด่นกว่าของเดิม

จางค์ ทองประเสริฐ (2547: 9) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท โดยกล่าวว่า มนุษย์เรามีกิจกรรมที่สำคัญ 2 อย่าง คือ ร่างกาย จิตใจ ฉะนั้น วัฒนธรรมของมนุษย์เราก็แบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้ คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ เพื่อจะได้มีการกินดีอยู่ดี มีความสะดวกสบาย ในการครองชีพ การรู้จักปลูกบ้านและจัดบ้านให้น่าอยู่ การรู้จักแต่งกายให้มีระเบียบถูกต้องตามกาลเทศะ ตลอดจนรู้จักรักษาโบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปวัตถุ และการรักษาสาธารณสมบัติของชาติ รู้จักสร้างความเจริญทางวัตถุ และรู้จักประกอบการงานอาชีพต่างๆ

2. วัฒนธรรมทางจิตใจ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้ อันบำรุงความคิดทางปัญญา เช่น ศาสนา ศิลปะ วรรณคดี กฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึทางด้านจิตใจให้งอกงามหรือให้สบายอกสบายใจ วัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและทางจิตใจนี้ ย่อมพัวพันและหล้อมล้ากันอยู่อย่างที่เราพูดกันว่า “สุขกายสบายใจ” ซึ่งถ้าหากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็จะไม่สมบูรณ์ ถ้าวัฒนธรรมของชาติใดหนักไปในประเภทใดประเภทหนึ่งก็จะเกิดความไม่สมดุลกัน หากเจริญในทางวัตถุมากเกินไปแต่ทางจิตใจไม่เจริญไปพร้อมๆ กัน ในที่สุดก็จะกลายเป็นหายนะกรรม คือ ความเสื่อม ถ้าหากเจริญไปในทางจิตใจมากเกินไป แต่ทางวัตถุไม่เจริญตาม ก็จะกลายเป็นชีวิตแบบนักบวชนิกพรด ซึ่งจะต้องตัดขาดจากสังคม แต่เพราะเหตุที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เราจำต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม จึงจำเป็นที่เราจะต้องพัฒนาวัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภทนี้ให้เจริญควบคู่กันไป

ธนาพันธ์ ตรงดี และคณะ (2548: 16 – 17) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุธรรม (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เห็นรูปร่างของสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคารสถานที่ เสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องประดับตกแต่ง ผลงานศิลปะแขนงต่างๆ ผลงานทางวิทยาศาสตร์ ประติมากรรม และสิ่งอื่นๆ ที่สัมผัสด้วยอวัยวะทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย

2. วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม (Non-material Culture) สิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ เกี่ยวข้องกับจิตใจหรือความคิด หรือเป็นวัฒนธรรมซ่อนเร้น แฝงอยู่ภายใน ผสมผสานอยู่กับวิถีชีวิตมนุษย์ตลอดเวลา ยกตัวอย่างเช่น การกิน มนุษย์มีสัญชาตญาณการกินเหมือนสัตว์ แต่มนุษย์มีวิธีการแตกต่างจากสัตว์ และมีวิวัฒนาการมาโดยตลอด ในขณะที่สัตว์ยังคงเหมือนเดิม วัฒนธรรมนามธรรม แบ่งออกเป็น บรรทัดฐาน สถาบัน ค่านิยมและความเชื่อ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประเภทของวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่มนุษย์คิดค้นผลิตขึ้นมา เช่น สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึง อุดมการณ์ ค่านิยม แนวคิด ภาษา ความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ลัทธิการเมือง กฎหมาย วิธีการกระทำ และแบบแผนในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมที่มองเห็นไม่ได้นั่นเอง

1.1.3 ลักษณะของวัฒนธรรม

ลักษณะของวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงจุดเด่นๆ ที่ปรากฏในด้านวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2585 ได้ระบุลักษณะวัฒนธรรมไทย คือ

1. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย จรรยา มารยาทในที่สาธารณะ หรือที่ปรากฏแก่สาธารณะชน

2. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติตนและปฏิบัติต่อบ้านเรือน

3. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการประพฤติตนอันนำมาซึ่งเกียรติของชาติไทย และพระพุทธศาสนา

4. ความมีสมรรถภาพและมารยาทเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานอาชีพ

5. ความเจริญงอกงามแห่งจิตใจและศีลธรรมของประชาชน

6. ความเจริญก้าวหน้าในวรรณกรรมและศิลปกรรม

7. ความนิยมไทย

ธนาภรณ์ ตรงดี และคณะ (2548: 15 – 16) ได้กล่าวถึง ลักษณะของวัฒนธรรมโดยทั่วไป ดังนี้

1. วัฒนธรรมมีลักษณะเหนืออินทรีย์ มนุษย์เท่านั้นที่มีวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เหนืออินทรีย์ มีการถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์ต่อกันของมนุษย์นั้น กระทำเป็นกระบวนการเรียนรู้จากพ่อแม่สู่ลูกหลาน หรือจากลูกหลานขึ้นไปสู่พ่อแม่ก็ได้

2. วัฒนธรรมมีลักษณะที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้คนต้องเรียนรู้แบบแผนของพฤติกรรมนี้ จึงจะสามารถปรับตัวและมีชีวิตร่วมกับคนอื่น ๆ ได้

3. วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของพฤติกรรม ผลผลิตที่เป็นนามธรรมได้แก่ปรัชญา ความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และผลผลิตที่เป็นรูปธรรมได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องจักรกล อาคารสิ่งก่อสร้าง ผลงานศิลปะ เป็นต้น

4. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ วิถีชีวิตของมนุษย์ย่อมประกอบด้วย กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ ฉะนั้นคำตอบบางอย่างจึงต้องเรียนรู้เองจากการใช้ชีวิตเหมือนคนอื่น ๆ

5. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สมาชิกมีส่วนเป็นเจ้าของ จึงทำให้ผู้คนเกิดความรู้สึกรักหวงแหน ปราศรัยจะรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมของตน เนื่องจากพวกเขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรม นั่นเอง

6. วัฒนธรรมเป็นมรดกสังคม ที่สมาชิกต้องรู้จักคุ้นเคย ทะนุบำรุง และถ่ายทอดความนิยมจากรุ่นบรรพบุรุษไปยังรุ่นลูกหลาน

7. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพสมัย การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงด้วยอัตราที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมที่บรรพบุรุษ มีความสำคัญที่เป็นรากฐานของคนรุ่นปัจจุบัน ลักษณะของวัฒนธรรมเช่นนี้ เป็นลักษณะ

ที่สำคัญของวัฒนธรรมที่มีอยู่ในทุกสังคม ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของสังคมใดก็ตาม แต่ละสังคมจะต้องประกอบด้วยลักษณะส่วนรวมอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้น

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับลักษณะของวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดและไม่ใช่ว่าสิ่งนี้อาจถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ แต่วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้จากสมาชิกคนหนึ่งไปสู่สมาชิกอีกรุ่นต่อไป อีกทั้งวัฒนธรรมยังเป็นแบบแผน ในการดำเนินชีวิต ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้ว่าของใครดีกว่ากัน เพราะแต่ละวัฒนธรรมย่อมมีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม

1.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธระหว่างภาษาและวัฒนธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ในการสร้างแบบเรียนเชิงวัฒนธรรม มีดังนี้

ศรีวิชัย สุวรรณกิติ (2522: 49) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและภาษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนภาษาต่างประเทศจะต้องทำความเข้าใจ และผู้สอนควรสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมให้ผู้เรียนอยู่เสมอ เพราะมีประโยคหรือข้อความบางข้อความที่เมื่อใช้กับกลุ่มคนในวัฒนธรรมหนึ่งก็จะตีความไปได้แนวทางหนึ่ง แต่ถ้าไปใช้กับกลุ่มคนในวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างออกไป การตีความก็จะแตกต่างกันไปด้วย ฉะนั้นการศึกษาวรรณกรรมของเจ้าของภาษาที่เราเรียนนั้น เป็นสิ่งที่ผู้เรียนภาษาต่างประเทศจะละเลยไม่ได้ และยังคงกล่าวไว้ด้วยว่า “เนื่องจากภาษาเป็นสื่อสำหรับบันทึกประสบการณ์และวัฒนธรรมของคนในชุมชนเจ้าของภาษา ดังนั้นในการสอนภาษาต่างประเทศจึงจำเป็นต้องเน้นการเรียนรู้วัฒนธรรมของภาษานั้นๆ ควบคู่กันไป”

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532: 13 – 14) ได้กล่าวว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ภาษา ซึ่งเป็นส่วนเล็กสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ หรือเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ด้วยเหตุนี้การใช้ภาษาในการสื่อความหมายกับผู้อื่นนั้นจะต้องรู้กฎทางสังคม คือ เข้าใจกฎการพูด มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับเจ้าของภาษาพูดอย่างไรในบริบทต่างๆ อันเป็นพื้นฐานความรู้ในการเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมในบริบททางสังคมภาษาและวัฒนธรรมนั้นเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ได้ ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสังคม จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมนั้นเป็นอย่างดี

ทิพย์สุดา นัยทรัพย์ (2535: 10) กล่าวว่า ในสังคมที่รวมกันเป็นประเทศย่อมมีภาษาใช้ร่วมกัน มีวัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกัน ทำให้ภาษาพัฒนาไปตามลักษณะค่านิยมของชนหมู่นั้นๆ เพราะ “ภาษาเป็นผลิตผลของวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและสามารถดัดแปลงแก้ไขให้เข้ากับสภาพแวดล้อม มนุษย์ต้องใช้ภาษาในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และเป็นสื่อที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างคนในกลุ่มสังคมเดียวกัน” เราจะเห็นภาพสะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชนได้จากการศึกษาถ้อยคำสำนวนในภาษา ดังนั้น ภาษากับวัฒนธรรม จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ บราวน์ (Brown. 1980: 124) ที่กล่าวว่า ภาษากับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่นแยกจากกันไม่ได้ และยังเป็นองค์ประกอบที่ช่วยคงความสำคัญของมันและกันไว้ เพราะ

ภาษาเป็นผลิตผลของวัฒนธรรมและขณะเดียวกันก็เป็นสื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ทางวัฒนธรรมให้เป็น ที่ประจักษ์แก่คนทั่วไป ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศก็คือ การเรียนรู้วัฒนธรรมของชนชาติเจ้าของ ภาษาควบคู่ไปด้วยกันนั่นเอง

ณัฐพล ภักดิ์เจริญ (2537: 10) กล่าวว่า วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมและภาษาถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร ภาษากับวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกัน อย่างแยกไม่ออก ดังคำกล่าวของ Hockel (1972) นักมานุษยวิทยาที่ว่า “การศึกษาวัฒนธรรม โดยปราศจากการใช้ภาษาก็เหมือนคนตาบอด และการศึกษาภาษาโดยไม่มีความรู้วัฒนธรรมก็เหมือนคนเป็น หหมัน” ดังนั้น จิรภา สุนทรสิต (2528) ได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมในลักษณะต่างๆ ไว้ว่า ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและบันทึกวัฒนธรรมมิให้สูญหาย เช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ภาษาจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงอดีตมาสู่ปัจจุบันและอนาคตให้คนเราได้เข้าใจและรู้จักสิ่งที่ผ่านมาแล้ว และ ในขณะเดียวกันภาษาเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคม อันได้แก่ ความเป็นอยู่ ความคิด ค่านิยม ตลอดจนทัศนคติ และประการสุดท้ายภาษาเป็นวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็น มรดกทางสังคมของมนุษย์ ถ่ายทอดสืบกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง โดยมีการปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้เหมาะสมกับกาลเวลาและสภาพสังคมที่ได้รับ

ประภาศรี สีหอำไพ (2538: 8, 31) ว่าภาษากับวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์ที่ต่างส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพราะภาษาบันทึกวัฒนธรรมเก็บรวบรวมไว้ ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญสามารถ สะท้อนวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา การเรียนรู้วัฒนธรรมล้วนต้องผ่านภาษา ภาษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของ วัฒนธรรม จัดเป็นประเภทหนึ่งของวัฒนธรรม การใช้ภาษาไทยมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงระบบอาวุโส และแสดงฐานะของบุคคลตามชนชั้นระดับอาวุโส เช่น คำราชาศัพท์ การใช้ภาษาตามฐานะของบุคคล เป็นต้น สรุปความสัมพันธ์ของภาษาไทยกับวัฒนธรรม ดังนี้

1. ภาษาไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย
2. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการบันทึกและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย
3. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสะท้อนวัฒนธรรมไทยทั้งในอดีต ปัจจุบันทุกแห่งทุกมุม
4. ลักษณะการใช้ภาษาไทยขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคม

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม จะเห็นว่า ภาษานั้น มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอย่างมาก กล่าวคือ ภาษามีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือที่สามารถ สะท้อนวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ถ่ายทอด ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่า ภาษา เป็นผลิตผลของวัฒนธรรมนั่นเอง

1.1.5 การสอนภาษาและวัฒนธรรมให้แก่ชาวต่างชาติ

ความสำคัญในการสอนวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการสอนภาษาให้แก่ชาวต่างชาติที่ประมว ลได้ มีดังนี้

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532: 15) กล่าวว่า ความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็น ต่อการเรียนการสอนภาษาเป็นอย่างยิ่ง และในการที่ครูสอนภาษาต้องสนใจการศึกษาวัฒนธรรมไม่ใช่

เพราะเราต้องการสอนวัฒนธรรมของชนชาติอื่น แต่เพราะมีความจำเป็นในการสอนภาษา ถ้าหากไม่สอนวัฒนธรรมควบคู่กันไปด้วยแล้วก็เหมือนกับเราสอนสัญลักษณ์ที่ไม่มีความหมาย นอกจากนี้การเรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษายังก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน

ดังนั้นการสอนภาษาไปพร้อมกับการสอนวัฒนธรรม นอกจากจะเป็นการดึงดูด ความสนใจของผู้เรียนแล้ว ยังทำให้มีสายตากว้างไกล มองโลกในแง่ดี ยอมรับสิ่งแปลกไปจากตน และยังมีผลต่อความเข้าใจภาษาดีกว่าการเรียนรู้ตัวภาษาเพียงอย่างเดียว

มิตร อังวัฒนกุล (สมพร โกมารทัต. 2548: 20; อ้างอิงจาก สุมิตรา อังวัฒนกุล. 2535: 1 – 3) กล่าวถึงการเรียนการสอนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศว่า ไม่ว่าจะเป็นภาษาใดจุดมุ่งหมายยังมีเหมือนๆ กัน โดยทั่วไปแล้ว มักจะมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาปัญญาของผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษานั้น ในการสื่อสารกับชาวต่างประเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับได้ในหมู่มชน นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของชนชาติเจ้าของภาษานั้นได้ ถ่องแท้ขึ้น สามารถใช้ภาษานั้นๆ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อขั้นสูงหรือการศึกษาต่อในต่างประเทศได้

บราวน์ (เจ็น เก็ม ตู. 2552: บทนำ; อ้างอิงจาก Brown. 2000: 182) กล่าวว่า ระหว่างที่ผู้เรียนเรียนภาษา มีอีกกระบวนการหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา นั่นคือ การเรียนวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมาย (Target Language) หรือเรียกว่า วัฒนธรรมเป้าหมาย (Target Culture) วัฒนธรรมเป้าหมายจะซึมซับเข้าไปในวิถีคิด ความรู้สึก และความประพฤติปฏิบัติตนของเขา ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Acculturation) และการได้มาซึ่งตัวตนที่สอง (Second Identity Acquisition) ของผู้เรียน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาและวัฒนธรรมข้างต้น สามารถกล่าวสรุปได้ว่าการเรียนการสอนวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนการสอนภาษา เพราะจะทำให้ผู้เรียนตระหนักเข้าใจ วิถีชีวิตของเจ้าของภาษา ส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าของภาษา ทำให้เกิดการพัฒนาในการเรียนภาษาที่ดีขึ้น อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษานั้นๆ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อในขั้นสูงได้

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม

สุพรรณิกา วัฒนบุญ (2523: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการสอนภาษาอังกฤษแบบเสริมวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับการสอนภาษาอังกฤษแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางใหญ่ โดยนำวิธีการสอนทั้งสองแบบไปทดลองสอนกับนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 28 คน ด้วยวิธีจับฉลาก แล้วทำการสอนกลุ่มทดลองด้วยวิธีเสริมกิจกรรมหรือเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ให้ผู้เรียนได้ทราบก่อนเรียนหรือในขณะที่เรียนหรือหลังการเรียนภาษาอังกฤษในแต่ละชั่วโมง และทำการสอนกลุ่มควบคุมด้วยวิธีธรรมดา โดยสอนไปตามประมวลการสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ แล้วนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นและปรับปรุงจนมีความง่าย ยาก ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น

อยู่ในระดับที่เหมาะสมแล้ว ไปทดสอบนักเรียนทั้งสองกลุ่ม จากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มทดลองที่สอนด้วยวิธีเสริมวัฒนธรรมมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนด้วยวิธีธรรมดา

สมจิตร วรรณวิไล (2527: 46 – 29) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โดยการสอนเสริมและไม่เสริมวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนจากการสอนเสริมวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับนักเรียนที่เรียนจากการไม่เสริมวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อัญชลี จิตต์โสภา (2536: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน และพฤติกรรมตั้งใจเรียนภาษาอังกฤษ และศึกษาพัฒนาการความเข้าใจการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบชี้แนะที่มีการเสริมเนื้อหาทางวัฒนธรรมกับการสอนตามคู่มือครู โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2536 โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 43 คน และกลุ่มควบคุม 43 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนแบบชี้แนะที่มีการเสริมเนื้อหาทางวัฒนธรรม และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือครู ใช้เวลาเรียนกลุ่มละ 12 คาบ ๆ ละ 50 นาที โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบชี้แนะที่มีการเสริมเนื้อหาทางวัฒนธรรมกับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมตั้งใจเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบชี้แนะที่มีการส่งเสริมเนื้อหาทางวัฒนธรรมกับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบชี้แนะที่มีการเสริมเนื้อหาทางวัฒนธรรมมีความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและมีพฤติกรรมตั้งใจเรียนภาษาอังกฤษมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

เจิ่น เกิม ตู (2552: บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่องการสร้างชุดการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวเวียดนาม เรื่อง “วันสำคัญของไทย” ชุดการสอนที่สร้างขึ้น มีจำนวน 5 ชุด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิชาโทภาษาไทย ซึ่งเรียนอยู่ในชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศแห่งมหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนาม ฮานอย จำนวน 20 คน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ได้ชุดการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวเวียดนาม เรื่อง “วันสำคัญของไทย” ที่มีประสิทธิภาพ 87.9/84 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ชุดการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวเวียดนาม เรื่อง “วันสำคัญของไทย” สามารถนำไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศศิธร มัตซึโมโตะ (2554: บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่องแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม “เรื่องดอกไม้ไทย” สำหรับผู้เรียนชาวญี่ปุ่น แบบเรียนที่สร้างขึ้นมีจำนวน 5 บท กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนชาวญี่ปุ่น ที่โรงเรียนศูนย์พัฒนาภาษาไทย-ญี่ปุ่น จำนวน 6 คน ผลการวิจัยค้นคว้าพบว่า ประสิทธิภาพของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม “เรื่องดอกไม้ไทย” สำหรับผู้เรียนชาวญี่ปุ่น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่า

เท่ากับ 96.99/97.20 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างหลังแบบเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมข้างต้น สามารถกล่าวสรุปได้ว่า การเข้าใจวัฒนธรรมทำให้การเรียนรู้ภาษาดีขึ้น เพราะว่าทั้งวัฒนธรรมและภาษาต่างก็มีความสัมพันธ์ต่อกัน ในลักษณะที่วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดลักษณะของภาษา ส่วนภาษาก็คือตัวช่วยสะท้อนวัฒนธรรมให้ปรากฏเด่นชัดขึ้น ฉะนั้นภาษาและวัฒนธรรมจึงมีความสัมพันธ์กัน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวและวิถีชีวิตไทย

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้าวและวิถีชีวิตไทย

ความหมาย บทบาท ความสำคัญ และคุณประโยชน์ต่างๆ ของข้าวที่ผู้วิจัยประมวลมาได้นี้มีดังต่อไปนี้

สละ ทศานนท์ (2516: 1980 – 1982) กล่าวว่า ข้าวเป็นธัญพืชที่สำคัญยิ่งของโลกชนิดหนึ่ง โดยเฉพาะ คนในประเทศไทยที่รับประทานข้าวเป็นอาหารประจำ และคนไทยประมาณ 72 % มีอาชีพในการทำนา รายได้ไม่น้อยกว่า 50 % ของราคาสินค้าขาออกของประเทศไทยได้จากการขายข้าว จึงนับได้ว่า ข้าวเป็นรากฐานเศรษฐกิจของประเทศไทยและเป็นธัญพืชที่สำคัญยิ่งต่อชีวิตของคนไทยทุกๆ คน ข้าวเป็นพืชเก่าแก่ที่สุด และได้ปลูกกันมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 140) กล่าวว่า ข้าว คือ เมล็ดของพืชในวงศ์ Graminear ใช้เป็นอาหารสำคัญปลูกกันในประเทศร้อนโดยมาก มีชนิดใหญ่ 2 ชนิด คือ ข้าวเจ้า (*Oryza Sativa*) และข้าวเหนียว (*Oryza sativa* var. *glutinosa*) ข้าวทั้งสองชนิดนี้เรียกชื่อต่างๆ กันตามลักษณะอีกมากมาย เช่น ข้าวปิ่นทอง ข้าวเหนียวกัญชา

สุกัญญา ภัทรราชย์ (2536) กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการผลิตข้าวในบทความเรื่อง “แม่โพสพ เทวีแห่งข้าว” ว่า จากพิธีกรรมที่ชาวนาประกอบขึ้นเพื่อความเจริญงอกงาม โดยการร้องขอให้ผีและเทวดาช่วยให้ได้ผลผลิตมากๆ หรือพิธีกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจ เช่น พิธีกรรมขอฝนให้เทวดาบันดาลให้ฝนตก ได้เกิดเป็นเพลงต่างๆ ได้แก่ พิธีขอฝนจะมีเพลงแห่นางแมว เชื้อบั้งไฟ เชื้อแม่นางดั่ง เชื้อแม่นางกวก ถึงฤดูเก็บเกี่ยวมีการร้องรำเพื่อแก้บนหรือขับร้องในขณะทำงาน ได้แก่ เพลงเดินกำรำเคียว เพลงเกี่ยวข้าว เมื่อมีการลงแขกนวดข้าว จะร้องเพลงสงฟาง ฟางฟาง สงคอรำพวน เป็นต้น อันแสดงให้เห็นว่าเพลงต่างๆ ที่ได้กล่าวถึง สะท้อนชีวิตสังคมเกษตรกรรม ซึ่งต้องพึ่งพาธรรมชาติ ความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ชาวนาจึงต้องสร้างพิธีกรรม เพื่อเสริมขวัญและกำลังใจของชุมชนนั้นๆ ขึ้น เพลงพื้นบ้าน จึงเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ อันแสดงถึงความสามัคคี ซึ่งปัจจุบันวิถีชีวิตชาวนาไทยเปลี่ยนไปและเพลงต่างๆ เหล่านี้ก็จะสูญหายไปเช่นกัน

เอี่ยม ทองดี (2538: 3 – 23) ได้แจกแจงคติพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับข้าวจากชาวนาบ้านหัน และอัมพวัน ดังนี้

1. ความเป็นมาของข้าว

2. นิทานเกี่ยวกับข้าว ซึ่งนิทานเกี่ยวกับข้าวเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นหลังจากที่มนุษย์รู้จักใช้ข้าวบริโภคแล้ว ซึ่งมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นเป็นนิทานแล้วเล่าต่อกันมา

3. เทพเจ้าแห่งข้าว

4. เทพเจ้าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการทำนา

5. สัญลักษณ์ของเทพเจ้าเกี่ยวกับข้าว

6. พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงประโยชน์ของข้าวว่า สังคมไทยเป็นสังคมกสิกรรม ที่ประชากรส่วนใหญ่นิยมเพาะปลูกข้าวเป็นหลักมาแต่โบราณ ข้าวเป็นทั้งพืชอาหารหลักและพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญที่สุดอีกทั้ง ข้าวยังมีบทบาทสำคัญต่อชาวไร่ชาวนาเป็นอย่างยิ่ง ชาวนาชาวไร่เห็นว่าข้าวเป็นองค์รวมของธรรมชาติที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับมนุษย์ทั้งร่างกาย และจิตใจ

ด้านร่างกาย ข้าวเป็นอาหารหล่อเลี้ยงให้เจริญเติบโต อยู่เย็นเป็นสุข จะหาสิ่งอื่นใดมาหล่อเลี้ยงร่างกายให้เหมือนข้าวไม่มี มนุษย์ได้ปฏิบัติธรรม ได้บรรลุธรรมสูงสุดอันเป็นเป้าหมายของชีวิตได้ ก็เพราะได้อาศัยข้าวหล่อเลี้ยงร่างกายเป็นสำคัญ

ด้านจิตใจ ข้าวเป็นสายใยร้อยรัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ดินฟ้าอากาศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติอื่นๆ ให้เกิดขึ้นสืบเนื่องถึงกันอย่างลึกซึ้ง ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เปิดโอกาสให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายตามอุดมการณ์ได้

สุมนา หิรัญบุศย์ (2540: 158) กล่าวถึงการละเล่นและสำนวนที่เกี่ยวกับข้าวว่า คนไทยเป็นชาติที่รักความสนุกสนาน แม้แต่ในยามทำงานหนักและเหน็ดเหนื่อยเพียงใดก็ยังมีการละเล่นเกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินเหนื่อยน้อยลง ในการทำงานปลูกข้าวก็มีเพลง มีการละเล่นประกอบขณะทำงาน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว มีการใช้เสียงกำกับการทำงานออกแรง เช่น ฮุยเลฮุย หรือแม้แต่เด็กๆ ก็มีการละเล่นอันเกี่ยวเนื่องกับข้าว เช่น รีรีข้าวสาร การเล่นงูกินหาง เป็นต้น

สุกัญญา สุฉญา (2547: 37) ได้กล่าวถึง พิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวกับข้าวว่า คนไทยทุกภาค มีประเพณีพิธีกรรมเพื่อขอให้ต้นข้าวในนาอยู่รอดปลอดภัย ได้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์เป็นระยะๆ นับตั้งแต่ก่อนการปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวได้เมล็ดข้าวไปเก็บไว้ในยุ้งฉาง พิธีกรรมของคนไทยในภาคต่างๆ มีทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน แสดงให้เห็นการผสมผสานของความเชื่อเรื่องผีและขวัญ อันเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมกับความเชื่อที่รับมาจากศาสนาพุทธกับศาสนาพราหมณ์ การผสมผสานระหว่างความเชื่อและแนวการปฏิบัติของการทำนาปลูกข้าวค่อยๆ สร้างศรัทธาในการทำนา และทำให้เกิดความผูกพัน เคารพและศรัทธาจนหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกันกับคนทำนา ทำให้พิธีกรรมต่างๆ นั้นยังได้รับการสืบทอดต่อมาข้าวในพิธีกรรม นอกจากพิธีกรรมที่ก่อเกิดจากการปลูกข้าวจนกระทั่งเก็บเกี่ยวแล้ว ข้าวยังนับเนื่องและสำคัญในการบำรุงขวัญและกำลังใจของคนไทย ฉะนั้นพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้ ยังเดินทางตามทิศทางของข้าวต่อมาในฐานะของอาหารและความศรัทธาในความเป็นข้าว

มูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2547: 52 – 54) ได้กล่าวถึงข้าวกับสำนวนภาษิตว่า คนไทยได้สร้างประสบการณ์ชีวิตของบรรพชนเป็นภาษาที่ให้แง่คิด มีทั้งถ่ายทอดโดยตรงไปตรงมา และอย่างที่ใช้กลวิธีทางภาษา เล่นคำ เล่นความ เปรียบเทียบ เพื่อให้ข้อคิด เพื่อสั่งสอน สำนวนภาษิต

ที่มีที่มาจาก การสังเกตธรรมชาติของข้าวและการทำนา ได้แก่ ข้าวใหม่ปลามัน (อย่า) ชื่อควายหน้านา ชื่อผ้าหน้าตรุษ ข้าวเหลือเกลือ่อม ข้าวยากหมากแพง เป็นต้น เนื่องจากสังคมไทยมีพื้นฐานอยู่ที่วัฒนธรรมข้าว ข้าวเป็นทั้งอาหารและที่มาของรายได้ ทรัพย์สินเงินทอง ส่วนภาษาที่เกี่ยวข้องกับข้าวจึงยังมีอยู่อีกเป็นจำนวนมาก

เยาวรัตน์ เชี่ยวชาญ (2552: 50) กล่าวถึงการบริโภคข้าวของคนไทยว่า คนไทยภาคเหนือ และภาคอีสานนิยมบริโภคข้าวเหนียว ส่วนชาวภาคกลางและภาคใต้บริโภคข้าวเจ้าเป็นอาหารหลักและบริโภคข้าวเหนียวเป็นขนมหวาน ข้าวที่คนไทยบริโภคมีทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว นิยมนำมาหุงให้สุกทั้งเมล็ด

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้าว สรุปได้ว่า ความผูกพันระหว่างคนไทยกับข้าวมีมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน นอกจากจะเป็นอาหารแล้ว ยังเกี่ยวเนื่องกับประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่ออีกทั้งข้าวยังถูกนำมาใช้ในวัฒนธรรมด้านภาษาโดยเป็นสำนวน เปรียบเทียบ คำพังเพย หรือ สุภาษิตต่างๆ เช่น ข้าวแดงแกงร้อน ข้าวใหม่ปลามัน ชายข้าวเปลือก หุงข้าวสาร ทูบหม้อข้าว ทำนาบนหลังคน ข้าวยากหมากแพง ข้าวนอกนา เป็นต้น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวและวิถีชีวิตไทย

นาถฤดี สีม่วง (2545: บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่องการเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวของชาวนาภาคกลางและชาวนาภาคอีสานตอนใต้ ผลการวิจัยพบว่าชาวนาทั้งสองภาค มีความเชื่อเกี่ยวกับข้าวที่เหมือนกันคือ ส่วนใหญ่เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น แม่โพสพ นาค พระภูมิเจ้าที่ ขวัญ และฤกษ์ยาม การประกอบพิธีกรรมที่คล้ายกัน ได้แก่ พิธีทวงข้าวทิพย์ การทำขวัญวัว - ควาย ความเชื่อที่ต่างกัน ที่สำคัญคือ ชาวนาภาคกลางให้ความสำคัญแก่พระรัตนตรัย ในขณะที่ชาวนาภาคอีสานตอนใต้ให้ความสำคัญแก่บรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ตามากกว่า ผู้ประกอบพิธีกรรมทั้งสองภาคจะต่างกันคือ ภาคกลางส่วนใหญ่ใช้ผู้ประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่ใช้ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นเพศหญิง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแม่โพสพ ส่วนในภาคอีสานตอนใต้ผู้ประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย

เยาวรัตน์ เชี่ยวชาญ (2552: บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องข้าวไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลสมเด็จพระวันรัต อำเภอสามชุก จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องข้าวไทย ที่พัฒนาขึ้นหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมการหว่านข้าว และการแปรรูปข้าวระดับดีมาก และพบว่า มีเจตคติต่อข้าวไทยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อุมาพร พันระไชย (2553: บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่องการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง ข้าว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ บางเขน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ บางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม

(Cluster Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน ใช้ระยะเวลาในการทดลอง จำนวน 18 ชั่วโมง ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบแผนการวิจัย แบบ Randomized One Group Pretest – Posttest Design ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านประกอบรายวิชาภาษาไทย เรื่อง ข้าว มีประสิทธิภาพ 88.57/91.42 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทยเรื่อง ข้าว หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้าวและวิถีชีวิตไทย สรุปได้ว่า ข้าวเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตไทย มีอิทธิพลต่อศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนพิธี ข้าวเปรียบเสมือนเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยยึดโยงผู้คนในสังคมเข้าด้วยกันซึ่ง ผู้วิจัยได้นำเอกสารและงานวิจัยมาประมวลเป็นแนวคิดในการจัดทำแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ดังที่จะได้นำเสนอในบทต่อไป

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบเรียนภาษาไทยเรื่อง “ข้าว” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ จึงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน เพื่อนำมาประยุกต์เป็นแนวทางในการสร้างแบบเรียนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน

3.1.1 ความหมายของแบบเรียน

กู๊ด (Good. 1973: 605) ได้ให้ความหมายของหนังสือเรียนไว้ว่า หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือที่เกี่ยวกับการศึกษาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ มีการจัดเนื้อหาอย่างมีระบบมุ่งหมายที่จะใช้เฉพาะการเรียนการสอนในระดับหนึ่ง และเป็นข้อมูลที่สำคัญในการเรียนการสอน

จินตนา ไบกาชุกย์ (2520: 20 – 23) ได้ให้ความหมายของหนังสือเรียนว่า หนังสือแบบเรียนคือหนังสือที่รวบรวมวิชาความรู้ในหมวดวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อเรื่องตรงตามหลักสูตร ที่กำหนดไว้อย่างถูกต้อง และครบถ้วนหนังสือเรียนมีจุดมุ่งหมาย เพื่อใช้ในการเรียนการสอนโดยเฉพาะ จึงมีหลักเกณฑ์การเขียนเป็นพิเศษ เช่น เขียนเป็นรายวิชาสำหรับเรียนตามระดับชั้นต่างๆ มีความยากง่ายตามวัยของผู้เรียน มีลักษณะการเรียบเรียงเป็นวิธีการเชิงวิชาการให้แต่ข้อเท็จจริง เทียงธรรม เมื่อจบบทเรียนแต่ละบท ท้ายเล่มมักจะมีกิจกรรมเสนอแนะการเรียนการสอน

สุทินย์ อุตศาสตร์ (2526: บทนำ) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเรียกชื่อแบบเรียนว่า แต่เดิมเคยเรียกหนังสือ “แบบเรียน” ต่อมาได้กำหนดให้เรียกใหม่ว่า “หนังสือเรียน” หมายถึงหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สำหรับการเรียน มีสาระตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นเล่ม เป็นแผ่น หรือเป็นชุด หนังสือเรียนอาจเรียกต่างๆ กัน เช่น แบบเรียน แบบสอนอ่าน หนังสืออ่าน หนังสืออ่านประกอบ ดังนั้น “แบบเรียน” หรือหนังสือเรียนมีความหมายเดียวกัน

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายของแบบเรียนซึ่งแปลจากคำว่า “textbook” ในภาษาอังกฤษ ดังนี้

ลี เจ (Lee, J. Cronbach. 1955: 3 – 96) กล่าวถึง หนังสือเรียน (Text Book) ซึ่งสรุปได้ความว่า หนังสือเรียนเป็นประเภทหนึ่งของคู่มือการเรียนการสอน (Texts) อีกหลายประเภท แต่หนังสือเรียนจะเป็นประเภทที่มีบทบาทอยู่ในระบบโรงเรียน มาแต่ดั้งเดิมก่อนที่คู่มือประเภทอุปกรณ์โสตทัศนแบบเรียนโปรแกรม วัสดุคู่มือการเรียนการสอนและอื่นๆ จะเกิดขึ้นอย่างปัจจุบัน

โรเบิร์ต เบียร์สเตดท์ (Robert Bierstedt) ผู้ร่วมงานของ ครอนบาช (Cronbach) กล่าวถึง หนังสือเรียน ว่า “หนังสือเรียนโดยพื้นฐานทั่วไปก็มีลักษณะเช่นเดียวกับหนังสือประเภทอื่นๆ กล่าวคือ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดสันทอวัฒนธรรมความรู้ต่างๆ ให้สืบเนื่องกัน โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่โดยบทบาทหน้าที่ของหนังสือเรียนนั้นก็คือ การสนองความมุ่งหมายทางวิชาการระดับสูงอย่างมีระบบแบบแผน ทั้งในการวิเคราะห์และวิจัย

คาร์เทอร์ วี กู๊ด (Carter, V. Good. 1959: 567 – 568) ให้นิยามว่า Textbook หมายถึง

1. เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน
2. หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับรายวิชาที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้ประกอบการเรียนการสอนแต่ละระดับของการศึกษา และใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าในรายวิชานั้นๆ

สรุปได้ว่า แบบเรียน คือ หนังสือที่มีเนื้อหาสาระตรงตามหลักสูตร และจุดประสงค์รายวิชา กำหนดไว้ เพราะผู้เขียนต้องใช้หลักสูตรและจุดประสงค์รายวิชาเป็นตัวกำหนดในการเขียน มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน ลักษณะการเขียนเป็นเชิงวิชาการ ให้ข้อเท็จจริงและข้อมูลที่ถูกต้องกับหลักวิชา เหมาะสมสำหรับครูในการใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนและเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับนักเรียนในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

3.1.2 ความสำคัญของแบบเรียน

อัมพร แก้วสุวรรณ (2531: 8) ให้ความสำคัญของแบบเรียนไว้ ดังนี้

1. แบบเรียนช่วยให้เกิดการฝึกทักษะ ในการเรียนภาษาการฝึกทักษะการฟัง การอ่านการพูดและการเขียน เป็นสิ่งที่ต้องกระทำอยู่เสมอ การกล่าวย้ำซ้ำ ทวน เพื่อเพิ่มเติมให้ผู้เรียน จัดเจนในการใช้ภาษาก็เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น กิจกรรมทั้งหมดนี้ครูจะสามารถปฏิบัติได้ง่ายขึ้น เมื่อใช้แบบเรียนเป็นเครื่องช่วยในการเรียนและเพื่อการศึกษาเพิ่มเติม

2. แบบเรียนเป็นส่วนของการเสริมสร้างความคิดและกระตุ้นให้เกิดความสนใจอยากที่จะศึกษาหาความรู้ต่อไป

3. แบบเรียนเป็นเสมือนคู่มือการเรียนของนักเรียน และเป็นคู่มือการสอนของครู
4. แบบเรียนเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการสอนให้แก่ครู
5. แบบเรียนเป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนได้ประเมินผลตนเองและครูได้ประเมินผล การสอนจากการทำงานของนักเรียนด้วย

ชอร์ส หลุยส์ (Shores, Louis. 1960: 50) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแบบเรียนไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่ครูกับนักเรียนใช้สื่อความหมายซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งรวบรวมเนื้อหาวิชา แนะนำ กิจกรรม และวัสดุประกอบการสอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ช่วยสร้างนิสัยรักการศึกษาค้นคว้า

ด้วยตนเอง ผีก็ทักษะในการอ่าน ทั้งยังเป็นศูนย์กลางให้นักเรียนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้ร่วมเรียนเรื่องเดียวกัน และเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ในแนวเดียวกัน

บราว เจมส์ (Brown, James W. 1973: 403) สรุปความสำคัญของแบบเรียนว่า

1. แบบเรียนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตามกำลังความสามารถของตนเองโดยเริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ และสามารถเลือกเรียนคนละสิ่งได้ในเวลาเดียวกัน
2. ถ้าเปรียบเทียบกับสิ่งพิมพ์อื่นๆ แบบเรียนสามารถใช้แล้วใช้อีก และมีราคาถูก นอกจากนั้น แบบเรียนยังประกอบด้วยรูปภาพ ตาราง แผนที่ รูปการ์ตูน และสิ่งอื่นๆ อีกด้วย ดังนั้นแบบเรียนเป็นตัวเลือกที่ไม่แพง เหมาะแก่ผู้เรียน
3. แบบเรียนเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยสร้างกิจกรรมการเรียน ให้ประสบการณ์การอ่าน และให้คตินิยมใหม่ นอกจากนั้น ยังทำให้การเรียนการสอนมีมาตรฐานเดียวกัน
4. แบบเรียนช่วยให้ผู้เรียนอ่าน เรียนรู้ หาหลักฐาน เพื่อแก้ปัญหา อย่างมีประสิทธิภาพ มากขึ้น
5. แบบเรียนช่วยปรับปรุงทักษะของครู และแนะนำวิธีแก้ไขปัญหาดังๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน

สรุปความสำคัญของแบบเรียนได้ว่า แบบเรียนเป็นหัวใจของการเรียนการสอน เพราะแบบเรียนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาทักษะทางภาษา แบบฝึกหัด คำถามข้อเสนอนี้ในแบบเรียนช่วยเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนเพราะช่วยให้ครูเข้าใจขอบเขตของเนื้อหา ทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ได้ เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่คาดหวัง

3.1.3 ประโยชน์ของแบบเรียน

หทัย ดันหยง (2532: 56 – 59) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบเรียนว่า ให้ประโยชน์อย่างมาก ทั้งผู้เรียนและตัวครูผู้สอน กล่าวคือ

1. ประโยชน์ทางด้านทั่วไป
 - 1.1 หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่ใช้อ่านได้เช่นเดียวกับหนังสือทั่วไปตามห้องสมุดต่างๆ
 - 1.2 หนังสือเรียนเปรียบได้กับห้องสมุดเคลื่อนที่ ที่สามารถค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ ได้ตามต้องการ
 - 1.3 หนังสือเรียนทุกเล่มให้สาระ ความรู้ และความบันเทิงใจแก่ผู้อ่าน
 - 1.4 หนังสือเรียนให้ข้อมูลความรู้ที่แน่นอน มีหลักฐานอ้างอิงเชื่อถือได้มากกว่าหนังสือ อื่นๆ
 - 1.5 หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่หาได้ง่าย และราคาถูกกว่าหนังสือประเภทอื่นๆ เพราะมีมาตรฐานในการผลิตและการควบคุมราคา
2. ประโยชน์ทางด้านครูผู้สอน

2.1 หนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะอเนกประสงค์
อย่างหนึ่ง

2.2 หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือหรือวัสดุหลักสูตรที่ครูสามารถใช้ตรวจสอบ
เนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้อย่างแม่นยำถูกต้อง

2.3 หนังสือเรียนจะช่วยให้ครูเข้าใจขอบเขตเนื้อหาสาระของบทเรียน

2.4 หนังสือเรียนจะช่วยให้ครูสามารถวางจุดประสงค์ในการสอนโดยเฉพาะ
จุดประสงค์เฉพาะวิชาได้เป็นอย่างดี

2.5 หนังสือเรียนจะช่วยเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ สำหรับ
ผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์ที่คาดหวังไว้

2.6 หนังสือเรียนสามารถใช้แทนแผนการสอนในยามจำเป็นได้เป็นอย่างดี

2.7 หนังสือเรียนเป็นแหล่งวิชาที่สามารถใช้เป็นจุดเริ่มต้น สร้างสรรค์สื่อ
การเรียนการสอนประเภทอื่นๆ ได้อย่างกว้างขวาง

3. ประโยชน์ทางด้านผู้เรียน

3.1 หนังสือเรียนเป็นคู่มือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

3.2 หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือที่ช่วยเตรียมตัวเพื่อจะเรียนในบทเรียนต่อไป

3.3 หนังสือเรียนช่วยพัฒนาทักษะในทางภาษาได้เป็นอย่างดี

3.4 หนังสือเรียนเป็นแหล่งวิชาสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ
บทเรียนได้อย่างกว้างขวาง

3.5 หนังสือเรียนเป็นสื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างครู และ
ผู้ปกครองในส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลการศึกษาเล่าเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี

3.6 หนังสือเรียนจะมีแบบฝึกหัดคำถาม ข้อเสนอแนะ เพื่อเพิ่มพูนทักษะ
ในการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

3.7 หนังสือเรียนช่วยแก้ปัญหาภาวะขาดแคลนหนังสืออ่านสำหรับเด็กได้
เป็นอย่างดี

3.8 หนังสือเรียนในยุคปัจจุบันส่งเสริมให้มีเนื้อหาที่น่าสนใจ เช่น ภาพประกอบ
สีสวยงาม มีเนื้อหาเสริมด้วยนิทาน นิยาย เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจ น่าเรียนไม่เบื่อ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า แบบเรียนมีประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้เรียนและผู้สอน สำหรับ
ผู้เรียนแบบเรียนเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เพิ่มพูนทักษะในการเรียนรู้ สำหรับผู้สอน แบบเรียน เป็น
เครื่องมือที่ช่วยให้การสอนดำเนินได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

3.1.4 การสร้างแบบเรียน

หทัย ตันหยง (2528: 87 – 90) กล่าวถึงการสร้างแบบเรียน ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาในแต่ละระดับ ผู้สร้างแบบเรียน ควรศึกษา
รายละเอียดของหลักสูตร การจัดบทเรียน ระยะเวลาในการศึกษา การจัดการการสอนและคาบเวลาเรียน

2. ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและจิตวิทยาการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการกำหนดเป้าหมายการศึกษา

3. การใช้ทรัพยากรด้านสหวิทยาการและสหองค์การ ผู้สร้างแบบเรียน ควรจัดทำแบบเรียน ในรูปแบบบูรณาการ คือ นำวิทยาการด้านอื่นๆ ที่จำเป็นเข้ามาร่วมเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) เพื่อช่วยแก้ปัญหาหรืออธิบายขยายเนื้อหาของหนังสือเรียนให้กระจ่างชัด

4. การค้นคว้าจากตำราและเอกสารอ้างอิง ผู้สร้างหนังสือเรียนควรค้นคว้าข้อมูลความรู้ อ้างอิงจากตำราหลายเล่ม และต้องมีรายการเสนอแหล่งวิชา และหนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือไม่มีก็ประยุกต์ความรู้ในตำราเหล่านั้นมาบรรจุไว้ด้วยความคิดเชิงสร้างสรรค์

5. การอ้างอิงแหล่งวิชาการและบุคลากรที่ปรึกษา ผู้สร้างแบบเรียนควรศึกษาข้อมูลจากแหล่งวิชาการและบุคลากรผู้ชำนาญในสาขาต่างๆ เพราะจะทำให้การเขียนหนังสืออ่าน มีข้อมูลหลักฐานชัดเจน น่าเชื่อถือ

6. ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ เนื่องจากภาษาเป็นสื่อในการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือเรียน ดังนั้น นักเขียนหนังสือเรียนต้องมีทักษะในการใช้ภาษาเป็นอย่างดี และสามารถใช้ภาษาสำหรับหนังสือเรียนได้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ที่แตกต่างกัน

7. ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้สร้างแบบเรียนต้องศึกษาข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ และรู้จักเลือกช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสมในการเขียนหนังสือเรียนออกมาใช้ โดยคาดหมายว่าหนังสือเรียนที่ผลิตออกมานั้น สามารถใช้ได้ในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งไม่ทำให้ข้อมูลล้าสมัยมากนัก ข้อมูลที่ล้าสมัยบางส่วนอาจแก้ไขในการพิมพ์ครั้งต่อไปโดยไม่กระทบกระเทือน โครงสร้างของหนังสือ

8. ความรู้ในการผลิตและการพิมพ์หนังสือ การที่นักเขียนหนังสือเรียนมีความรู้ด้านการพิมพ์จะทำให้เกิดความเชื่อมโยง ถ่ายทอดเจตนารมณ์ของการสร้างหนังสือเรียนที่ดี การที่นักเขียนมีความรู้ด้านบรรณาธิการ การเลือกอักษรพิมพ์ การจัดหน้า การออกแบบ และการวางรูปแบบหนังสือ การจัดภาพ รวมทั้งลักษณะของระบบพิมพ์ การส่งเสริมการจัดจำหน่ายและอื่นๆ ย่อมจะช่วยให้หนังสือเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้

9. ความรู้ด้านกฎหมาย หนังสือเรียนเป็นสิ่งพิมพ์ที่จะต้องผลิตขึ้น ภายใต้การควบคุมของกฎหมาย การพิมพ์ ตลอดจนระเบียบข้อบังคับของทางราชการ หนังสือเรียนเป็นผลงานที่เกิดลิขสิทธิ์ทางวรรณกรรม และประดิษฐ์กรรม แต่ในเวลาเดียวกันการเขียนหนังสือเรียนก็อาจมีการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเขียนหนังสือเรียนต้องมีความรู้ด้านกฎหมาย

นอกจากนี้ ผู้สร้างแบบเรียนควรจัดเรียงความคิดอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องตามลำดับ ซึ่งช่วยให้เนื้อหาในแบบเรียนเป็นระบบและไม่ซ้ำซ้อน ดังที่ หทัย ตันหยง (2528: 108 – 122) กล่าวไว้สรุปได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างแบบเรียนว่าเป็นแบบเรียนประเภทใด มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแบบเรียนรายวิชาใด ผู้เรียนมีการศึกษาระดับใด สำหรับผู้เรียนประเภทใด ผู้เรียนอยู่ในช่วงวัยใด และผู้เรียนมีสังคมและวัฒนธรรมอย่างไร

ขั้นที่ 2 การกำหนดกฎเกณฑ์เบื้องต้น ในการวางโครงสร้างต้นฉบับ ซึ่งต้องคำนึงถึงระดับวัยของผู้เรียน ระดับของหลักสูตร ประเภทของแบบเรียนและรูปเล่ม

ขั้นที่ 3 การกำหนดโครงร่างของแบบเรียน ผู้สร้างแบบเรียนจะต้อง ออกแบบโครงร่างคร่าวๆ ของแบบเรียนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนการสอน และครอบคลุมเนื้อหาที่วางไว้ทั้งหมด ซึ่งรูปแบบโครงร่างของแบบเรียนมีลักษณะ ดังนี้

1. โครงร่างส่วนหน้า (Leading Part) ประกอบด้วยชื่อของหนังสือเรียน การกำหนด มโนทัศน์ หลักการ และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2. โครงร่างในส่วนเนื้อหา (Mastery Contents) ประกอบด้วย ปริมาณเนื้อหา ซึ่งแบ่งเป็นบท ตอน โดยลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนรู้ พร้อมทั้งแจกแจงรายละเอียดด้านเนื้อหา

3. โครงร่างในส่วนประกอบของเนื้อหา (Content Supplements) ประกอบด้วย ภาพประกอบ ตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพชัดเจน

4. โครงร่างในส่วนการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ (Skill and Experience) ประกอบด้วยกิจกรรมประกอบเนื้อหา แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ การเสนอแนะแหล่งวิชาและประสบการณ์ใหม่

5. โครงร่างในส่วนการประเมินและการส่งผลย้อนกลับ (Evaluation and Feedback) ประกอบด้วย รายการประเมินผลการเรียนรู้เนื้อหาของผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องในการใช้หนังสือ

6. โครงร่างในส่วนหลัง (Ending Part) ประกอบด้วยภาคผนวก อภิธานศัพท์ ดรรชนีและนามานุกรม

ขั้นที่ 4 การกำหนดวิธีการและรูปแบบของการนำเสนอเนื้อหาของแบบเรียนในแต่ละบท โดยนำมาเรียบเรียงอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ซึ่งมีวิธีการนำเสนอเนื้อหา ดังนี้

1. การนำเสนอในรูปแบบลำดับเนื้อหาต่อเนื่อง (Consequent Approach) โดยเริ่มนำเสนอ เนื้อหาที่ผู้เรียนเข้าใจง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยากขึ้น

2. การนำเสนอในรูปแบบเนื้อหาอุปนัย-นิรนัย (Inductive and Deductive Approach) แบบเรียนที่นำเสนอเนื้อหาแบบอุปนัย-นิรนัย จะนำเสนอตัวอย่างประสบการณ์อย่าง เจาะเจาะจง เพื่อนำไปสู่การสรุปหลักเกณฑ์ทั่วไป ส่วนการนำเสนอเนื้อหาแบบนิรนัยเป็นการนำเสนอตัวอย่างประสบการณ์ทั่วไป นำไปสู่การสรุปที่เป็นกฎเกณฑ์ที่แท้จริงโดยเฉพาะเจาะจง

3. การนำเสนอแบบสืบสวนค้นพบ (Inquiry-Discovery Approach) เป็นการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบการจัดกิจกรรม จูงใจ ทำทนาย ให้ผู้เรียนสังเกต วิเคราะห์ข้อมูล หาคำตอบ มาอธิบายข้อมูล

4. การนำเสนอในรูปแบบหน่วยงาน (Unit Approach) โดยจัดเนื้อหาหนังสือให้เป็นหน่วยงาน ในเนื้อหาวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้หนึ่งๆ จะถูกวิเคราะห์งานออกมาเป็นหน่วย เมื่อรวมเนื้อหาของหน่วยทั้งหมดจะครอบคลุมลักษณะวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด

5. การนำเสนอในรูปแบบของโครงการ (Project Approach) คล้ายกับการนำเสนอในรูปแบบของหน่วยงาน แต่จะเน้นการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นโครงการ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ตามสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

6. การนำเสนอในรูปแบบโปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Approach) ถือว่า เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เป็นสื่อการเรียนรู้รายบุคคล ผู้ใช้แบบเรียนสามารถประเมินความรู้ของตนเองได้

7. การนำเสนอในรูปแบบบันเทิงสารคดี (Fiction and Non-Fiction Approach) แบบเรียนแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ อยากอ่านและเกิดการตอบสนองได้ดี

8. การนำเสนอในรูปแบบปลายเปิด (Open Ended Approach) เป็นการตั้งประเด็นที่ได้ในเนื้อหาให้ผู้เรียนตอบคำถาม สนทนา เล่าเรื่องตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งสามารถใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับ ทุกลักษณะวิชา

ขั้นที่ 5 การวางแผนโครง (Plot) ต้นฉบับ โดยการออกแบบวางเค้าโครง เพื่อสร้างต้นฉบับเบื้องต้นและต้นฉบับสุดท้ายก่อนนำสู่การพิมพ์ ในการวางแผนโครงต้นฉบับแบบเรียนประกอบด้วย

1. ชื่อหนังสือเรียน
2. คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน
3. เนื้อหา ได้แก่ บทที่ ภาพประกอบ การจัดหน้าหนังสือ บทสรุปเนื้อหา และปัญหาท้ายบท
4. รายการกิจกรรมเสนอแนะ
5. แบบฝึกหัด
6. อภิธานศัพท์และดรรชนี

ขั้นที่ 6 การประเมินต้นฉบับ

ขั้นที่ 7 การนำต้นฉบับเข้าสู่กระบวนการพิมพ์

จากลำดับขั้นตอนการสร้างแบบเรียนดังกล่าว สรุปได้ว่า การสร้างแบบเรียนควรมีการวางแผนความคิดอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นขั้นตอนซึ่งผู้สร้างแบบเรียนควรคำนึงถึง อันได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบเรียน การกำหนดกฎเกณฑ์เบื้องต้นในการวางแผนโครงสร้างต้นฉบับ การกำหนดโครงร่างรูปแบบ และวิธีการนำเสนอแบบเรียน การวางแผนโครงต้นฉบับ การประเมินต้นฉบับและการนำต้นฉบับเข้าสู่กระบวนการพิมพ์

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรียน

อัมพร พงษ์ธา (2518: บทคัดย่อ) ได้วิจัย เรื่องแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เริ่มเรียนชาวต่างประเทศ โดยวิเคราะห์แบบเรียนชุด AUA Language Center Thai Course สรุปผลได้ว่าแบบเรียน

มีการเรียงลำดับเป็นคำศัพท์ไวยากรณ์และเสียงตามลำดับ มีการฝึกเสียงที่เป็นปัญหาสำหรับชาวต่างประเทศ เช่น พยัญชนะเสียงหยุด อโหชะ ฐนิต และสิถิล ในแบบเรียนมีการฝึกออกเสียงสระ และระดับเสียงสูงต่ำมากเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนสื่อสารได้ มีการสอนภาษาไทยในระดับภาษาพูดระหว่างคนคุ้นเคย โดยสอนสำหรับการพูดมากกว่าการเขียน นอกจากนั้น แบบเรียนมีการสอนคำศัพท์เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในประเทศไทยมาก แต่มีเนื้อหาวัฒนธรรมในแบบเรียนน้อยมาก ไม่สามารถให้เห็นลักษณะวัฒนธรรมไทยได้

ฮานู ลี (2520: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การสร้างแบบเรียนการเขียนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาเกาหลีในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบเรียนการเขียนขึ้น 1 ชุด มี 5 บทเรียน แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน ประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะแทนการทดลองและทดสอบ เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถหาประชากรที่เป็นชาวเกาหลี และมีความรู้ทางภาษาไทยระดับเดียวกับนักศึกษา ในประเทศเกาหลีที่เรียนภาษาไทยเป็นวิชาเอกมาทดลอง และทดสอบเพื่อหาประสิทธิภาพของแบบเรียนที่สร้างขึ้นในประเทศไทยได้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า แบบเรียนการเขียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีคุณภาพดีพอที่จะนำไปใช้กับผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาชาวเกาหลี ในสถาบันอุดมศึกษา

อารีย์ลักษณ์ พันธุ์เขียน (2549: บทคัดย่อ) ได้สร้างบทเรียนภาษาไทยเบื้องต้น สำหรับผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวกระเหรี่ยงแดง ซึ่งประกอบด้วย 10 บทเรียน ได้แก่ การแนะนำตัวเอง การซื้อของ และการต่อรองราคา การถามทิศทาง การไปโรงพยาบาล การขึ้นรถ การถามเกี่ยวกับครอบครัว การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ไทย สัมภาษณ์งาน การสั่งอาหารและเครื่องดื่ม การถามเกี่ยวกับรสชาติอาหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวกระเหรี่ยงแดง จำนวน 19 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 พื้นที่พักพิงชั่วคราวผู้หนีภัยจากการสู้รบบ้านใหม่ในสอย (SITE 1) ตำบลปางหมู อำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน หลังจากที่ได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยบทเรียนภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวกระเหรี่ยง แผนการสอนแบบประเมินการแสดงบทบาทสมมุติ แล้วเสร็จและผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยดำเนินการหาค่าประสิทธิภาพของบทเรียนโดยการสอนด้วยบทเรียนภาษาไทยเบื้องต้นที่สร้างมา ในการสอน ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน และให้ผู้เรียนทำการทดสอบระหว่างเรียนและหลังเรียน โดยใช้แบบประเมินการแสดงบทบาทสมมุติ การวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถได้ร้อยละของค่าเฉลี่ยของแบบประเมินบทบาทสมมุติระหว่างเรียนเท่ากับ 65.00 และร้อยละของค่าเฉลี่ยของแบบประเมินบทบาทสมมุติหลังเรียนเท่ากับ 74.75 นอกจากนั้น จากผลการวิจัยยังพบว่า ผู้เรียนสนใจและกระตือรือร้นในการเรียน และต้องการเรียนภาษาไทยในระดับสูงกว่าระดับเบื้องต้น

นิตยา วิจารณ์ันท์ (2551: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การสร้างแบบเรียน เรื่องการทำบุญ สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ เพื่อสร้างแบบเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย เรื่องการทำบุญ สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ประกอบด้วยบทเรียนเรื่องการทำบุญ 6 บท ได้แก่ ทำบุญตักบาตร ทำบุญถวายสังฆทาน ทำบุญเลี้ยงพระ ทำบุญปล่อยนกปล่อยปลา ทำบุญทอดกฐิน และทำบุญทอดผ้าป่า ผลการวิจัย พบว่าได้แบบเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยเรื่องการทำบุญ สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ

84.70/84.80 และผู้เรียนด้วยแบบเรียนดังกล่าว มีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ณัฐวดี สภาพรต (2553: บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบเรียนภาษาและวัฒนธรรมไทย เรื่องวิถีชีวิตไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ประกอบด้วยบทเรียนจำนวน 5 บท ได้แก่ ครอบครัวไทย เกษตรกรรมกับวิถีชีวิตไทย วัดกับวิถีชีวิตไทย ความเชื่อของคนไทย ความบันเทิงวิถีชีวิตไทยในอดีต หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำแบบเรียนไปทำการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนที่เรียน วิชาภาษาและวัฒนธรรมไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในระดับสูง ระดับชั้นเกรด 10 11 และ 12 จำนวน 15 คน โรงเรียนนานาชาติเนิวา เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ผลการวิจัย พบว่า แบบเรียนภาษาไทย เรื่องวิถีชีวิตไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 87.38 / 89.47 สามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้

เกษสิริรักษ์ นิตยสุทธิ์ (2554: บทคัดย่อ) ได้สร้างแบบเรียนภาษาและวัฒนธรรมจากสำนวนไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ประกอบด้วยบทเรียนจำนวน 10 บท ได้แก่ เรื่องกล้วยๆ ซุปมือเปิบ แขนงนม รู้จักที่ต่ำที่สูง หมากัดอย่ากัดตอบ ข้าวแดงแกงร้อน เข้าตามตรอกออกตามประตู บัวไม่ช้ำ น้ำไม่ขุ่น คร่ำบาตร ไปลามาไหว้ หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำแบบเรียนไปทำการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แบบเรียนภาษาและวัฒนธรรมจากสำนวนไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ($E1 = 84.10 / E2 = 82.00$) แสดงว่าแบบเรียนภาษาและวัฒนธรรมจากสำนวนไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยด้านต่างๆ จากสำนวนไทย สามารถนำไปใช้ได้จริง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการสร้างแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ต้องมีบทเรียนที่น่าสนใจ จำง่าย สนุก สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน นอกจากนั้นแบบเรียนที่สร้างขึ้นที่ได้รับการประเมินผลข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขสามารถนำไปใช้สอนผู้เรียนชาวต่างประเทศได้ และแบบเรียนที่มีการวิจัยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยพบว่ามีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ นำไปใช้ประโยชน์ ต่อการเรียนการสอนได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อสร้างแบบเรียน และนำแบบเรียนไปทดลองใช้ ซึ่งแบบเรียนนี้เป็นแบบเรียน สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอนภาษาไทยและวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” ในการสร้างแบบเรียนนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การประเมินประสิทธิภาพแบบเรียน
4. การดำเนินการทดลองหาประสิทธิภาพของแบบเรียน
5. การใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรเป็นนักศึกษาชาวจีน คณะบริหารธุรกิจ สาขาขนส่งระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ในหลักสูตรปริญญาตรี (สามบวทหนึ่ง) จำนวน 30 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชาวจีน คณะบริหารธุรกิจ สาขาขนส่งระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ในหลักสูตรปริญญาตรี (สามบวทหนึ่ง) จากการคัดเลือกแบบเจาะจงโดยการทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยคัดเลือกระหว่างนักศึกษาที่มีผลการเรียนดี ปานกลาง และพอใช้ รวมเป็น จำนวน 10 คน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

2.1 แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ประกอบด้วยบทเรียน 5 บท ได้แก่

บทที่ 1 ข้าวกับวิถีชีวิตไทย

มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทยที่ผูกพันเกี่ยวข้องกับข้าว

บทที่ 2 ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย

มีเนื้อหาเกี่ยวกับพิธีกรรมและประเพณีไทยที่เกี่ยวข้องกับข้าว

บทที่ 3 ข้าวกับบทเพลงไทย

มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทเพลงไทยที่นำมาจากพิธีกรรมและประเพณีของข้าว รวมถึงวิถีชีวิต

ของชาวนา

บทที่ 4 ข้างกับนิทานไทย

มีเนื้อหาเกี่ยวกับการนำข่าวและวิถีชีวิตไทยมาผูกเป็นนิทาน

บทที่ 5 ข้างกับภาษีศุลกากรไทย

มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาษีศุลกากรไทยที่เกี่ยวข้องกับข่าว

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนแบบทดสอบท้ายบทเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน

3. การประเมินประสิทธิภาพแบบเรียน แบบทดสอบ และแผนการจัดการเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินประสิทธิภาพแบบเรียน ดังนี้

3.1 ประเมินโดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำแบบเรียน แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบท้ายบทเรียน แบบทดสอบหลังเรียน และแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบเนื้อหา ภาษา รูปแบบ แบบทดสอบ แผนการจัดการเรียนรู้ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรทิพา ทองสว่าง อดีตอาจารย์ประจำ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. อาจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
3. อาจารย์ อรทัย จันทรังษี ข้าราชการครูชำนาญการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา

ผลการตรวจสอบแบบเรียนของผู้เชี่ยวชาญ สรุปประเด็นสำคัญของการแก้ไข และปรับปรุง ดังนี้

1. แก้ไขคำศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อให้ความหมายถูกต้อง
2. แก้ไขการสะกดคำให้ถูกต้อง
3. แก้ไขคำถามในแบบทดสอบให้ชัดเจน
4. ปรับปรุงการจัดวรรคตอนให้ถูกต้อง
5. ปรับปรุงการจัดวางภาพให้เป็นระเบียบ
6. เพิ่มบรรณานุกรมในแบบเรียน
7. ควรระบุว่แบบเรียนเล่มนี้เหมาะสมกับผู้เรียนระดับใด
8. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน

3.2 ประเมินโดยการทดลองกับกลุ่มย่อย

หลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้คำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยรวบรวมข้อคิดเห็นและคำแนะนำเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่างๆ นำไปปรับปรุง โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ แล้ว

นำไปทดลองกับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 ครั้ง และทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เป็นการตรวจสอบข้อบกพร่องและปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการใช้แบบเรียน โดยให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 คน ลองใช้แบบเรียนและทำแบบทดสอบ แล้วผู้วิจัยสังเกต ชักถามความเห็นเกี่ยวกับแบบเรียน และแบบทดสอบเพื่อหาข้อบกพร่อง จากผลการทดลองใช้แบบเรียนกับผู้เรียน จำนวน 1 คน ได้พบข้อบกพร่องของแบบเรียนและแบบทดสอบโดยการสัมภาษณ์พอสรุป ดังนี้

เนื้อหาบางตอนยากและยาวเกินไป ควรปรับภาษาให้กระชับและเข้าใจง่าย ควรจัดวางย่อหน้าให้ชัดเจน คำศัพท์บางคำควรอธิบายเพิ่มเติม คำถามบางคำถามในแบบทดสอบ ยากเกินไป ควรปรับให้ง่ายขึ้น หลังจากการทดลองหาคุณภาพของแบบเรียนครั้งที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบเรียนและแบบทดสอบเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ครั้งที่ 2 เป็นการตรวจสอบแนวโน้มของประสิทธิภาพแบบเรียน โดยให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน ซึ่งผู้เรียนมีความสามารถแตกต่างกันในการอ่าน คือ อ่อน ปานกลาง และเก่ง ลองใช้แบบเรียนและทำแบบทดสอบ ผู้วิจัยสังเกต ชักถามความเห็นเกี่ยวกับแบบเรียน และแบบทดสอบ เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำไปปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง จากผลการทดลองกับผู้เรียนจำนวน 3 คน ได้พบข้อบกพร่องของแบบเรียนและแบบทดสอบโดยการสัมภาษณ์ผู้เรียน สรุปได้ดังนี้

เนื้อหาบางตอนควรอธิบายเพิ่มเติมและเพิ่มภาพประกอบ เปลี่ยนขนาดตัวอักษรในบทอ่านให้ใหญ่ขึ้น หลังจากทดลองหาคุณภาพแบบเรียนครั้งที่ 2 แล้ว ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบเรียนและแบบทดสอบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ครั้งที่ 3 นำแบบเรียนที่ปรับปรุงแล้วครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างชาวต่างประเทศ จำนวน 10 คน เพื่อหาประสิทธิภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ตามเกณฑ์ 80/80

ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียน

ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้ผลการประเมินดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศด้านรูปเล่ม ภาพ และตัวอักษร

เรื่องที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ปรับปรุง
1. การออกแบบหน้าปก	1	2			
2. ขนาดรูปเล่ม	2	1			
3. ความเหมาะสมของขนาดและจำนวนภาพ	2	1			
4. ความชัดเจนของภาพกับเนื้อหา	3				
5. ลักษณะตัวอักษร	2	1			
6. ขนาดตัวอักษร	3				

จากตาราง 1 แสดงว่า ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ด้านรูปเล่ม ภาพ และตัวอักษรโดยผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมีความเหมาะสมดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.72

ตาราง 2 แสดงผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ด้านเนื้อหาและภาษา

เรื่องที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ปรับปรุง
1. เนื้อหาคอบคลุมกับวัตถุประสงค์	2	1			
2. เนื้อหามีประโยชน์ต่อผู้เรียน	3				
3. เนื้อหามีความน่าสนใจต่อผู้เรียน	2				
4. การใช้ภาษาเหมาะสมกับผู้เรียน	2	1			
5. ระดับความยากง่ายของคำศัพท์	1	2			
6. แบบทดสอบสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	2	1			

จากตาราง 2 แสดงว่า ผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ด้านเนื้อหาและภาษา โดยผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมีความเหมาะสมดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.67

สรุปได้ว่า ผลการประเมินคุณภาพผลการประเมินคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่องข้าวกับวิถีชีวิตไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศโดยผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.69 สามารถนำไปใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนได้

4. การดำเนินการทดลองหาประสิทธิภาพแบบเรียน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ดังนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เรียนชาวต่างประเทศ จำนวน 10 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง“ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ตามเนื้อหาในแบบเรียนจำนวน 5 บท โดยแบ่งเวลาบทละ 2 คาบ (45 นาที) เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน

4.2 ในระหว่างการสอนผู้วิจัยบันทึกคะแนนทดสอบท้ายบทเรียนของผู้เรียนทุกบท จำนวน 5 ครั้ง และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน 1 ครั้ง เมื่อผู้เรียนเรียนจบครบทุกคาบแล้ว ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาทดลองทั้งหมด 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน ระหว่างวันที่ 14 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 16 ธันวาคม 2556 และทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนรวมทั้ง 5 บท ดังมีรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ตาราง 3 ระยะเวลาในการทดลอง

วัน เดือน ปี	คาบที่	ขั้นตอนและเนื้อหา	เวลา
14 พ.ย.56	1	ปฐมนิเทศและทำแบบทดสอบก่อนเรียน สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทที่ 1 ขวากับวิถีชีวิตไทย	45 นาที
16 พ.ย.56	2	สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทที่ 1 ขวากับวิถีชีวิตไทย และทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน (ครั้งที่ 2)	45 นาที
21 พ.ย.56	1	สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทที่ 2 ขวากับพิธีกรรมและ ประเพณีไทย (ครั้งที่ 1)	45 นาที
23 พ.ย.56	2	สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทที่ 2 ขวากับพิธีกรรมและ ประเพณีไทย และทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน (ครั้งที่ 2)	45 นาที
28 พ.ย.56	1	สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทที่ 3 ขวากับบทเพลงไทย (ครั้งที่ 1)	45 นาที
30 พ.ย.56	2	สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทที่ 3 ขวากับบทเพลงไทย และทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน (ครั้งที่ 2)	45 นาที
4 ธ.ค.56	1	สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทที่ 4 ขวากับนิทานไทย (ครั้งที่ 1)	45 นาที
7 ธ.ค.56	2	สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทที่ 4 ขวากับนิทานไทย และทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน (ครั้งที่ 2)	45 นาที
12 ธ.ค.56	1	สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บทที่ 5 ขวากับภวนิต สำนวนไทยและทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน (ครั้งที่ 2)	45 นาที
16 ธ.ค.56	2	ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน เรื่อง “ขวากับวิถีชีวิตไทย” รวมทั้ง 5 บท	45 นาที

4.3 นำคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทของผู้เรียนมาคิดเป็นค่าเฉลี่ย

4.4 หาประสิทธิภาพของแบบเรียน โดยหาคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน
และหลังเรียน แล้วเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบท้ายบทเรียน

5. การใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนจากแบบจากแบบทดสอบ โดยใช้สูตร (ล่วน สายยศ;
และ อังคณา สายยศ. 2531: 59)

$$\text{สูตร} \quad \bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

5.2 สถิตินิยามประสิทธิภาพของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่องข้าวกับวิถีชีวิตไทย สำหรับผู้เรียนชาวภาษาต่างประเทศ โดยใช้สูตร (ชัยยงค์ พรหมวงศ์; และคณะ. 2520: 495 – 496)

$$\text{สูตรที่ 1} \quad E_1 = \frac{\sum X}{N} \times 100$$

$$\text{สูตรที่ 2} \quad E_2 = \frac{\sum f}{B} \times 100$$

เมื่อ	E_1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการซึ่งเป็นแบบทดสอบในบทเรียนคิดเป็นร้อยละ จากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
	E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์จากการทำแบบทดสอบรวมคิดเป็นร้อยละ
	$\sum X$	แทน	คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบท
	$\sum f$	แทน	คะแนนรวมของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนทุกบท
	N	แทน	จำนวนผู้เรียน
	A	แทน	คะแนนเต็มของการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
	B	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนทุกบท

5.3 สถิติศึกษาผลก้าวหน้าของผู้เรียนในการทดลองก่อนและหลังเรียนด้วยแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ทั้ง 5 บท โดยใช้ t-test สำหรับ Dependent Sample โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2540: 248)

$$\text{สูตร} \quad t = \frac{\sum d}{\sqrt{\frac{n(\sum d^2) - (\sum d)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ	d	แทน	ค่าความแตกต่างของคะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนและก่อนเรียน
	n	แทน	จำนวนผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum d^2$	แทน	ผลรวมของ d แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum d)^2$	แทน	การเอาผลรวมของ d มายกกำลังสอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการที่ได้นำแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามตารางที่ แล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาศึกษา เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ โดยใช้เกณฑ์ 80/80 และศึกษาผลความก้าวหน้าของผู้เรียนที่เรียนแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนการทดลอง และคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนแบบเรียนภาษาไทย เชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ทั้ง 5 บท โดยใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
ΣX	แทน	คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบท
ΣF	แทน	คะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนครบทั้ง 5 บท
E1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการซึ่งเป็นแบบทดสอบในบทเรียนคิดเป็นร้อยละจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
E2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนครบทั้ง 5 บท คิดเป็นร้อยละ
A	แทน	คะแนนเต็มของการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียน
B	แทน	คะแนนเต็มของการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนครบทั้ง 5 บท

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนที่ผู้เรียนได้ทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบท เพื่อหาประสิทธิภาพตัวแรก (E1)
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนที่ผู้เรียนได้ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนครบทั้ง 5 บท เพื่อหาประสิทธิภาพตัวหลัง (E2)
3. วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของแบบเรียนตามเกณฑ์ 80/80 (E1/ E2)

4. ศึกษาผลความก้าวหน้าของผู้เรียนที่เรียนแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศครบทั้ง 5 บท โดยใช้สถิติ $t - test$ สำหรับ Dependent Sample

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาประสิทธิภาพแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนที่ผู้เรียนได้ทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบท เพื่อหาประสิทธิภาพตัวแรก (E1) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 4 แสดงคะแนนจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ บทเรียนที่ 1 – 5

ผู้เรียนคนที่	บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4	บทที่ 5
	คะแนนเต็ม10	คะแนนเต็ม10	คะแนนเต็ม10	คะแนนเต็ม10	คะแนนเต็ม10
1	9	8	9	9	9
2	9	9	7	8	7
3	10	8	8	9	8
4	8	8	8	9	8
5	9	10	9	10	9
6	10	9	8	9	9
7	8	9	7	10	9
8	10	9	9	10	8
9	9	8	8	9	9
10	9	10	9	9	8
Σx	91	88	82	92	84
$\bar{X}$	9.10	8.80	8.20	9.20	8.40
E1	91.00	88.00	82.00	92.00	84.00

จากตาราง 4 ผู้วิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ แต่ละบทคิดเป็น

ร้อยละ 82.00 – 92.00 ผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพตัวแรกที่กำหนดไว้ ($E1 = 80$) โดยมีประสิทธิภาพร้อยละตามลำดับต่อไปนี้

บทที่ 1	ข่าวกับวิถีชีวิตไทย	ประสิทธิภาพ ร้อยละ 91.00
บทที่ 2	ข่าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย	ประสิทธิภาพ ร้อยละ 88.00
บทที่ 3	ข่าวกับบทเพลงไทย	ประสิทธิภาพ ร้อยละ 82.00
บทที่ 4	ข่าวกับนิทานไทย	ประสิทธิภาพ ร้อยละ 92.00
บทที่ 5	ข่าวกับภาคีสำนวนไทย	ประสิทธิภาพ ร้อยละ 84.00

ประสิทธิภาพข้างต้นแสดงว่าบทเรียนแต่ละบทรวม 5 บท ผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพตัวแรกที่กำหนดไว้ ($E1 = 80$)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากคะแนนที่ผู้เรียนได้ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ทั้ง 5 บท เพื่อหาประสิทธิภาพตัวหลัง ($E2$)

ตาราง 5 แสดงคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข่าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ทั้ง 5 บท

คนที่	คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียน คะแนนเต็ม 30
1	27
2	23
3	26
4	24
5	29
6	27
7	24
8	28
9	25
10	24
Σx	257
$\bar{X}$	25.70
$E2$	85.67

จากตาราง 5 ผู้วิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนด้วยแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ทั้ง 5 บท คิดเป็นร้อยละ 85.67 เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพตัวหลังที่กำหนดไว้ ($E2 = 80$) แสดงให้เห็นว่าแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าวและวิถีชีวิตไทยมากขึ้น และได้พัฒนาทักษะการอ่านรวมทั้งเพิ่มพูนความรู้ คำศัพท์เกี่ยวกับข้าวและวิถีชีวิตไทยให้แก่ผู้เรียน

3. ผลการวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของแบบเรียนตามเกณฑ์ ($E1/ E2 = 80/80$)

ตาราง 6 แสดงค่าประสิทธิภาพของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ตามเกณฑ์ที่กำหนด ($E1/ E2 = 80/80$)

บทที่	เรื่อง	E1	E2
1	ข้าวกับวิถีชีวิตไทย	91.00	
2	ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย	88.00	
3	ข้าวกับบทเพลงไทย	82.00	
4	ข้าวกับนิทานไทย	92.00	
5	ข้าวกับภาคีสำนวนไทย	84.00	
รวมเฉลี่ย 5 บท		87.40	85.67

จากตาราง 6 ผู้วิจัยพบว่า แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” ทั้ง 5 บท มีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 โดยมีประสิทธิภาพค่าเฉลี่ยทั้ง 5 บทเรียน คือ $E1 = 87.40$ และประสิทธิภาพคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนครบทั้ง 5 บท คือ $E2 = 85.67$ ประสิทธิภาพข้างต้นแสดงว่า แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีประสิทธิภาพ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดสามารถนำไปใช้เป็นการเรียนการสอนได้

4. ศึกษาผลก้าวหน้าของผู้เรียนที่เรียน แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ครบทั้ง 5 บท ซึ่งได้ผลวิเคราะห์ตามตาราง ดังนี้

ตาราง 7 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนด้วยแบบเรียนเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ 5 บท

คนที่	คะแนนทดสอบ				ค่า t
	ก่อนเรียน คะแนนเต็ม 30	หลังเรียน คะแนนเต็ม 30	ผลต่าง ค่า t	ผลต่าง ยกกำลังสอง	
1	16	27	11	121	
2	15	23	8	64	
3	13	26	13	169	
4	15	24	9	81	
5	20	29	9	81	**17.69
6	17	27	10	100	
7	16	24	8	64	
8	18	28	10	100	
9	13	25	12	144	
10	16	24	8	64	
คะแนนรวม	159	257	98	988	
คะแนนเฉลี่ย	15.90	25.70	$ED=98$	$ED^2 = 988$	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

หมายเหตุ df = 9 , t = 1.8331

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่า ผลคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียนแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนเรียนแบบเรียน เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” โดยค่า t ที่ได้จากการคำนวณมากกว่าค่า t วิกฤตที่ได้จากการเปิดตาราง ดังนั้นผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทำให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าสูงกว่าก่อนเรียน

ผลสัมฤทธิ์ข้างต้นแสดงว่า การใช้แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ในการเรียนการสอน สามารถเพิ่มความรู้อะไรเรื่องวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต อีกทั้งยังเพิ่มทักษะการอ่าน และสามารถเพิ่มความรู้คำศัพท์แก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบเรียน ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ขาวและวิถีชีวิตไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ขาวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ เพื่อสอนวัฒนธรรมไทย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ “ขาวกับวิถีชีวิตไทย” จำนวน 5 บท ได้แก่ ขาวกับวิถีชีวิตไทย ขาวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย ขาวกับบทเพลงไทย ขาวกับนิทานไทย ขาวกับภาคีสำนวนไทย เมื่อได้แบบเรียนแบบทดสอบ และแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำเสนอแบบเรียนต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินประสิทธิภาพแบบเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบ เนื้อหา ภาษา รูปแบบ และให้คำแนะนำเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำแบบเรียนที่ได้รับการประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองสอนกับกลุ่มย่อยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และรวบรวมข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข ลำดับต่อไป ผู้วิจัยนำแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ขาวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำแบบทดสอบมาวิเคราะห์ เพื่อหาประสิทธิภาพแบบเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวต่อไปในการสรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

จากการที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ขาวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านของผู้เรียน อีกทั้งเป็นแนวทางในการสร้างแบบเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ อันทำให้ชาวต่างประเทศเข้าใจวิถีชีวิตของคนไทย และนำไปสู่การปฏิบัติตนให้สามารถเข้าถึงคนไทยได้อย่างถูกต้อง โดยนำแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ขาวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มาทำการทดลองตามกระบวนการในการหาประสิทธิภาพแบบเรียน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์นั้นปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยได้แบบเรียนการสอนวัฒนธรรมเรื่องวิถีชีวิตไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ 5 บท มีค่าประสิทธิภาพของบทเรียนแต่ละบทของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ขาวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพตัวแรกที่กำหนดไว้ ($E1 = 80$) โดยสรุปผลในแต่ละบทได้ดังนี้

บทที่ 1 ขาวกับวิถีชีวิตไทย	ประสิทธิภาพ	ร้อยละ	91.00
บทที่ 2 ขาวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย	ประสิทธิภาพ	ร้อยละ	88.00
บทที่ 3 ขาวกับบทเพลงไทย	ประสิทธิภาพ	ร้อยละ	82.00
บทที่ 4 ขาวกับนิทานไทย	ประสิทธิภาพ	ร้อยละ	92.00
บทที่ 5 ขาวกับภาคีสำนวนไทย	ประสิทธิภาพ	ร้อยละ	84.00

2. แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีประสิทธิภาพ 87.40/85.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยประสิทธิภาพ แบบทดสอบในแบบเรียน (E1) ของบทเรียนทั้ง 5 บท อยู่ระหว่าง 82.00 – 92.00 ซึ่งมีประสิทธิภาพตัวแรก (E1) เฉลี่ยเป็น 87.40 และประสิทธิภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (E2) เป็น 85.67 แสดงว่า แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นแบบเรียนในการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวต่างประเทศได้

3. การเรียนด้วยแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ทำให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แสดงว่า แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ สามารถเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ วัฒนธรรมไทย และข้าวกับวิถีชีวิตไทย สามารถพัฒนาทักษะการอ่าน และเพิ่มพูนวงคำศัพท์ให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น

อภิปรายผล

จากการวิจัยการสร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” ผลปรากฏว่า ประสิทธิภาพของ แบบทดสอบในแบบเรียน (E1) เฉลี่ยเป็น 87.40 และประสิทธิภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (E2) เป็น 85.67 สรุปได้ว่าแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีประสิทธิภาพ 87.40/85.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 แสดงว่า แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ มีประสิทธิภาพ เพียงพอที่จะ นำไปใช้เป็นแบบเรียนในการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวต่างประเทศได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ เป็นเพราะการออกแบบและการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประกอบการจัดการเรียนรู้ เช่น ภาพประกอบการเรียนรู้ เพลง วิดีทัศน์ และสื่อที่เป็นวัสดุจริง นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี เป็นผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างราบรื่น จึงเป็นผลสืบเนื่องให้แบบเรียนมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ในสมมติฐานของการวิจัย

2. จากการวิจัยค่าประสิทธิภาพของแบบทดสอบในแบบเรียน (E1) แต่ละบทเรียนมีความแตกต่างกัน บทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพร้อยละสูงที่สุด $E1 = 92.00$ คือ บทที่ 4 “ข้าวกับนิทานไทย” เพราะเนื้อหาเข้าใจง่าย น่าสนใจสำหรับกลุ่มตัวอย่าง คำศัพท์ง่ายๆ จึงทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็ว รวมถึงบรรยากาศในการเรียนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนุกสนาน ส่วนบทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพร้อยละต่ำที่สุด $E1 = 82.00$ คือ บทที่ 3 เรื่อง “ข้าวกับบทเพลงไทย” ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เนื่องจาก

“ข้าวกับบทเพลงไทย” เป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคย ผู้เรียนไม่มีความรู้มาก่อน อีกทั้งภาษาในบทเพลงที่เป็นภาษาโบราณ ภาษาทวิ มีหลายคำเป็นคำศัพท์เฉพาะ จึงส่งผลให้มีประสิทธิภาพต่ำกว่าบทอื่นๆ และรองลงมาประสิทธิภาพร้อยละ 84.00 คือ บทที่ 5 เรื่อง “ข้าวกับภาษิตสำนวนไทย” เนื่องจาก “ข้าวกับภาษิตสำนวนไทย” เป็นแบบเรียนที่เกี่ยวข้องกับคติ ความเชื่อ การเปรียบเทียบในมุมมองของคนไทย ทำให้ผู้เรียนอาจยากที่จะเข้าใจ ดังนั้นจึงทำให้ค่าประสิทธิภาพร้อยละของบทเรียนน้อย บทเรียนที่มีค่าประสิทธิภาพต่ำกว่าบทอื่นๆ ผู้วิจัยคิดว่าจะต้องเพิ่มเวลาในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านเนื้อหา เรียนรู้คำศัพท์ให้มีความเข้าใจมากขึ้น เมื่อปัญหาในตอนต้นนี้ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ค่าประสิทธิภาพร้อยละของบทเรียนบทอื่นๆ จึงเพิ่มขึ้น

3. ค่าประสิทธิภาพของแบบเรียนรวมทั้ง 5 บท และประสิทธิภาพคะแนนทดสอบ ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนแบบเรียนทั้ง 5 บท มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ $E1 = 87.40$ และ $E2 = 85.67$ ทั้งนี้เป็นเพราะแบบเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นครอบคลุมเนื้อหา เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทย ที่ผู้เรียนชาวต่างประเทศสนใจและควรศึกษา อีกทั้งแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ประกอบด้วยบทอ่านที่น่าเสนอน่าสนใจ มีรูปภาพประกอบ ใช้ประโยคสั้นๆ จำง่าย มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิต แนวคิด คติความเชื่อของคนไทย และได้เรียนรู้คำศัพท์ทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของแบบเรียนภาษาและวัฒนธรรมสำหรับชาวต่างประเทศ ที่ต้องมีบทเรียนที่น่าสนใจ จำง่าย สนุก สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน มีความยาวเหมาะสม มีคำศัพท์ไม่มากเกินไป มีแบบฝึกหัดมาก รูปประโยคสั้นและสื่อความหมาย ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ทำให้ผู้เรียนอยากศึกษาเนื้อหาด้วยตนเอง และอยากทบทวนความรู้เมื่อจบบทเรียน เพราะอยากศึกษาวิถีชีวิต วิธีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ของคนไทยมากยิ่งขึ้น เพราะการเรียนภาษาต่างประเทศนั้น เป็นการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยความเข้าใจในวัฒนธรรมของเขา ผู้สอนจึงควรให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของผู้ที่เป็นเจ้าของภาษานั้นๆ ด้วย จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ และความพร้อมที่จะติดต่อกับชาวต่างประเทศ ได้เป็นอย่างดี การสอนวัฒนธรรมของชนชาติเจ้าของภาษาควบคู่ไปกับการสอนภาษาต่างประเทศ มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้น เพราะผู้เรียนบางคนอาจไม่เห็นความสำคัญ หรือประโยชน์ของการเรียนภาษาต่างประเทศ แต่สนใจที่จะศึกษาวิธีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิธีแก้ปัญหาในครอบครัวของชาวต่างประเทศ ซึ่งการสอนเนื้อหาด้านวัฒนธรรมก็ช่วยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด (80/80) จึงกล่าวได้ว่าสามารถนำแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ไปใช้ในการเรียนการสอนวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการสร้างแบบเรียนเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยในเรื่องอื่นๆ เช่น ผ้าไทย อาหารไทย เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นไทยและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยแก่ชาวต่างประเทศ
2. ควรมีการพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย ในรูปแบบซีดีรอม (CD-Rom) เพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทย สำหรับชาวต่างประเทศ ในด้านต่างๆ ควบคู่กับแบบเรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และตอบสนองความต้องการสื่อการสอนที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ความหมายและเครือข่ายงานวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- กองวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). การสัมมนาระดับภูมิภาคว่าด้วยการเรียนการสอนภาษาไทยในบริบทไทยศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กานดา ณ ถลาง. (2512). ชุมทางวิชาการ สาระสำคัญและวิธีศึกษาความรู้วิชาการบางแขนง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- เกษศิริรักษ์ นิตยสุทธิ. (2554). การสร้างแบบเรียนภาษาและวัฒนธรรมจากสำนวนไทย สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จ่านงค์ ทองประเสริฐ. (2547). วัฒนธรรมไทยภาษาไทย. กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.
- จินตนา ไบกาซุ่ย. (ม.ป.ป.). การเขียนสื่อการสอน. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- จิรภา สุนทรสิต. (2528). การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยพลศึกษาภาคใต้ของประเทศไทยตามหลักสูตร พุทธศักราช 2525. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เงิน เก็ม ตู. (2552). ชุดการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวเวียดนาม เรื่อง วันสำคัญของไทย. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐวดี สภาพรต. (2553). แบบเรียนภาษาไทยเรื่องวิถีชีวิตไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐพล ภักดิ์เจริญ. (2537). การวิเคราะห์เนื้อหาทางวัฒนธรรมของแบบเรียนการอ่านภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- เตือนตา ไม้จันทร์. (2529). ความคิดเห็นของครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนหัวข้อวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาอังกฤษ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ภาควิชามัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทิพย์สุดา นัยทรัพย์. (2535). ภาษากับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- ธนาพันธ์ ตรังดี; และคณะ. (2548). วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- นาถฤดี สีม่วง. (2545). การเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวของชาวนาภาคกลางและชาวนาภาคอีสานตอนใต้. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

- นิคม มูลิกะคามะ. (2542). *วัฒนธรรม : บทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- นิตยา วิจารณ์ันท์. (2551). *การสร้างแบบเรียนเรื่องการทำบุญ สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ*.
 สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประกาศรี สี่ห้าไฟ. (2538). *วัฒนธรรมทางภาษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาธน์ สิทธิเลิศ. (2542). *การบริหารงานและขององค์กรบริหารส่วนตำบลคลองสระบัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : การสืบทอดวัฒนธรรมการปั้นหม้อดินเผาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*.
 กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ภัทรพร หิรัญภัทร์. (2548). *การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกับวัดกรรมการเรียนการสอนภาษาที่สอง*.
 ภาษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เยาวรัตน์ เชี่ยวชาญ. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องข้าวไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค
 พังลิเคชั่นส์.
- ศรีวิชัย สุวรรณกิติ. (2522). *วิธีสอนภาษาอังกฤษ*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ศศิธร มัตตชีโมโตะ. (2554). *แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง "ดอกไม้ไทย" สำหรับผู้เรียนชาวญี่ปุ่น*. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมจิตร วรรณวิไล. (2527). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยการสอนเสริมและไม่สอนเสริมวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*.
 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์. (2545). *การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยแก่ชาวต่างประเทศ ใน แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นในบริบทไทยศึกษาสำหรับชาวต่างชาติ*. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย โครงการ
 พัฒนาความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาไทยบนฐานของไทยคดีศึกษา.
- สมพร โกมารทัต. (2548). *การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมการสอนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาที่สองระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น : รายงานผลการวิจัย*.
 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สวัสดิ์ พินิจจันทร์. (2538). *วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2547). *ข้าวขวัญข้าวของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุณีย์ อัดศาสตร์. (2526). *ความเป็นมาแบบเรียนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะ
 ศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครุฑบุรี.

- สุพรรณริกา วัฒนบุญย์. (2523). การทดลองเปรียบเทียบการสอนภาษาอังกฤษแบบเสริมวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับการสอนภาษาอังกฤษแบบธรรมดา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุภัทรา อักษรานุเคราะห์. (2532). การสอนทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภา ปานเจริญ. (2554). *Teaching Thai as a Foreign Language* สัมมนานานาชาติการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ วันที่ 4 – 5 มิถุนายน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมนา หิรัญบุศย์. (2540). ข้าว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- หทัย ดันหยง. (2528). เอกสารคำสอน นส.425 การเขียนหนังสือแบบเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อวยพร พานิช; และคณะ. (2543). ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี จิตต์โสภา. (2536). การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน และพฤติกรรมตั้งใจเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบชี้แนะที่มีการเสริมเนื้อหาทางวัฒนธรรมกับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัมพร แก้วสุวรรณ. (2531). วิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทย. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัมพร พงษ์ธา. (2518). การวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เริ่มเรียนชาวต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อารีย์ลักษณ์ พันธุ์เขียน. (2549). การสร้างบทเรียนภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวกะเหรี่ยงแดง. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร พันธะไชย. (2553). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง ข้าว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ บางเขน กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เอี่ยม ทองดี. (2538). ข้าว : วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ฮานู ลี. (2520). การสร้างแบบเรียนการเขียนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาเกาหลี ในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (มัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- Brooks, Nelson. (1964). *Language and Language Learning*. 2nd ed. New York: Harcourt, Brace & World.

- Brown, James W.; et al. (1973). *A.V. Instruction Technology Media and Methods*. 4 th ed. McGraw-Hill Book.
- Brown, W.; & Moberg, D. (1980). *Organization Theory and Management : A Macroapproach*. New York: John Wiley & Sons.
- Cronbach, Lee J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. 5th ed. New York: Harper Collins.
- Good, Carter Victor. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill book.
- Johnston, Majorie G. (1967). How Can Modern Language Teaching Promote International Understanding?. *Foreign Language Teaching*. New York: The Macmillan.
- Nostrand, Howard Lee. (1966). Describing and Teaching the Sociocultural Context of a Foreign Language and Literature. *Trends Language and Teaching*. New York: McGraw-Hill.
- Poltzer, Robert. (1959). Report of the Fifth Annual Round Table Meeting on Linguistics and Language Teaching. In *Culture Bound: Bridging the Cultural Gap in Language Teaching*.
- Shores, Louis. (1960). *Instructional Materials and Introduction of Teachers*. New York: The Ronald Press.
- Valves, Joyce Merrill. (1986). (Editor), *Cambridge : Cambridge University Press*. p. 123.

ที่ ศธ 0519.12/4144

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

19 กันยายน 2556

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

เนื่องด้วย นางสาวพรพาว พาทอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะ ภาษาอังกฤษต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “แบบเรียนภาษาไทยเชิง วัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ” โดยมี อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้สถานที่ เพื่อใช้แบบทดสอบ และแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ (หลักสูตรระยะสั้น) จำนวน 10 คน ในระหว่างเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน 2556

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ นางสาวพรพาว พาทอม ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย รักษาการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 084-427-4559

ที่ ศธ 0519.12/4143

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

19 กันยายน 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรทิพา ทองสว่าง

เนื่องด้วย นางสาวพราว พาหอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะ
ภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “แบบเรียนภาษาไทยเชิง
วัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ” โดยมี อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตา
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแบบเรียน
ภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวพราว พาหอม และ
ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 084-427-4559

ที่ ศธ 0519.12/43/๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

3 ตุลาคม 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เนื่องด้วย นางสาวพรพร พาทอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะ
ภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “แบบเรียนภาษาไทยเชิง
วัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ” โดยมี อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตดา
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นางสาวพรพร พาทอม และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 084-427-4559

ที่ ศธ 0519.12/4/41

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

19 กันยายน 2556

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา

เนื่องด้วย นางสาวพราว พาหอม นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะ
ภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “แบบเรียนภาษาไทยเชิง
วัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ” โดยมี อาจารย์พัทธยา จิตต์เมตตา
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์อรรถัย จันทรังษี เป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นางสาวพราว พาหอม และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติ โทรศัพท 084-427-4559

ภาคผนวก ข

แบบประเมินคุณภาพของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม
เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

แบบประเมินคุณภาพ แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม

เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ (สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)
คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตารางที่ตรงความคิดเห็นของท่าน
เกณฑ์การให้คะแนนตามระดับคุณภาพมี 5 ระดับ ดังนี้

4 = ดีมาก 3 = ดี 2 = ปานกลาง 1 = พอใช้ 0 = ปรับปรุง

เรื่องที่ประเมิน	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ปรับปรุง
1. ด้านรูปเล่ม ภาพ และตัวอักษร					
1.1 การออกแบบหน้าปก					
1.2 ขนาดรูปเล่ม					
1.3 ความเหมาะสมของขนาดและจำนวนภาพ					
1.4 ความชัดเจนของภาพกับเนื้อหา					
1.5 ลักษณะตัวอักษร					
1.6 ขนาดตัวอักษร					
2. ด้านเนื้อหาและภาษา					
2.1 เนื้อหาครอบคลุมกับวัตถุประสงค์					
2.2 เนื้อหามีประโยชน์ต่อผู้เรียน					
2.3 เนื้อหามีความน่าสนใจต่อผู้เรียน					
2.4 การใช้ภาษาเหมาะสมกับผู้เรียน					
2.5 ระดับความยากง่ายของคำศัพท์					
2.6 แบบทดสอบสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

ลงชื่อ ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่/...../.....

ภาคผนวก ค
แผนการจัดการเรียนรู้
แบบทดสอบก่อนเรียน
แบบทดสอบหลังเรียน

ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูรูปการทํานาของคนไทย พร้อมทั้งอธิบาย ความสำคัญของข้าวกับคนไทยโดยย่อ
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกอ่านบทอ่านเรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” โดยผู้สอนอ่านนำและให้ผู้เรียนอ่านตามพร้อมกัน
5. สอบถามความเข้าใจของผู้เรียนเมื่อจบหนึ่งย่อหน้า พร้อมทั้งอธิบาย ความหมายของคำศัพท์ยาก
6. เมื่ออ่านจบบทอ่าน ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปความรู้
7. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม ให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้าวและวิถีชีวิตไทย

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันพูดสรุปและทบทวนคำศัพท์ ความหมาย บทอ่าน เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย”
2. ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบท ผู้สอนและผู้เรียน ช่วยกันเฉลยแบบทดสอบท้ายบทอ่านบทเสริมความรู้เรื่อง “กับข้าวกับปลา”

6. สื่อการเรียนการสอน

1. แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ
2. ภาพประกอบในแบบเรียน
3. แบบทดสอบท้ายบท

7. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการสนทนาและการตอบคำถาม
2. สังเกตการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
3. การทำแบบทดสอบ

ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูรูปการพิธีกรรม และประเพณีไทยที่เกี่ยวข้องกับข้าวของคนไทย พร้อมทั้งอธิบายความสำคัญของพิธีกรรมและประเพณีไทยกับคนไทยโดยย่อ
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกอ่านบทอ่านเรื่อง “ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย” โดยให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3 คนเพื่ออ่านบทอ่านกลุ่มละ 1 ย่อหน้า โดยผู้สอนสอบถามความเข้าใจของผู้เรียนและอธิบายความหมายของคำศัพท์ยาก
3. สอบถามความเข้าใจของผู้เรียนเมื่อจบหนึ่งย่อหน้า พร้อมทั้งอธิบายความหมายของคำศัพท์ยาก
4. เมื่ออ่านจบบทอ่าน ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปความรู้
5. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม ให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันพูดสรุปและทบทวนคำศัพท์ ความหมาย บทอ่าน เรื่อง “ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย”
2. ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบท
3. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันเฉลยแบบทดสอบท้ายบท
4. อ่านบทเสริมความรู้เรื่อง “แม่โพสพคือใคร”

6. สื่อการเรียนรู้การสอน

1. แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ
2. ภาพประกอบในแบบเรียน
3. แบบทดสอบท้ายบท

7. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการสนทนาและการตอบคำถาม
2. สังเกตการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
3. การทำแบบทดสอบ

3. ผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมแก่ผู้เรียน และผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน เรื่อง “ข้าวกับบทเพลงไทย”
ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูวีซีดีการแสดงเด่นกำรำเคียว พร้อมทั้งอธิบายความสำคัญของบทเพลงไทยกับข้าวโดยย่อ
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกอ่านบทอ่านเรื่อง “ข้าวกับบทเพลงไทย” โดยให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 3 คน เพื่ออ่านบทอ่านกลุ่มละ 1 ย่อหน้า โดยผู้สอนสอบถามความเข้าใจของผู้เรียนและอธิบายความหมายของคำศัพท์ยาก
3. สอบถามความเข้าใจของผู้เรียนเมื่อจบหนึ่งย่อหน้า พร้อมทั้งอธิบายความหมายของคำศัพท์ยาก
4. เมื่ออ่านจบบทอ่าน ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปความรู้
5. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม ให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้าวกับบทเพลงไทย

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันพูดสรุปและทบทวนคำศัพท์ ความหมาย บทอ่าน เรื่อง “ข้าวกับบทเพลงไทย”
2. ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบท
3. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันเฉลยแบบทดสอบท้ายบท
4. อ่านบทเสริมความรู้เรื่อง “การลงแขก”

6. สื่อการเรียนการสอน

1. แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับบทเพลงไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ
2. บทเพลงร้องเกี่ยวข้าว
3. วีซีดีการแสดงเด่นกำรำเคียว
4. ภาพประกอบในแบบเรียน
5. แบบทดสอบท้ายบท

7. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการสนทนาและการตอบคำถาม
2. สังเกตการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
3. การทำแบบทดสอบ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง ข้าวกับนิทานไทย

วิชา ภาษาและวัฒนธรรมไทย

จำนวน 2 คาบ

1. สาระสำคัญ

นิทานเป็นเสมือนเครื่องมือในการสื่อถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยการบอกเล่าต่อๆ กันมา แต่ก็มีอยู่ส่วนมากที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้โดยมีจุดประสงค์เพื่อความสนุกสนานเบิกบานใจ ผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นคติเตือนใจ ช่วยอบรมนิสัย อีกทั้งยังช่วยให้เข้าใจสภาพสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติต่างๆ อีกด้วย

วัฒนธรรมไทยก็เช่นกันที่ใช้นิทานเป็นสื่อในการถ่ายทอดถึงวิถีชีวิตความคิด ความเชื่อของชาวไทย มีนิทานหลายเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข้าวและชาวนา อีกทั้งนิทานเหล่านี้ยังมีคุณค่าต่อคนในสังคมต่าง ๆ

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ของนิทานไทยที่เกี่ยวกับข้าว

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านและอธิบายเนื้อเรื่องของนิทานไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายคำศัพท์ของนิทานไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการแสดงความคิดเห็นได้

4. เนื้อหาสาระ

1. บทอ่านเรื่อง “ข้าวกับนิทานไทย”
2. คำศัพท์ใหม่และความหมายจากบทอ่าน
3. บทอ่านเสริมความรู้เรื่อง “เครื่องมือการทำงาน”

5. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูรูปภาพจากนิทานไทยที่เกี่ยวกับข้าวเรื่อง “ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่”, “ชาวนากับงูเห่า” และ “ชาวนากับนกกระจาบ”
2. ผู้สอนถามผู้เรียนว่าเห็นอะไรในรูปภาพ และสนทนาเกี่ยวกับรูปภาพ

ขั้นสอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกอ่านบทอ่านเรื่อง “ข้าวกับนิทานไทย” โดยให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 3 คน เพื่ออ่านบทอ่านกลุ่มละ 1 ย่อหน้า โดยผู้สอนสอบถามความเข้าใจของผู้เรียนและอธิบายความหมายของคำศัพท์ยาก
2. สอบถามความเข้าใจของผู้เรียนเมื่อจบหนึ่งย่อหน้า พร้อมทั้งอธิบายความหมายของคำศัพท์ยาก
3. เมื่ออ่านจบบทอ่าน ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปความรู้
4. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม ให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้าวกับนิทานไทย

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันพูดสรุปและทบทวนคำศัพท์ ความหมาย บทอ่าน เรื่อง “ข้าวกับนิทานไทย”
2. ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบท
3. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันเฉลยแบบทดสอบท้ายบท
4. อ่านบทเสริมความรู้เรื่อง “เครื่องมือการทำนา”

6. สื่อการเรียนการสอน

1. แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับนิทานไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ
2. ภาพประกอบในแบบเรียน
3. แบบทดสอบท้ายบท

7. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการสนทนาและการตอบคำถาม
2. สังเกตการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
3. การทำแบบทดสอบ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

เรื่อง ข้าวกับภาษิตสำนวนไทย

วิชา ภาษาและวัฒนธรรมไทย

จำนวน 2 คาบ

1. สาระสำคัญ

คนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนจะพูดจาหรือสั่งสอนใคร ก็มักจะอ้างเอาสำนวนสุภาษิต หรือ คำพังเพยที่พูดต่อๆ กันมาตั้งแต่ครั้งโบราณมาเปรียบเทียบเสมอ ซึ่งคำเหล่านี้มักจะเป็นคำที่คล้องจอง กัน ทำให้จดจำได้ง่ายและเห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สำนวนไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือใช้สิ่งที่ ผูกพันและสิ่งที่อยู่รอบตัวมาเปรียบเทียบ โดยเฉพาะข้าวซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยผูกพันมานาน ข้าวมีส่วน สัมพันธ์แนบแน่นทั้งวัฒนธรรม ประเพณีและชีวิตของคนไทย

2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ของภาษิตสำนวนที่เกี่ยวกับข้าว ได้แก่ ชายข้าวเปลือก หญิง ข้าวสาร, ทูบหม้อข้าวตัวเอง, บนข้าวผี ดีข้าวพระ, ข้าวแดงแกงร้อน, ตำข้าวสารกรอกหม้อ, หนูตกลึง ข้าวสาร, เลี้ยงเสียข้าวสุก, ข้าวนอกนา, ข้าวคอยฝน

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความหมายของภาษิตสำนวนไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายคำศัพท์ของภาษิตสำนวนไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการแสดงความคิดเห็นได้

4. เนื้อหาสาระ

1. บทอ่านเรื่อง “ข้าวกับภาษิตสำนวนไทย”
2. คำศัพท์ใหม่และความหมายจากบทอ่าน
3. บทอ่านเสริมความรู้เรื่อง “ขนมไทยจากข้าว”

5. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

ผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์สำนวนไทย ชายข้าวเปลือก หญิงข้าวสาร, ทูบหม้อข้าวตัวเอง, บนข้าวผี ดีข้าวพระ, ข้าวแดงแกงร้อน, ตำข้าวสารกรอกหม้อ, หนูตกลึงข้าวสาร, เลี้ยงเสียข้าวสุก, ข้าวนอกนา, ข้าวคอยฝน โดยให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความหมายในสำนวน

ขั้นสอน

1. ผู้สอนอธิบายความหมายของสำนวนที่เกี่ยวข้องกับข้าว
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกอ่านบทอ่านเรื่อง “ข้าวกับภาษิตสำนวนไทย” โดยให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน เพื่ออ่านบทอ่านกลุ่มละ 1 ย่อหน้า โดยผู้สอนสอบถามความเข้าใจของผู้เรียน
3. สอบถามความเข้าใจของผู้เรียนเมื่อจบหนึ่งย่อหน้า พร้อมทั้งอธิบายความหมายของคำศัพท์ยาก
4. เมื่ออ่านจบบทอ่าน ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปความรู้
5. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม ให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้าวกับภาษิตสำนวนไทย

ขั้นสรุป

1. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันพูดสรุปและทบทวนคำศัพท์ ความหมาย บทอ่าน เรื่อง “ข้าวกับภาษิตสำนวนไทย”
2. ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายบท
3. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันเฉลยแบบทดสอบท้ายบท
4. อ่านบทเสริมความรู้เรื่อง “ขนมไทยจากข้าว”

6. สื่อการเรียนการสอน

1. แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมเรื่อง “ข้าวกับภาษิตสำนวนไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ
2. ภาพประกอบในแบบเรียน
3. แบบทดสอบท้ายบท

7. การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการสนทนาและการตอบคำถาม
2. สังเกตการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
3. การทำแบบทดสอบ

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย”

จงกากบาท (X) คำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้าวของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ
 - ก. ข้าวเสาไห้
 - ข. ข้าวหอมนิล
 - ค. ข้าวหอมมะลิ
 - ง. ข้าวหอมปทุมธานี
2. คนไทยภาคใดมักรับประทานข้าวเหนียว
 - ก. ภาคใต้
 - ข. ภาคเหนือ
 - ค. ภาคกลาง
 - ง. ภาคตะวันออก
3. การปลูกข้าววิธีใดสามารถทำได้ทุกฤดูกาล
 - ก. การปักดำ
 - ข. การปลูกข้าวไร่
 - ค. การปลูกข้าวนาดำ
 - ง. การปลูกข้าวนาหว่าน
4. เหตุใดชาวนาจึงใช้รถไถนาแทนควายไถนา
 - ก. เพื่อความสะดวก
 - ข. เพื่อความรวดเร็ว
 - ค. เพื่อประหยัดเวลา
 - ง. ถูกทุกข้อ

5. คนไทยนิยมบริโภคข้าวกับสิ่งใด

- ก. ผัดไทย
- ข. ต้มยำกุ้ง
- ค. ก๋วยเตี๋ยว
- ง. บริโภคกับอาหารทุกอย่าง

6. การหุงข้าวโดยใช้กระบอกไม้ไผ่เป็นภาชนะเรียกว่าอะไร

- ก. การนึ่งข้าว
- ข. การต้มข้าว
- ค. การทอดข้าว
- ง. การหลามข้าว

7. พิธีพิธีมงคลนิยมจัดทำกันในช่วงเวลาใด

- ก. ระยะที่ข้าวเริ่มออกรวง
- ข. ระยะก่อนการเก็บเกี่ยว
- ค. ระยะเริ่มฤดูการเพาะปลูก
- ง. ระยะที่รวงข้าวโตเต็มที่แล้ว

8. เหตุใดชาวนาต้องมีประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว

- ก. เพื่อความบันเทิงใจ
- ข. เพราะบรรพบุรุษบอกให้ทำ
- ค. เพราะเป็นข้อบังคับของสังคม
- ง. เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพ

9. พิธีเพื่อการบำรุงรักษามีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร

- ก. เพื่อให้ข้าวงอกงามปลอดภัยจากสัตว์ต่างๆ
- ข. เพื่อบวงสรวงและขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนการเกี่ยวข้าว
- ค. เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบรรพบุรุษให้คุ้มครองป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการปลูกข้าว
- ง. เพื่อบอกกล่าวสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้าวและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้การเพาะปลูกดำเนินไปด้วยดี ปราศจากอันตรายต่างๆ

10. ข้อใดไม่ใช่ศัตรูพืชของข้าว

- ก. นก
- ข. หนู
- ค. เพลี้ย
- ง. แมลงวัน

11. ข้อใดอธิบายไม่ถูกต้อง

- ก. พิธีแรกเกี่ยวเป็นการบวงสรวงและขอขมาแม่โพสพก่อนการเกี่ยวข้าว
- ข. พิธีพืชมงคลเป็นพิธีทำขวัญเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ เช่น ข้าวเปลือก ข้าวเหนียว
- ค. พิธีบุญบังไฟจัดขึ้นเพื่อขอฝนจากเทวดา ถ้าชุมชนใดไม่ทำชาวบ้านจะรู้สึกไม่สบายใจและเชื่อว่าปีนั้นน้ำจะท่วม
- ง. พิธีรับขวัญแม่โพสพ ชาวนาจะสร้างศาลเพียงตาขึ้นใส่เครื่องสังเวียรับขวัญแม่โพสพที่กำลังเริ่มตั้งท้อง

12. แม่โพสพคือใคร

- ก. เทวดาอยู่บนสวรรค์
- ข. เทวดาที่คุ้มครองบ้าน
- ค. เทพธิดาประจำต้นข้าว
- ง. เทพธิดาที่คุ้มครองแม่น้ำ

13. การลงแขกคืออะไร

- ก. การจัดการแสดงบนผืนนา
- ข. การร่วมกันเล่นกีฬาชนิดหนึ่ง
- ค. การช่วยกันทำงานในที่นาของผู้อื่น
- ง. การช่วยกันขายของเพื่อนำเงินเข้าหมู่บ้าน

14. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบเพลงเดินกำรำเคียวคืออะไร

- ก. เคียวและต้นกล้า
- ข. คันไถและต้นกล้า
- ค. เคียวและรวงข้าว
- ง. คันไถและรวงข้าว

15. คำร้องของเพลงกลั่นโคลนสาบควายกล่าวถึงสิ่งใด

- ก. ความเป็นอยู่ของมนุษย์
- ข. ชีวิตที่ลำบากของชาวนา
- ค. ความสวยงามของธรรมชาติ
- ง. การไต่ถามถึงการทำนาและเกี่ยวพาราสี

16. ข้อใดไม่ใช่บทเพลงสะท้อนชีวิตชาวนา

- ก. เพลงชาวนา
- ข. เพลงเต็นท์กำรำเคียว
- ค. เพลงหลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน
- ง. เพลงกลั่นโคลนสาบควาย

17. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

- ก. ขับร้องได้เฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น
- ข. การขับร้องต้องมีท่าทางประกอบ
- ค. เป็นบทเพลงที่ร้องเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ง. เป็นการร้องเพื่อขอร้องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยดูแลต้นข้าว

18. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของข้าวกับบทเพลงไทย

- ก. เป็นการหารายได้เข้าสู่หมู่บ้าน
- ข. เป็นการฝึกฝนให้เป็นคนมีไหวพริบ
- ค. เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกของชาวนา
- ง. เป็นการปลูกฝังความสามัคคีระหว่างหมู่บ้าน

19. นิทานหมายถึง

- ก. เรื่องราวที่มีแต่คนแก่เล่า
- ข. เรื่องราวที่เล่ากันที่ใต้ถุนบ้าน
- ค. เรื่องราวที่เล่ากันในเฉพาะในบ้าน
- ง. เรื่องราวที่สืบทอดกันมาปากต่อปาก

20. นิทานเรื่อง “ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่” ให้ข้อคิดหรืออุทาหรณ์ในด้านใด

- ก. ความเสียสละ
- ข. ความเคียดแค้น
- ค. ความรักของหนุ่มสาว
- ง. ความโกรธหรือโมโห

21. นิทานเรื่องใดสอนให้ระมัดระวังคนอกตัญญูมากที่สุด

- ก. กำเนิดต้นข้าว
- ข. ชวนากับงูเห่า
- ค. ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่
- ง. ชวนากับนกกระจาบ

22. จากเรื่อง “ชวนากับนกกระจาบ” ให้คุณค่าในด้านใด

- ก. คุณค่าด้านการหาที่อยู่
- ข. คุณค่าด้านการทำทาน
- ค. คุณค่าด้านการทำงาน
- ง. คุณค่าด้านการเลี้ยงลูก

23. ข้อใดเป็นเครื่องมือการทำนาแบบสมัยใหม่

- ก. เคียว
- ข. รถไถนา
- ค. ไม้หีบข้าว
- ง. ครกกระเดื่อง

24. คำกล่าวข้อใดถูกต้อง

- ก. ชาวนาดำเนินชีวิตอย่างสุขสบาย
- ข. ชาวนาทุกคนใช้ควายไถนา
- ค. อาชีพของชาวนาเป็นอาชีพที่มีรายได้สูง
- ง. อาชีพทำนามีความสำคัญต่อชีวิตคนไทยตลอดมา

25. ข้อใดไม่ใช่ที่มาของสำนวนภาษิตไทย

- ก. มาจากธรรมชาติ
- ข. มาจากการดำรงชีวิต
- ค. มาจากประเทศเพื่อนบ้าน
- ง. มาจากวัฒนธรรมทางภาษา

26. ข้อใดมีความหมายตรงกับ “ทุบหม้อข้าวตัวเอง”

- ก. ไม่ลงมือทำงาน
- ข. ปล่อยปละละเลย
- ค. ไม่เอาจริงเอาจัง
- ง. ทำให้ตนเองเสียหาย

27. ข้อใดเหมาะสมที่จะเติมในช่องว่างของประโยคนี้

“กลายเป็น ไปเสียแล้วเพื่อนเรา ได้แต่งงานกับลูกสาวเศรษฐี”

- ก. ทูบหม้อข้าว
- ข. เลี้ยงเสียข้าวสุก
- ค. หนูกตถึงข้าวสาร
- ง. ข้าวแดงแกงร้อน

28. สำนวนข้อใดมีความหมายเกี่ยวกับการบ่นบานขอร้องให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ

- ก. ข้าวนอกนา
- ข. ข้าวคอยฝน
- ค. ข้าวแดงแกงร้อน
- ง. บ่นข้าวผี ดีข้าวพระ

29. บุคคลลักษณะใดที่จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องด้วยเสียหายมากที่สุด

- ก. ข้าวนอกนา
- ข. เลี้ยงเสียข้าวสุก
- ค. ทูบหม้อข้าวตัวเอง
- ง. ตำข้าวสารกรอกหม้อ

30. ข้อใดเป็นขนมที่ทำจากข้าวเจ้า

- ก. ข้าวตู
- ข. ข้าวจี
- ค. ข้าวต้มมัด
- ง. กระจยาสารท

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

แบบทดสอบก่อนเรียน

1. ค	11. ก	21. ข
2. ข	12. ค	22. ค
3. ค	13. ค	23. ข
4. ง	14. ค	24. ง
5. ข	15. ข	25. ค
6. ง	16. ข	26. ง
7. ค	17. ง	27. ค
8. ง	18. ก	28. ง
9. ก	19. ง	29. ข
10. ง	20. ง	30. ก

แบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย”

วงกลมคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. นิทานเรื่องใดสอนให้ระมัดระวังคนอกตัญญูมากที่สุด
 - ก. กำเนิดต้นข้าว
 - ข. ชวนากับงูเห่า
 - ค. ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่
 - ง. ชวนากับนกกระจาบ

2. แม่โพสพคือใคร
 - ก. เทวดาอยู่บนสวรรค์
 - ข. เทวดาที่คุ้มครองบ้าน
 - ค. เทพธิดาประจำต้นข้าว
 - ง. เทพธิดาที่คุ้มครองแม่น้ำ

3. การลงแขกคืออะไร
 - ก. การจัดการแสดงบนผืนนา
 - ข. การร่วมกันเล่นกีฬาชนิดหนึ่ง
 - ค. การช่วยกันทำงานในที่นาของผู้อื่น
 - ง. การช่วยกันขายของเพื่อนำเงินเข้าหมู่บ้าน

4. คนไทยนิยมบริโภคข้าวกับสิ่งใด
 - ก. ผัดไทย
 - ข. ต้มยำกุ้ง
 - ค. ก๋วยเตี๋ยว
 - ง. บริโภคกับอาหารทุกอย่าง

5. พิธีพืชมงคลนิยมจัดทำกันในช่วงเวลาใด
 - ก. ระยะเวลาที่ข้าวเริ่มออกรวง
 - ข. ระยะเวลาการเก็บเกี่ยว
 - ค. ระยะเวลาเริ่มฤดูการเพาะปลูก
 - ง. ระยะเวลาที่รวงข้าวโตเต็มที่แล้ว

6. ข้อใดไม่ใช่ศัตรูพืชของข้าว

- ก. นก
- ข. หุ่น
- ค. เพลี้ย
- ง. แมลงวัน

7. คนไทยภาคใดมักรับประทานข้าวเหนียว

- ก. ภาคใต้
- ข. ภาคเหนือ
- ค. ภาคกลาง
- ง. ภาคตะวันออก

8. การปลูกข้าววิธีใดสามารถทำได้ทุกฤดูกาล

- ก. การปักดำ
- ข. การปลูกข้าวไร่
- ค. การปลูกข้าวนาดำ
- ง. การปลูกข้าวนาหว่าน

9. คำกล่าวข้อใดถูกต้อง

- ก. ชาวนาดำเนินชีวิตอย่างสุขสบาย
- ข. ชาวนาทุกคนใช้ควายไถนา
- ค. อาชีพของชาวนาเป็นอาชีพที่มีรายได้สูง
- ง. อาชีพทำนามีความสำคัญต่อชีวิตคนไทยตลอดมา

10. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

- ก. ขับร้องได้เฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น
- ข. การขับร้องต้องมีท่าทางประกอบ
- ค. เป็นบทเพลงที่ร้องเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ง. เป็นการร้องเพื่อขอร้องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยดูแลต้นข้าว

11. ข้อใดไม่ใช่ที่มาของสำนวนภาษาไทย

- ก. มาจากธรรมชาติ
- ข. มาจากการดำรงชีวิต
- ค. มาจากประเทศเพื่อนบ้าน
- ง. มาจากวัฒนธรรมทางภาษา

12. พิธีเพื่อการบำรุงรักษามีสัตถุประสงค์เพื่ออะไร

- ก. เพื่อให้ข้าววงอกงามปลอดภัยจากสัตว์ต่างๆ
- ข. เพื่อบวงสรวงและขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนการเกี่ยวข้าว
- ค. เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบรรพบุรุษให้คุ้มครองป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการปลูกข้าว
- ง. เพื่อบอกกล่าวสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้าวและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้การเพาะปลูกดำเนินไปด้วยดี ปราศจากอันตรายต่างๆ

13. ข้อใดไม่ใช่บทเพลงสะท้อนชีวิตชาวนา

- ก. เพลงชาวนา
- ข. เพลงเต็นท์กำรำเคียว
- ค. เพลงหลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน
- ง. เพลงกลิ้งโคลนสาบควาย

14. นิทานหมายถึง

- ก. เรื่องราวที่มีแต่คนแก่เล่า
- ข. เรื่องราวที่เล่ากันที่ได้ดูที่บ้าน
- ค. เรื่องราวที่เล่ากันในเฉพาะในบ้าน
- ง. เรื่องราวที่สืบทอดกันมาปากต่อปาก

15. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบเพลงเต็นท์กำรำเคียวคืออะไร

- ก. เคียวและต้นกล้า
- ข. คันไถและต้นกล้า
- ค. เคียวและรวงข้าว
- ง. คันไถและรวงข้าว

16. นิทานเรื่อง “ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่” ให้ข้อคิดหรืออุทาหรณ์ในด้านใด

- ก. ความเสียสละ
- ข. ความเคียดแค้น
- ค. ความรักของหนุ่มสาว
- ง. ความโกรธหรือโมโห

17. ข้อใดเหมาะสมที่จะเติมในช่องว่างของประโยคนี้

“กลายเป็น.....ไปเสียแล้วเพื่อนเรา ได้แต่งงานกับลูกสาวเศรษฐี”

- ก. ทูบหม้อข้าว
- ข. เลี้ยงเสียข้าวสุก
- ค. หนटकถึงข้าวสาร
- ง. ข้าวแดงแกงร้อน

18. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของข้าวกับบทเพลงไทย

- ก. เป็นการหารายได้เข้าสู่หมู่บ้าน
- ข. เป็นการฝึกฝนให้เป็นคนมีไหวพริบ
- ค. เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกของชาวนา
- ง. เป็นการปลูกฝังความสามัคคีระหว่างหมู่บ้าน

19. ข้อใดอธิบายไม่ถูกต้อง

- ก. พิธีแรกเกี่ยวเป็นการบวงสรวงและขอขมาแม่โพสพก่อนการเกี่ยวข้าว
- ข. พิธีพืชมงคลเป็นพิธีทำขวัญเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ เช่น ข้าวเปลือก ข้าวเหนียว
- ค. พิธีบุญบังไฟจัดขึ้นเพื่อขอฝนจากเทวดา ถ้าชุมชนใดไม่ทำชาวบ้านจะรู้สึกไม่สบายใจ และเชื่อว่าปีนั้นน้ำจะท่วม
- ง. พิธีรับขวัญแม่โพสพ ชาวนาจะสร้างศาลเพียงตาขึ้นใส่เครื่องสังเวยรับขวัญแม่โพสพที่กำลังเริ่มตั้งท้อง

20. จากเรื่อง “ชาวนากับนกกระจาบ” ให้คุณค่าในด้านใด

- ก. คุณค่าด้านการหาที่อยู่
- ข. คุณค่าด้านการทำทาน
- ค. คุณค่าด้านการทำงาน
- ง. คุณค่าด้านการเลี้ยงลูก

21. เหตุใดชาวนาต้องมีประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว

- ก. เพื่อความบันเทิงใจ
- ข. เพราะบรรพบุรุษบอกให้ทำ
- ค. เพราะเป็นข้อบังคับของสังคม
- ง. เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพ

22. ข้อใดเป็นเครื่องมือการทำนาแบบสมัยใหม่

- ก. เคียว
- ข. รถไถนา
- ค. ไม้หีบข้าว
- ง. ครกกระเดื่อง

23. บุคคลลักษณะใดที่จะทำให้ผู้เกี่ยวข้งด้วยเสียหายมากที่สุด

- ก. ข้าวนอกนา
- ข. เลี้ยงเสียข้าวสุก
- ค. ทูบหม้อข้าวตัวเอง
- ง. ตำข้าวสารกรอกหม้อ

24. ข้อใดเป็นขนมที่ทำจากข้าวเจ้า

- ก. ข้าวตู
- ข. ข้าวจี
- ค. ข้าวต้มมัด
- ง. กระจยสารท

25. คำร้องของเพลงกลืนโคลนสาบควายกล่าวถึงสิ่งใด

- ก. ความเป็นอยู่ของมนุษย์
- ข. ชีวิตที่ลำบากของชาวนา
- ค. ความสวยงามของธรรมชาติ
- ง. การไถ่ถามถึงการทำนาและเกี่ยวพาราสี

26. ข้อใดมีความหมายตรงกับ “ทูบหม้อข้าวตัวเอง”

- ก. ไม่ลงมือทำงาน
- ข. ปล่อยปละละเลย
- ค. ไม่เอาจริงเอาจัง
- ง. ทำให้ตนเองเสียหาย

27. ข้าวของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ

- ก. ข้าวเสาไห้
- ข. ข้าวหอมนิล
- ค. ข้าวหอมมะลิ
- ง. ข้าวหอมปทุมธานี

28. เหตุใดชาวนาจึงใช้รถไถนาแทนควายไถนา

- ก. เพื่อความสะดวก
- ข. เพื่อความรวดเร็ว
- ค. เพื่อประหยัดเวลา
- ง. ถูกทุกข้อ

29. สำนวนข้อใดมีความหมายเกี่ยวกับการบ่นบานขอร้องไห้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ

- ก. ข้าวนอกนา
- ข. ข้าวคอยฝน
- ค. ข้าวแดงแกงร้อน
- ง. บ่นข้าวผี ตีข้าวพระ

30. การหุงข้าวโดยใช้กระบอกล้างไม่ไผ่เป็นภาชนะเรียกว่าอะไร

- ก. การนึ่งข้าว
- ข. การต้มข้าว
- ค. การคั่วข้าว
- ง. การหลามข้าว

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

แบบทดสอบหลังเรียน

1. ข	11. ค	21. ง
2. ค	12. ก	22. ข
3. ค	13. ข	23. ข
4. ข	14. ง	24. ก
5. ค	15. ค	25. ข
6. ง	16. ง	26. ง
7. ข	17. ค	27. ค
8. ค	18. ก	28. ง
9. ง	19. ก	29. ง
10. ง	20. ค	30. ง

ภาคผนวก ง
แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย”
สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

แบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม
เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย”
สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

พราว พาหอม

คำนำ

“ข้าว” เป็นพืชเศรษฐกิจและเป็นอาหารหลักของคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย คนไทยจึงมีความผูกพันอยู่กับข้าวจนแยกไม่ออกเพราะข้าวเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญงอกงาม และความอุดมสมบูรณ์ จนพูดเป็นสำนวนติดปากว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” อีกทั้งข้าวยังกลายเป็นบ่อเกิดของสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อหลายอย่างตกทอดมาถึงทุกวันนี้ อาทิ ความเชื่อเรื่อง “พระแม่โพสพ” ที่ชาวนาเชื่อกันว่า เป็นเทพธิดาที่ปกปักรักษาข้าว การเคารพบูชา จะทำให้ผลิตผลอุดมสมบูรณ์ มีการทำพิธี “แห่นางแมว” หรือการ “ลงแขกเกี่ยวข้าว” ที่แสดงถึงความสามัคคี ความมีน้ำใจ ร่วมแรงช่วยเหลือกันทั้งหมู่บ้าน เพื่อผลัดกันเก็บเกี่ยวข้าวให้ทันฤดูกาล ทำให้มีการละเล่น ร้องรำต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น รี่ข้าวสาร เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดินกำรำเคียว เป็นต้น จากบทบาทและความสำคัญของข้าวที่มีผลต่อวิถีชีวิตคนไทย ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศขึ้น

วัตถุประสงค์ของแบบเรียนภาษาไทยเชิงวัฒนธรรม เรื่อง “ข้าวกับวิถีชีวิตไทย” สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ผู้วิจัยได้จัดสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสอนชาวต่างประเทศระดับกลาง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับข้าว ประกอบด้วย 5 บท ได้แก่

บทที่ 1 ข้าวกับวิถีชีวิตไทย

บทที่ 2 ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย

บทที่ 3 ข้าวกับบทเพลงไทย

บทที่ 4 ข้าวกับนิทานไทย

บทที่ 5 ข้าวกับภาชิตสำนวนไทย

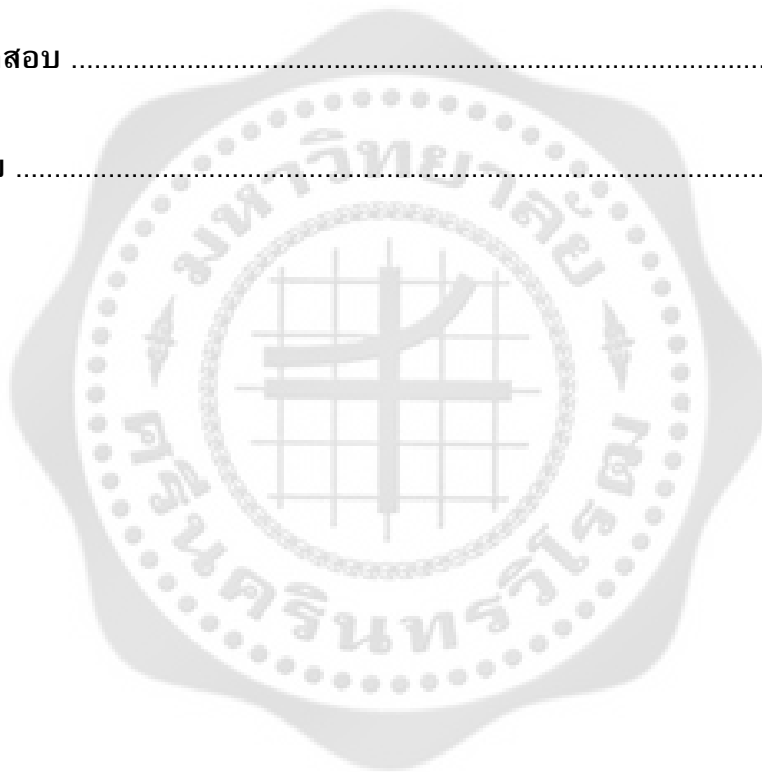
แบบเรียนที่เรียบเรียงขึ้นในแต่ละบทเรียนประกอบด้วย เนื้อเรื่อง คำศัพท์น่ารู้ ภาพประกอบแบบทดสอบท้ายบทและเรื่องน่ารู้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับข้าวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งผู้เรียนยังได้เรียนรู้ภาษาไทยควบคู่ไปกับการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยอีกด้วย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแบบเรียนเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ภาษาไทยของชาวต่างประเทศ รวมทั้งยังเป็นแนวทางในการสร้างแบบเรียนหรือพัฒนาแบบเรียนในด้านอื่นๆ ต่อไป

พราว พาหอม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 ข้าวกับวิถีชีวิตไทย	84
2 ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย	94
3 ข้าวกับบทเพลงไทย	104
4 ข้าวกับนิทานไทย	114
5 ข้าวกับภาคีสำนวนไทย	125
เฉลยแบบทดสอบ	136
บรรณานุกรม	137

บทที่ 1

ข้าวกับวิถีชีวิตไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความสำคัญและประโยชน์ของข้าวกับคนไทยได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายวิธีการปลูกข้าวของคนไทยได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายคำศัพท์ของข้าวกับวิถีชีวิตไทยได้
4. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกทักษะการอ่าน
5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการแสดงความคิดเห็นได้

บทที่ 1

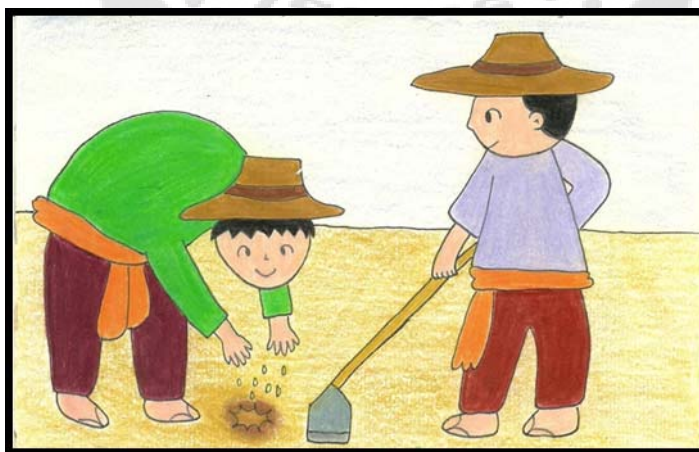
ข้าวกับวิถีชีวิตไทย

“กินข้าวหรือยัง” คำทักทายง่ายๆ ของคนไทยที่หลายคนได้ยินบ่อยๆ คำทักทายนี้แสดงให้เห็นว่า อาหารไทยนั้นบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ข้าวมีหลายประเภทด้วยกัน ทั้งชนิดเมล็ดยาว และเมล็ดสั้น บางประเภทมีสีข้าวสีแดงหรือสีดำ

คนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นชาวนาปลูกข้าวเป็นพืชหลัก ประเทศไทยส่งออกข้าวมากที่สุดในโลก ข้าวไทยที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลกคือ ข้าวหอมมะลิ เป็นพันธุ์ข้าวที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย มีกลิ่นหอม เป็นพันธุ์ข้าวที่ปลูกที่ไหนในโลกไม่ได้คุณภาพดีเท่ากับปลูกในประเทศไทย และเป็นพันธุ์ข้าวที่ทำให้ข้าวไทยเป็นสินค้าส่งออกที่รู้จักไปทั่วโลก ทำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมากทุกปี

การปลูกข้าวของคนไทยที่นิยมมี 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ

1. การปลูกข้าวไร่ เป็นวิธีการปลูกข้าวที่มีไม่มากนัก ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกอยู่ในภาคเหนือและภาคใต้ เป็นการปลูกข้าวเพื่อจะได้มีข้าวไว้บริโภคภายในครอบครัวมากกว่าจำหน่ายเป็นอาชีพ ชาวไร่และชาวเขาในภาคต่าง ๆ นิยมทำไปพร้อมกับปลูกพืชไร่อื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย โดยใช้วิธีการขุดหลุมหยอดเมล็ดข้าวที่ได้คัดเลือกไว้แล้วลงไปหลุมแล้วใช้ดินกลบหลุม ข้าวไร่ไม่ชอบขึ้นในที่น้ำขัง เติบโตโดยอาศัยเพียงน้ำฝนเท่านั้น ปลูกเฉพาะตามที่ดอนและที่บนไหล่เขา

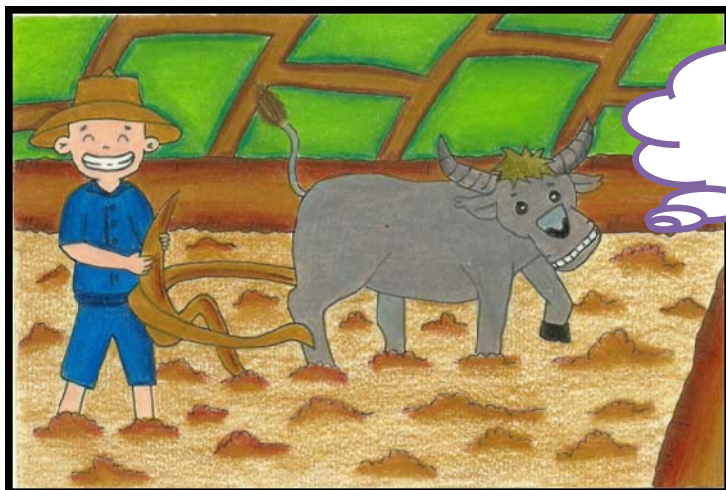
2. การปลูกข้าวนาดำ การปลูกข้าวนาดำเป็นวิธีการปลูกข้าวที่ต้องเพาะเมล็ดข้าวในหลุมเป็นต้นกล้าเสียก่อน เมื่อต้นกล้าเจริญเติบโตแล้วจึงถอนย้ายไปปลูกในพื้นที่นา ซึ่งได้เตรียมดินไว้เรียบร้อยแล้ว การปลูกข้าวนาดำสามารถทำได้ทุกฤดูกาลถ้าพื้นที่นามีน้ำอุดมสมบูรณ์

3. การปลูกข้าวนาหว่าน การปลูกข้าววิธีนี้ในประเทศไทยทำกันมากในบริเวณพื้นที่ภาคกลาง เพราะเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำขังได้เร็ว เป็นวิธีการปลูกข้าวที่ใช้เมล็ดข้าวที่ได้คัดเลือกแล้วหว่านลงในพื้นที่นาที่ได้ไถดินเตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว การไถในสมัยก่อนชาวนาจะใช้แรงงานจากวัวหรือควาย แต่ปัจจุบันนิยมใช้รถไถ เพื่อความสะดวก

หลังจากปลูกข้าวแล้วชาวนาต้องรอเวลาประมาณ 3 – 4 เดือน เพื่อเก็บเกี่ยวข้าว ระหว่างการรอผลผลิตนั้น ชาวนาจะต้องดูแลให้ต้นข้าวแข็งแรง ไม่มีโรค แมลงหรือสัตว์ เช่น นก หนู ปู มากัดกิน รวมทั้งต้องใส่ปุ๋ยบำรุงต้นข้าวและดูแลให้มีน้ำเลี้ยงต้นข้าวในนาอย่างพอเพียง เพื่อผลผลิตที่งดงามในการบริโภคต่อไป

ตอนนี้ชาวนาใช้
รถไถนาแทนผมครับ

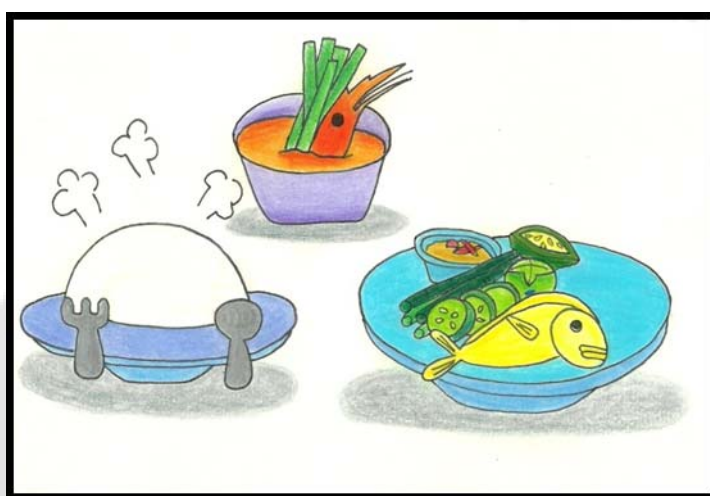
คำศัพท์น่ารู้

คำศัพท์	ความหมาย
การปลูกข้าวนาดำ	Field where seeding rice is transplanted
	เป็นการปลูกข้าวโดยการถอนต้นกล้ามาปลูก
การปลูกข้าวนาหว่าน	Paddy-sown field
	เป็นการปลูกข้าวโดยการหว่านเมล็ดลงไปนา
การปลูกข้าวไร่	Upland rice
	เป็นการปลูกข้าวบนพื้นที่สูง
เกษตรกร	Farmer
	ผู้มีอาชีพเพาะปลูกพืชต่างๆ
ข้าวหอมมะลิ	Thai jasmine rice
	ชื่อข้าวพันธุ์หนึ่งมีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย
ดอน	Highland
	พื้นที่สูง
ต้นกล้า	Rice sprouts
	ต้นข้าวที่ยังอ่อน
ไถ	Plough
	การกลับดินขึ้นมา
บริโภค	To eat
	กิน
ฤดูกาล	Season
	ช่วงเวลาในแต่ละปีที่แบ่งตามสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงเช่น ฤดูร้อน ฤดูหนาว ฤดูฝน
ลุ่ม	Lowland
	พื้นที่ต่ำ

เรื่องน่ารู้

กับข้าวกับปลา

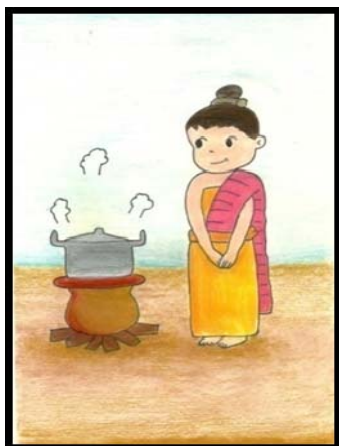
การบริโภคข้าวของคนไทยมีการแปรรูปข้าว เพื่อการบริโภคด้วยวิธีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การหุง การต้ม การนึ่ง การหลาม ส่วนอาหารที่คนไทยบริโภคควบคู่กับข้าวนั้น เราก็มักเรียกว่า “กับข้าว” คนไทยภาคเหนือและภาคอีสานนิยมบริโภคข้าวเหนียว ส่วนคนไทยภาคกลางและภาคใต้นิยมบริโภคข้าวเจ้า เป็นอาหารหลักและบริโภคข้าวเหนียวเป็นขนมหวาน

การหุงข้าวเจ้ามีวิธีหุง 3 วิธี ได้แก่ หุงข้าวแบบเช็ดน้ำ หุงข้าวแบบไม่เช็ดน้ำและนึ่งข้าว ส่วนการหุงข้าวเหนียวนิยมหุงด้วยการนึ่ง ภาชนะที่ใช้หุงข้าวเหนียว เรียกว่า “หวด” และวิธีการหุงข้าวเหนียวอีกวิธีหนึ่งเรียกว่า “หลาม” เป็นการหุงข้าวให้สุกโดยใช้กระบอกล้อมไฟเป็นภาชนะ

หม้อหุงข้าว
ของคู่ครัวคนไทย

การหุงข้าวเจ้า

การหุงข้าวเหนียว

การหลามข้าว

นอกจากจะหุงข้าวให้ได้เมล็ดสวยด้วยวิธีการต่างๆ ข้างต้นแล้ว คนไทยบางคนยังชอบกินข้าวต้ม เป็นอาหารหลักในมือเช้า ข้าวต้มมี 2 ชนิด คือ ข้าวต้มที่กินกับกับข้าวง่ายๆ เช่น ไข่เจียว ปลาทอด เป็นต้น และข้าวต้มเครื่อง คือ ข้าวต้มที่ต้มผสมกับอาหารอื่นๆ เช่น กุ้ง หมู ไก่ แล้วปรุงรสให้อร่อย

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า “ข้าว” สามารถก่อเกิดวัฒนธรรมการบริโภคได้หลากหลาย แตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิภาคต่างๆ

แบบทดสอบ

วงกลมคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้าวของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ
 - ก. ข้าวเสาไห้
 - ข. ข้าวหอมนิล
 - ค. ข้าวหอมมะลิ
 - ง. ข้าวหอมปทุมธานี
2. คนไทยปลูกข้าวไร่เพื่ออะไร
 - ก. เพื่อจำหน่าย
 - ข. เพื่อแจกจ่ายเพื่อนบ้าน
 - ค. เพื่อส่งออกต่างประเทศ
 - ง. เพื่อบริโภคภายในครอบครัว
3. การปลูกข้าววิธีใดที่ทำกันมากในบริเวณภาคกลาง
 - ก. การปักดำ
 - ข. การปลูกข้าวไร่
 - ค. การปลูกข้าวนาดำ
 - ง. การปลูกข้าวนาหว่าน
4. การปลูกข้าววิธีใดสามารถทำได้ทุกฤดูกาล
 - ก. การปักดำ
 - ข. การปลูกข้าวไร่
 - ค. การปลูกข้าวนาดำ
 - ง. การปลูกข้าวนาหว่าน

5. เหตุใดชาวนาจึงใช้รถไถนาแทนควายไถนา

- ก. เพื่อความสะดวก
- ข. เพื่อความรวดเร็ว
- ค. เพื่อประหยัดเวลา
- ง. ถูกทุกข้อ

6. คนไทยนิยมบริโภคข้าวกับสิ่งใด

- ก. ผักไทย
- ข. กับข้าว
- ค. ก๋วยเตี๋ยว
- ง. บริโภคกับอาหารทุกอย่าง

7. คนไทยภาคใดมักรับประทานข้าวเหนียว

- ก. ภาคใต้
- ข. ภาคเหนือ
- ค. ภาคกลาง
- ง. ภาคตะวันออก

8. การหุงข้าวเจ้ามีกี่วิธี

- ก. 1 วิธี
- ข. 2 วิธี
- ค. 3 วิธี
- ง. 4 วิธี

9. การหุงข้าวโดยใช้กระบอกลมไฟเป็นภาชนะเรียกว่าอะไร

- ก. การนึ่งข้าว
- ข. การต้มข้าว
- ค. การคั่วข้าว
- ง. การหลามข้าว

10. “ข้าวต้มเครื่อง” คืออะไร

- ก. การนำข้าวมาผัดกับผักและเนื้อสัตว์
- ข. ข้าวต้มที่ต้มผสมกับอาหารอื่นๆ เช่น กุ้ง หมู ไก่
- ค. ข้าวต้มที่กินกับกับข้าว เช่น ไข่เจียว ปลาทอด
- ง. การหุงข้าวโดยใส่น้ำซุ๊ปไก่ กระเทียม และขิง

บทที่ 2

ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนบอกพิธีกรรมและประเพณีไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความสำคัญของพิธีกรรมและประเพณีไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายคำศัพท์ของพิธีกรรมและประเพณีไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
4. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกทักษะการอ่าน
5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการแสดงความคิดเห็นได้

บทที่ 2

ข้าวกับพิธีกรรมและประเพณีไทย

พิธีกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับข้าวถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชาวนามาก เพราะชาวนาถือว่าการทำนาเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพของชาวนา พิธีกรรมและประเพณีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จึงเป็นขวัญกำลังใจ และสร้างความมั่นใจให้แก่ชาวนาในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการปลูกข้าวจะขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นหลัก

พิธีกรรมและประเพณีข้าวจะจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดปีตามลำดับการเพาะปลูกข้าว ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. พิธีกรรมก่อนการเพาะปลูก มีวัตถุประสงค์เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือบรรพบุรุษให้คุ้มครองป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับการปลูกข้าว และเป็นการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้แผ่นดินมีความอุดมสมบูรณ์ ปลูกข้าวได้ผลดีและมีความมั่นคงในชีวิตและครอบครัว พิธีเหล่านั้น เช่น พิธีทำบุญกลางบ้าน เป็นพิธีที่ทุกคนในหมู่บ้านเป็นเจ้าภาพร่วมกันจัดอาหารถวายพระสงฆ์ ตรงบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน การทำบุญ นี้มีการอุทิศบุญให้แก่พระภูมิเจ้าที่ด้วย ชาวนบ้านเชื่อว่าเมื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้พระภูมิเจ้าที่แล้วจะได้ทำมาหากินคล่องขึ้น อีกพิธีหนึ่งคือพิธีบุญบังไฟของชาวอีสาน ประเพณีนี้จัดขึ้นเพื่อขอฝนจากเทวดา ถ้าชุมชนใดไม่ทำบุญบังไฟ ชาวนบ้านจะรู้สึกไม่สบายใจ และเชื่อว่าปีนั้นฝนจะแล้ง

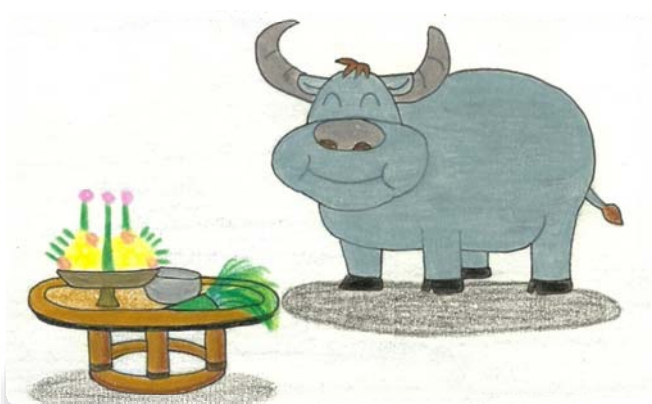
2. พิธีกรรมช่วงการเพาะปลูก มีวัตถุประสงค์เพื่อบอกกล่าว สิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้าวหรือการเพาะปลูกแก่เทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้การเพาะปลูกดำเนินไปด้วยดีปราศจากอันตรายต่างๆ เช่น พิธีพืชมงคล เป็นพิธีทำขวัญเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ เช่น ข้าวเปลือก ข้าวเหนียว ข้าวโพด งา และพืชอื่นๆ เพื่อให้เมล็ดพืชเหล่านั้นเจริญงอกงามปราศจากโรคภัยจากแมลงและศัตรูพืช ส่วนพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ป็นพิธีเริ่มต้นการไถนาเพื่อหว่านเมล็ดข้าวก่อนชาวนาจะไถนาในนาของตนเอง และเป็นเหมือนสัญญาณบอกชาวนาว่าการทำนาได้มาถึงแล้ว ขอให้เตรียมตัวไว้ให้พร้อมในการทำนา พิธีนี้มีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประธานในพิธี

3. พิธีเพื่อการบำรุงรักษา เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นในช่วงระหว่างการเพาะปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้าวงอกงามปลอดภัยจากสัตว์ต่างๆ เช่น พิธีรับขวัญแม่โพสพ โดยชาวนาจะสร้างศาลเพิงตาขึ้นใส่เครื่องสังเวยรับขวัญแม่โพสพที่กำลังเริ่มตั้งท้องและขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยดูแลอย่างใกล้ชิด หรือพิธีไล่เนก ไส้หนู ไส้เพลี้ย และอื่นๆ โดยใช้มนต์และผ้ายันต์ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

4. พิธีกรรมเพื่อการเก็บเกี่ยวจนลงผลผลิต พิธีกรรมในช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ เมื่อข้าวสุก ได้เวลาเก็บเกี่ยวจนกระทั่งนวดข้าว เสร็จแล้วนำข้าวขึ้นยุ้ง และนำไปปรงเป็นอาหารหรือขาย เช่น พิธีแรกเกี่ยว เป็นการบวงสรวงและขอขมาแม่โพสพก่อนการเกี่ยวข้าว หรือพิธีสู่ขวัญควาย เป็นพิธีที่ทำกันเพื่อเตือนใจให้ระลึกถึงบุญคุณของควายที่ได้ให้แรงงานไถนาให้คนสามารถปลูกข้าวได้ ซึ่งบางครั้งอาจมีการเขียนตี ดุคำ จึงต้องทำพิธีนี้เพื่อเป็นการขอขมาที่ได้ล่วงเกิน เป็นการสอนให้คนรู้จักความกตัญญูรู้คุณ มีเมตตากรุณา สำนึกในความผิดของตน ผู้ทำพิธีมักเป็นเจ้าของควายเอง

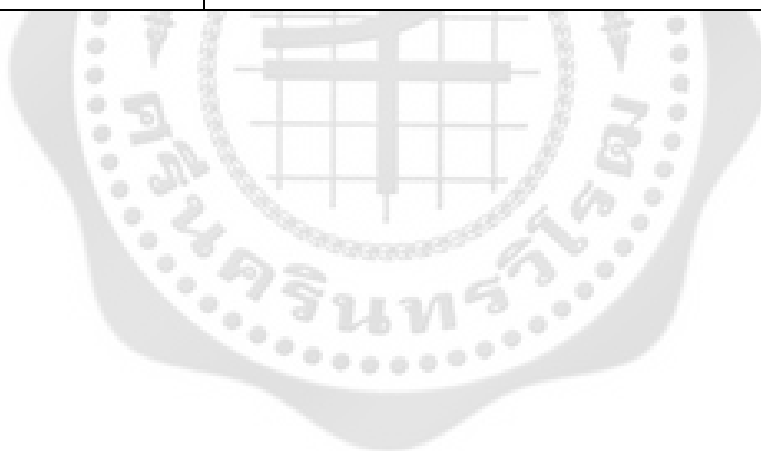

ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าชาวกบฏกับคนไทยผูกพันใกล้ชิดกันมานาน ความผูกพันระหว่างคนไทยกับชาวนั้นไม่ได้อยู่แต่ในจิตใจเท่านั้นแต่ยังอยู่ในธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ คนไทยอาศัยข้าวเป็นสิ่งที่แสดงออกสนองความเชื่อตามประเพณีนิยม จึงทำให้เกิดประเพณี พิธีกรรมต่างๆ

คำศัพท์น่ารู้

คำศัพท์	ความหมาย
ขวัญกำลังใจ	Morale
	ความรู้สึกที่แสดงออกในการทำงาน แสดงออกอย่างเต็มใจกระตือรือร้น
ขอขมา	Apologize
	การยอมรับผิดในความผิดที่ได้กระทำการล่วงเกิน
เครื่องสังเวย	Oblation
	เครื่องบูชา ของไหว้
เจ้าที่	Guardian spirit
	เทวดารักษาพื้นที่และหนทาง
เจ้าภาพ	Host
	เจ้าของงานพิธี
น้ำมนต์	Holy water
	น้ำที่เสกเพื่ออาบ กิน หรือ พรม
บรรพบุรุษ	Ancestors
	วงศ์ตระกูล
ประธาน	Principal
	ผู้นำ
ประเพณี	Tradition
	สิ่งที่สังคมปฏิบัติสืบทอดกันมา
ผ้ายันต์	Protective talisman
	ผ้าลงเลขยันต์ถือกันว่าเป็นเครื่องป้องกันอันตรายได้

คำศัพท์	ความหมาย
พิธีกรรม	Rite
	แบบอย่างที่ปฏิบัติในทางศาสนา
แม่โพสพ	Goddess of rice
	เจ้าแม่แห่งข้าว
ยุ้ง	Barn
	สิ่งปลูกสร้างสำหรับเก็บข้าวเปลือก
ศาลเพียงตา	Spirit house
	ศาลเทพารักษ์ที่ทำขึ้นชั่วคราว มีระดับเสมอตาคู่ เพื่อแสดงความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ส่วนกุศล	Merit
	สิ่งที่ดี
สิ่งศักดิ์สิทธิ์	Holy things
	สิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ

แม่โพสพคือใคร

เรื่องน่ารู้

คนไทยมีความเชื่อมาแต่โบราณว่าข้าวเป็นพืชศักดิ์สิทธิ์และมีเทพธิดาประจำต้นข้าว เรียกว่า “แม่โพสพ” ชาวนาทุกคนจะบูชาและให้ความเคารพแม่โพสพมาก ไม่ว่าจะปลูกข้าว เกี่ยข้าว นวดข้าว เก็บข้าว กินข้าว หรือขายข้าว ต้องบอกกล่าวแก่แม่โพสพก่อน มีตำนานเล่าว่าแม่โพสพเป็นนางฟ้าอยู่บนสวรรค์ มีความต้องการเสียสละเนื้อให้แก่ชาวโลก เมื่อนางลงมาโลกมนุษย์ได้เจอกับพระฤๅษี แม่โพสพจึงบอกวัตถุประสงค์ว่า ตนต้องการจะสละเนื้อของตนให้เป็นข้าวให้ชาวโลกกิน นางจึงกลายรูปเป็นเมล็ดข้าว พระฤๅษีจึงใช้ไม้เท้าตีลงบนข้าว และอธิษฐาน ข้าวแตกกระจายเป็นเมล็ดเมื่อบินลงมาถึงทั่วภาคพื้นดิน มนุษย์จึงเก็บพืชพันธุ์ไปปลูกให้ลูกหลานกิน และช่วงเดือน 4 – 6 เป็นช่วงเก็บเกี่ยวเสร็จ จะสังเกตว่าตะวันจะขึ้นตรง พอมายังเดือน 10 – 11 ที่ชาวนาทำนาเสร็จ ข้าวเริ่มตั้งท้อง จะมีประเพณีทำบุญให้พระแม่โพสพ จะสังเกตว่า ตะวันจะขึ้นไม่ตรงแต่จะอ้อมข้าว เพราะเกรงใจแม่โพสพที่กำลังตั้งท้อง

การบูชาแม่โพสพจะใช้ผลไม้ เช่น สับปะรดกล้วย ส้ม มะพร้าวอ่อน จะสังเกตว่าไม่มีขนม หมู เป็ด ไก่ นั่นเป็นเพราะแม่โพสพไม่กินชีวิตอื่น แต่อุทิศตัวเองเพื่อให้คนอื่นกิน

แบบทดสอบ

วงกลมคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. เหตุใดชาวนาต้องมีประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว
 - ก. เพื่อความบันเทิงใจ
 - ข. เพราะบรรพบุรุษบอกให้ทำ
 - ค. เพราะเป็นข้อบังคับของสังคม
 - ง. เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพ
2. ข้อใดอธิบายพิธีบุญกลางบ้านถูกต้อง
 - ก. เป็นการทำบุญที่วัด
 - ข. เป็นการทำบุญที่วัดเฉพาะบุคคล
 - ค. เป็นการทำบุญที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน
 - ง. เป็นการทำบุญร่วมกันของชาวบ้านเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้พระภูมิเจ้าที่คุ้มครองให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ
3. ประเพณีบุญบั้งไฟจัดขึ้นในช่วงใด
 - ก. หลังการเก็บเกี่ยว
 - ข. หลังการเพาะปลูก
 - ค. ก่อนการเพาะปลูก
 - ง. ระหว่างการเพาะปลูก
4. พิธีพืชมงคลนิยมจัดทำกันในช่วงเวลาใด
 - ก. ระยะที่ข้าวเริ่มออกรวง
 - ข. ระยะก่อนการเก็บเกี่ยว
 - ค. ระยะเริ่มฤดูการเพาะปลูก
 - ง. ระยะที่รวงข้าวโตเต็มที่แล้ว

5. พิธีเพื่อการบำรุงรักษามีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร
 - ก. เพื่อให้ข้าวงอกงามปลอดภัยจากสัตว์ต่างๆ
 - ข. เพื่อบวงสรวงและขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนการเกี่ยวข้าว
 - ค. เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบรรพบุรุษให้คุ้มครองป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการปลูกข้าว
 - ง. เพื่อบอกกล่าวสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้าวและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้การเพาะปลูกดำเนินไปด้วยดี ปราศจากอันตรายต่างๆ

6. ข้าวใดไม่ใช่ศัตรูพืชของข้าว
 - ก. นก
 - ข. หุ่น
 - ค. เพลี้ย
 - ง. แมลงวัน

7. ข้าวใดคือพิธีกรรมเพื่อการเก็บเกี่ยวฉลองผลผลิต
 - ก. พิธีพืชมงคล
 - ข. พิธีบุญบั้งไฟ
 - ค. พิธีสู่ขวัญควาย
 - ง. พิธีรับขวัญแม่โพสพ

8. “ยั้ง” คืออะไร
 - ก. สิ่งก่อสร้างสำหรับพักอาศัย
 - ข. สิ่งก่อสร้างสำหรับทำอาหาร
 - ค. สิ่งก่อสร้างสำหรับเก็บข้าวเปลือก
 - ง. สิ่งก่อสร้างสำหรับเก็บอุปกรณ์การทำนา

9. ข้าวใดอธิบายไม่ถูกต้อง
 - ก. พิธีแรกเกี่ยวเป็นการบวงสรวงและขอขมาแม่โพสพก่อนการเกี่ยวข้าว
 - ข. พิธีพืชมงคลเป็นพิธีทำขวัญเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ เช่น ข้าวเปลือก ข้าวเหนียว
 - ค. พิธีบุญบั้งไฟจัดขึ้นเพื่อขอฝนจากเทวดา ถ้าชุมชนใดไม่ทำ ชาวบ้านจะรู้สึกไม่สบายใจ และเชื่อว่าปีนั้นน้ำจะท่วม
 - ง. พิธีรับขวัญแม่โพสพ ชาวนาจะสร้างศาลเพียงตาขึ้นใส่เครื่องสังเวยรับขวัญแม่โพสพที่กำลังเริ่มตั้งท้อง

10. แม่โพลคือใคร

- ก. เทวดาอยู่บนสวรรค์
- ข. เทวดาที่คุ้มครองบ้าน
- ค. เทพธิดาประจำต้นข้าว
- ง. เทพธิดาที่คุ้มครองแม่น้ำ

บทที่ 3

ข้าวกับบทเพลงไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนบอกบทเพลงไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความสำคัญของบทเพลงไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายคำศัพท์ของบทเพลงไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
4. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกทักษะการอ่านและขับร้อง
5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการแสดงความคิดเห็นได้

บทที่ 3

ข้าวกับบทเพลงไทย

“เกี่ยวเถิดนะแม่เกี่ยว อย่ามัวชะงัดแลเหลียว เกี่ยวจะบาดก้อยเอ๋ย” บทเพลงเกี่ยวข้าวเพลงนี้เป็นบทเพลงที่คุ้นหูคนไทยมาช้านาน ทั้งนี้เพราะข้าวคือแหล่งกำเนิดแห่งวัฒนธรรม เป็นพืชคู่บ้านคู่เมืองของคนไทย วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่กับข้าวอย่างเหนียวแน่น ความผูกพันระหว่างคนไทยกับข้าวนั้น แฝงอยู่ในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ รวมถึงบทเพลงที่สะท้อนให้เห็นว่า ข้าวเป็นเสมือนสิ่งสำคัญที่ช่วยโยงผู้คนในสังคมเข้าด้วยกัน

การทำนาเป็นงานหนักและใช้แรงงานที่เหนื่อยยาก การทำนามีหลายขั้นตอนที่เป็นงานใหญ่ เช่น การดำนา การเกี่ยว การนวดข้าว และเอาข้าวขึ้นยุ้ง การร้องเพลงถือเป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานและสร้างความสนุกสนาน ในท้องถิ่นวิธีหนึ่ง อีกทั้งยังเชื่อมความสัมพันธ์ในหมู่คณะของชาวนาไทย บทเพลงเกี่ยวกับข้าวมีคุณค่ามากและสามารถแบ่งได้ ดังนี้

บทเพลงที่ร้องประกอบการทำงาน การทำนามีหลายขั้นตอนที่จะต้องอาศัยแรงจากญาติพี่น้องเพื่อนบ้านมาช่วยกัน เรียกว่า “การลงแขก” เมื่อลงแขกในนาตนเสร็จก็เปลี่ยนไปลงแขกนาของคนอื่นๆ ต่อไปเพื่อเป็นการตอบแทน ซึ่งเป็นการแสดงน้ำใจที่มีให้กันและกัน ประเพณีลงแขกนี้จึงทำให้มีบทเพลงพื้นบ้านเกิดขึ้น เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดินกำรำเกี่ยว เพลงพานฟาง เพลงสงฟาง เพลงสงค่อลำนาวน เพลงชักกระดาน เป็นต้น ซึ่งเป็นเพลงสำหรับร้องกันในขณะที่ชาวบ้านลงแขกเกี่ยวข้าว คำร้องมักมีใจความไต่ถามถึงการดำนาและเกี่ยวพาราสีกัน วิธีเล่นเพลงเกี่ยวข้าว ใช้ผู้เล่นทั้งผู้หญิงและผู้ชาย แบ่งเป็น 2 ฝ่าย

มีพ่อเพลงและแม่เพลงร้องโต้ตอบกัน โดยใช้การตบมือให้จังหวะพร้อมๆ กัน บางครั้งใช้กลองและฉิ่งเข้าร่วมด้วย ผู้ชายออกมาร้องก่อนแล้วฝ่ายหญิงก็ร้องตอบโต้ ส่วนการแต่งกาย ฝ่ายชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วยและเสื้อก๊วยเฮง มีผ้าขาวม้าคาดพุง สวมงอบ และไม่สวมรองเท้า ฝ่ายหญิงจะนุ่งโจงกระเบนและเสื้อแขนกระบอกพร้อมทัดดอกไม้และไม่สวมรองเท้า ผู้แสดงทุกคนต้องถือเคียวในมือขวาและถือรวงข้าวในมือซ้ายด้วย และจะเล่นกันในท้องนาที่เกี่ยวข้องข้าวหรือลานดินกว้างๆ ในท้องนา แต่ในปัจจุบันร้องเล่นกันบนเวที จัดเป็น 2 ฝ่าย ชายหญิงเป็นคู่ ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่นจะเล่นกี่คนก็ได้ยิ่งมากยิ่งสนุก

ตัวอย่างเนื้อเพลง “เกี่ยวข้าว”

เกี่ยวเถิดนะแม่เกี่ยว อย่ามัวชะงัดแลเหลียว
 เกี่ยวจะบาดก้อยเอ๋ย ฯ
 คว่ำเถิดหนาแม่คว่ำ รีบตะบึงให้ถึงคันนา
 จะได้พุดจากันเอ๋ย ฯ
 เกี่ยวข้าวแม่ยาย ผักบั้งหญ้าหวาย
 พันที่ปลายคำเอ๋ย ฯ
 คว่ำเถิดนะแม่คว่ำ ผักบั้งสันตะวา
 คว่ำให้เต็มกำเอ๋ย ฯ

บทเพลงที่สะท้อนชีวิตของชาวนา ชาวนาในประเทศไทยนับว่า เป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุด เพราะข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย อาชีพทำนาเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนไทยที่สืบทอดมายังคนรุ่นหลัง โดยส่วนใหญ่แล้วชาวนาจะใช้ชีวิตอย่างสงบเรียบง่ายในชนบท การทำงานของชาวนาจะเริ่มทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำชีวิตชาวนาต้องลำบาก และเสียหยาดเหงื่อมากมายกว่าจะได้ข้าวแต่ละเม็ดมาให้เราได้รับประทาน ชาวนาจึงถูกเปรียบว่าเป็น “กระดูกสันหลังของชาติ” บทเพลงที่สะท้อนชีวิตของชาวนามีมาก เช่น เพลงชาวนา เพลงหลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน เพลงกลั่นโคลนสาบควาย เป็นต้น

ตัวอย่างเนื้อเพลง “กลืนโคลนสาบควาย”

“อย่าดูหมิ่น	ชาวนา	ดั่งตาสี
เฟิงพักที่	คือผืนนา	และป่าเขา
ในท่ามกลาง	ธรรมชาติ	ถิ่นเคยเนา
แดดแผดเผา	เราทนได้	ไม่อุทธรณ์
เหงื่อรินหยด	หลังลงรด	แผ่นดินไทย
ด้วยดวงใจ	อันยิ่งใหญ่	ดุจสิงขร
มั่นเหนียวหนัก	มากเพียงใด	ไม่อาทร
เฟิงพักนอน	มีเพียงควาย	ที่เคียงกัน”

บทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรม พิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับข้าวมักจัดทำขึ้นโดยมีเป้าหมาย เพื่อเป็นการขอร้องอ้อนวอนผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วย ดูแลต้นข้าวให้เจริญงอกงาม มีผลผลิตจำนวนมาก ตามความต้องการ และเป็นการขออนุญาตขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ ในการประกอบพิธีกรรมจะมี บทเพลงร้องประกอบพิธีกรรมดังกล่าว เพลงประกอบพิธีกรรมจัดเป็นส่วนสำคัญยิ่งเพราะได้สรุปจุดประสงค์ หรือหลักการในการทำพิธีนั้นๆ ไว้ในบทร้อง ส่วนดนตรีที่บรรเลงประกอบก็ช่วยให้ผู้เข้าร่วมในพิธีเกิดอารมณ์คล้อยตาม บทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว ได้แก่ เพลงแห่นางแมว เพลงเซิ้งบั้งไฟ เพลงเซิ้งแม่ นางตั้ง เป็นต้น

ตัวอย่างเนื้อเพลง “แห่ นางแมว”

“นางแมวเอ๋ยมาร้องแจ้วแจ้ว	นางแมวขอไถ่ขอไม่ได้ร้องไห้ขอฝน
ขอให้น้ำมรดแมวข้าที่	มีแก้วน้ำนี้ตาออกมาเดือนหกฝนตกทุกที่
มาปีนี้ไม่มีฝนเลย	พ่อตาถูกเขยนอนก่ายหน้าผาก
พ่อหม้ายลูกมากมันยากเพราะข้าว	คนหนุ่มคนสาวคนเฒ่าหัวห้อย
พาเด็กน้อยมาเล่นนางแมว	มาร้องแจ้วฝนก็เทลงมาฝนก็เทลงมา”

จากบทเพลงที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญกับผีนา วิถีชีวิตของชาวนา และ ประเพณีพิธีกรรมมาก บทเพลงเหล่านี้ล้วนมีความไพเราะ ใช้อย่างง่าย ๆ แต่มีความหมายกินใจ ร้องเล่นได้ไม่ยาก ฟังไม่นานก็สามารถร้องตามได้ เครื่องดนตรีที่ใช้เป็นเพียงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ กลอง หรือเครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นเองบ้าง บ้างก็ใช้การปรบมือประกอบจังหวะ อีกทั้ง เพลง ยังให้ความสนุกสนานเกิดประโยชน์ในทางปลูกฝังความสามัคคีระหว่างหมู่คณะ การพบปะ ระหว่างชายหญิงตลอดจนทำให้เกิดนิสยรักในทางกาพย์กลอน ผูกให้เป็นคนเฉลียวฉลาดและมีไหวพริบ อีกด้วย

คำศัพท์น่ารู้

คำศัพท์	ความหมาย
กระดูกสันหลัง	Backbone
	กระดูกที่อยู่ในแนวกึ่งกลางทางด้านหลังของลำตัว
กลอน	Verse
	คำประพันธ์ที่มีสัมผัส
กางเกงขาก๊วย	Kind of shorts in Chinese style
	กางเกงขาสั้นแบบจีน
การลงแขก	Communal planting, growing and harvesting rice
	การช่วยกันทำงานโดยผลัดเปลี่ยนช่วยกันเป็นบ้านๆ ไป
เกี้ยวพาราสี	Court
	พูดจาหวานล่อ
โจงกระเบน	Thai tradition pants
	ผ้าถุงที่ม้วนชายแล้วดึงไปเหน็บไว้ข้างหลัง
เซิ้ง	A kind of Northern Thai dance
	การรื้อรำแบบชาวอีสาน
ตะบิ้ง	Without stopping
	รีบเร่งไปไม่หยุด
ตาสี	Rural people
	คนบ้านนอก
ساب	Pong
	กลิ้งตัวที่มีประจำอยู่กับสัตว์
สิงขร	Peak
	ยอดเขา
เสื้อกู่เฮง	Chinese jacket
	เสื้อแบบจีน คอกลม ผ่าอกตลอด ติดกระดุม
ไหวพริบ	Resourcefulness
	ความเฉลียวฉลาด
อาทร	Care
	ความเอื้อเฟื้อ
อุทธรณ์	Beg for
	ร้องขอ

การลงแขก

เรื่องน่ารู้

การลงแขก คือ การที่เจ้าของนาจะบอกเพื่อนบ้านให้รู้ว่าจะทำอะไร เมื่อใดและเมื่อถึงวันที่กำหนด เจ้าของนาก็จะต้องปักธงที่นาของตนเพื่อให้เพื่อนบ้านหรือแขกที่รู้จะได้มาช่วยได้ถูกต้อง ทั้งนี้เจ้าของนาจะต้องจัดเตรียมอาหารคาวหวาน สุรา บุหรี่ น้ำดื่ม ไว้ต้อนรับด้วย และในขณะที่ทำงานชาวบ้านจะทำงานไปพูดคุยกันไป สลับกับการเล่นกีฬานานการละเล่นร้องเพลง เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศให้สนุกสนานครื้นเครง และผ่อนคลายความเหนื่อยล้า เมื่อทำงานเสร็จแล้วจะร่วมกันรับประทานอาหาร

การลงแขก นอกจากจะมีการลงแขกทำนาแล้ว ยังมีการลงแขกสร้างบ้านการลงแขกขุดมัน การลงแขกลอกโปง ซึ่งก็จะมีลักษณะการทำงานเช่นเดียวกับการลงแขกทำนา คือ คนที่เป็นเจ้าของงานจะไปบอกกล่าวญาติมิตร และเพื่อนบ้านให้ทราบว่าจะทำอะไร และขอแรงเข้ามาช่วยงาน จะต้องการแรงงานมากน้อยเพียงใด ก็บอกกล่าวไปตามจำนวนที่ต้องการ นัดกำหนดวันที่จะทำงาน และเจ้าบ้านต้องเป็นฝ่ายเตรียมอาหารการกินไว้ให้พร้อม

การลงแขกถือได้ว่า เป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังสามารถช่วยสร้างความสมัครสมานสามัคคีกันในหมู่คณะได้อีกด้วย นอกจากนี้ทำให้เกิดวัฒนธรรมและการขับร้องเพลงอันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วย

แบบทดสอบ

วงกลมคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดไม่ถูกต้อง
ก. บทเพลงเกี่ยวกับข้าวเกิดขึ้นเพื่อหารายได้
ข. บทเพลงเกี่ยวกับข้าวเกิดขึ้นจากการลงแขก
ค. บทเพลงเกี่ยวกับข้าวเกิดขึ้นเพื่อสร้างความสามัคคี
ง. บทเพลงเกี่ยวกับข้าวเกิดขึ้นเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง
2. ชาย หญิงการลงแขกคืออะไร
ก. การจัดการแสดงบนผืนนา
ข. การร่วมกันเล่นกีฬาชนิดหนึ่ง
ค. การช่วยกันทำงานในที่นาของผู้อื่น
ง. การช่วยกันขายของเพื่อนำเงินเข้าหมู่บ้าน
3. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบเพลงต้นกำรำเคียวคืออะไร
ก. เคียวและต้นกล้า
ข. คันไถและต้นกล้า
ค. เคียวและรวงข้าว
ง. คันไถและรวงข้าว
4. การร้องเพลงเกี่ยวข้าวใครจะเป็นฝ่ายร้องก่อน
ก. ผู้ชาย
ข. ผู้หญิง
ค. ผู้หญิงและผู้ชายออกมาร้องพร้อมกัน
ง. พ่อเพลงและแม่เพลงออกมาร้องพร้อมกัน

5. คำร้องของเพลงกลืนโคลนสาบควายกล่าวถึงสิ่งใด

- ก. ความเป็นอยู่ของมนุษย์
- ข. ชีวิตที่ลำบากของชาวนา
- ค. ความสวยงามของธรรมชาติ
- ง. การไต่ถามถึงการทำนาและเกี่ยวพาราสี

6. ข้อใดไม่ใช่บทเพลงสะท้อนชีวิตชาวนา

- ก. เพลงชาวนา
- ข. เพลงเดินกำรำเคียว
- ค. เพลงหลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน
- ง. เพลงกลืนโคลนสาบควาย

7. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับบทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

- ก. ขับร้องได้เฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น
- ข. การขับร้องต้องมีท่าทางประกอบ
- ค. เป็นบทเพลงที่ร้องเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ง. เป็นการร้องเพื่อขอร้องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยดูแลต้นข้าว

8. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบบทเพลงเกี่ยวกับข้าวคืออะไร

- ก. ขิม
- ข. ขลุ่ย
- ค. กลอง
- ง. ระนาด

9. เพลงแห่นางแมวจะทำให้เกิดอารมณ์ใดมากที่สุด

- ก. เหงา
- ข. รื่นเริง
- ค. เศร้าโศก
- ง. มีความหวัง

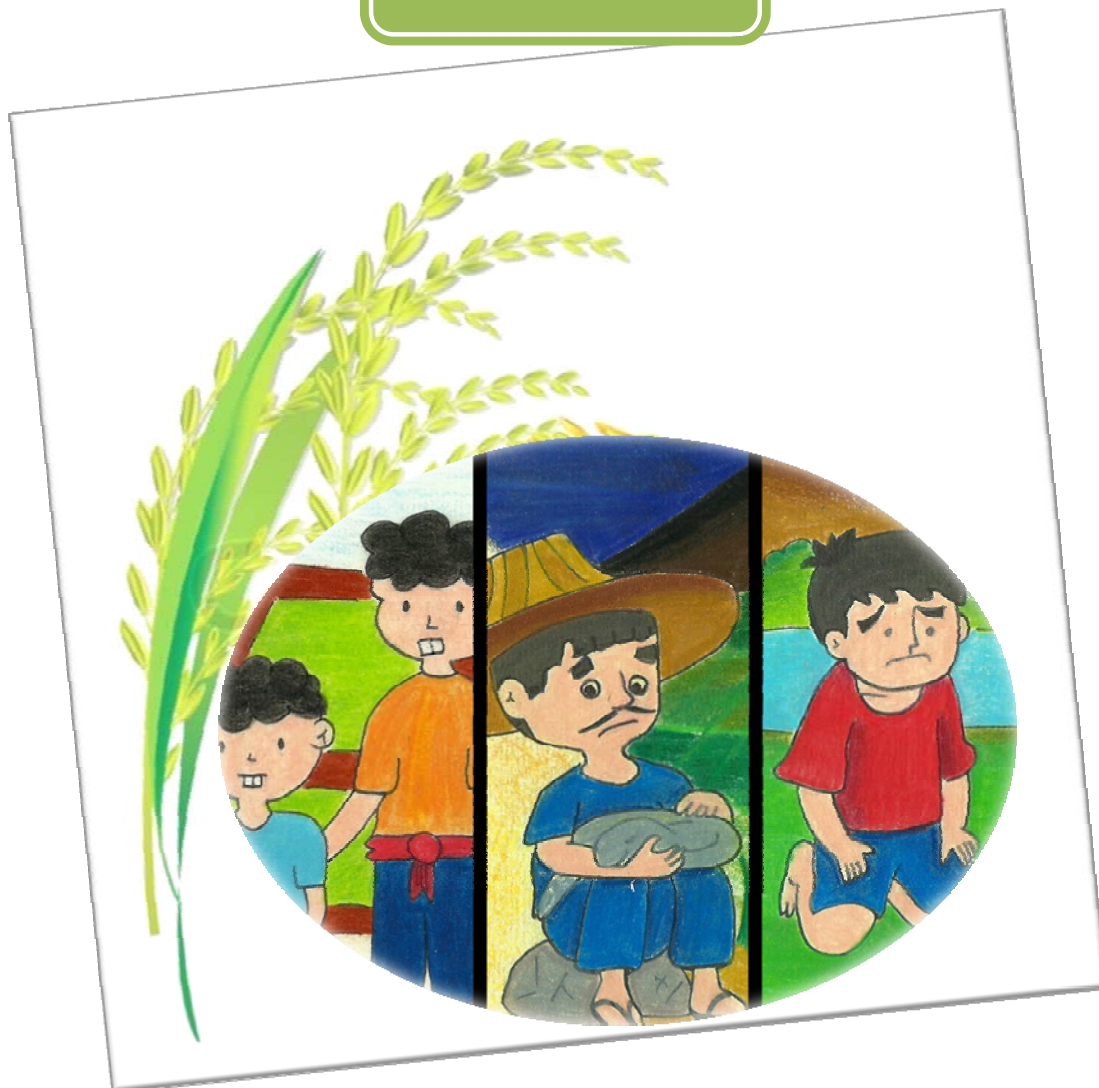
10. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของข้าวกับบทเพลงไทย

- ก. เป็นการหารายได้เข้าสู่หมู่บ้าน
- ข. เป็นการฝึกฝนให้เป็นคนมีไหวพริบ
- ค. เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกของชาวนา
- ง. เป็นการปลูกฝังความสามัคคีระหว่างหมู่คณะ

บทที่ 4

ข้าวกับนิทานไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านและอธิบายเนื้อเรื่องของนิทานไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายคำศัพท์ของนิทานไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกทักษะการอ่าน
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการแสดงความคิดเห็นได้

บทที่ 4

ข้าวกับนิทานไทย

นิทานเป็นเสมือนเครื่องมือในการสื่อถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยการบอกเล่าต่อๆ กันมา แต่ก็มีอยู่ส่วนมากที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ โดยมีจุดประสงค์ เพื่อความสนุกสนานเบิกบานใจ ผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นคติเตือนใจ ช่วยอบรมนิสัย อีกทั้งยังช่วยให้เข้าใจสภาพสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติต่างๆ อีกด้วย

วัฒนธรรมไทยก็เช่นกันที่ใช้นิทานเป็นสื่อในการถ่ายทอดถึงวิถีชีวิตความคิด ความเชื่อของชาวไทย มีนิทานหลายเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข้าวและชาวนา อีกทั้งนิทานเหล่านี้ยังมีคุณค่าต่อคนในสังคมด้านต่างๆ ดังนี้

1. คุณค่าด้านข้อคิดและคติเตือนใจ เป็นนิทานที่มีจุดมุ่งหมาย ชี้ให้เห็นค่านิยมของการทำดี ได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ความเมตตากรุณา ความกตัญญู การรู้จักพิจารณารอบคอบก่อนตัดสินใจ ข้อคิดเหล่านี้ผู้ฟังจะซึมซับโดยไม่รู้ตัวจากนิทาน ตัวอย่างนิทาน เรื่อง “ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่”

เรื่อง “ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่” เป็นนิทานพื้นบ้านของจังหวัดยโสธร มีเนื้อหากล่าวถึงสองแม่ลูก โดยทุกวันลูกชายจะออกไปทำนาแต่เช้า และแม่จะนำอาหารไปให้ มีอยู่วันหนึ่งเขาไถนาจนสาย รู้สึกเหน็ดเหนื่อยมากและหิวข้าวมากกว่าทุกวัน ปกติแล้วแม่จะมาส่งก่องข้าวให้ทุกวัน แต่วันนี้ กลับมาช้า ผิดปกติ เมื่อมองเห็นแม่เดินมาพร้อมก่องข้าวน้อยๆ เขารู้สึกไม่พอใจที่แม่เอาก่องข้าวน้อยนั้น มาช้ามากด้วยความหิวจนตาลาย อารมณ์พุ่งพล่าน เขาคิดว่า ข้าวในก่องข้าวน้อยนั้นคงกินไม่อิ่ม จึงต่อว่าแม่ของตนพร้อมกับคว้าไม้เข้าตีแม่จนล้มลงแล้วก็เดินไปกินข้าว หลังจากกินข้าวจนอิ่มแล้ว แต่ข้าวก็ยังไม่หมดกล่อ่ง เขาจึงรู้สึกผิด เลยริบวิ่งไปดูอาการของแม่ แต่แม่สิ้นใจไปแล้ว ชายหนุ่มรู้สึกสำนึกผิดที่ฆ่าแม่ของตนเองด้วยอารมณ์เพียงชั่ววูบ เพื่อเป็นการไถ่บาป ชายหนุ่มจึงสร้างพระธาตุเจดีย์บรรจุอัฐิแม่ไว้ให้ชื่อว่า “ธาตุก่องข้าวน้อยฆ่าแม่” จนทุกวันนี้

นิทานเรื่องนี้ให้ข้อคิดว่า: การด่วนทำอะไรหุนหันพลันแล่นทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง และความหิวทำให้คนเราเข้าใจและทำอะไรผิดได้

2. คุณค่าด้านการดำเนินชีวิต เป็นนิทานที่ถ่ายทอดประสบการณ์ในการ ดำเนินชีวิต วิธีการหนึ่ง ชีวิตตัวละครในนิทานเป็นอุทาหรณ์ที่ดีแก่ผู้ฟังในหลายด้าน เช่น ความโง่เขลา ความฉลาด ความโลภ ความอิจฉาริษยา นิทานได้เสนอวิธีการปรับตัวและการเอาตัวรอดในสังคม ตัวอย่างนิทานเรื่อง “ชาวนาغبุงเห่า”

เรื่อง “ชาวนาغبุงเห่า” เป็นนิทานที่เด็กไทยส่วนใหญ่มักได้ยินได้ฟังมา เนื้อหากล่าวถึง ชาวนาผู้หนึ่งได้ออกจากบ้านไปทำนา และได้พบงูเห่าตัวหนึ่งนอนขดตัวแข็งอยู่ เพราะความหนาวทำให้มันไม่กระดุกกระดิกเลย ชาวนาเฝ้ามองดูด้วยความรู้สึกสงสาร ดังนั้นชาวนาจึงค่อยๆ จีบงูเห่าตัวนั้นขึ้นมาอ้อมไว้ เพื่อให้มันได้รับความอบอุ่นจากตัวของชาวนาเอง ไม่นานงูเห่าก็ได้ความอบอุ่นจากมือของชาวนาจึงค่อยๆ เคลื่อนไหวได้ ในที่สุดเมื่องูเห่าตัวนั้นเคลื่อนไหวได้ มันก็งัดเข้าที่แขนของชาวนาทันที ชาวนาผู้นั้นร้องขึ้นด้วยความเจ็บปวด และล้มลงสิ้นใจตายก่อนตายชาวนาผู้นั้นได้ร้องออกมาว่า “ทำคุณแก่สัตว์ร้าย มักจะให้โทษแก่เราอย่างนี้แหละหนอ”

นิทานเรื่องนี้ให้ข้อคิดว่า: อย่าหวังความกตัญญูจากการช่วยเหลือคนนอกตัญญู และสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า อย่าไวใจกับ ช้างสาร งูเห่า ข้าเก่า เมียรัก อีกทั้งไม่ควรทำคุณต่ออสรพิษ

3. คุณค่าด้านสะท้อนสภาพของสังคม เป็นการสะท้อนสังคมโดยผ่านมุมมอง ความคิด นิสัยของตัวละคร ทำให้เห็นลักษณะวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมตลอดจนการประกอบอาชีพ ประเพณี ค่านิยมและความเชื่ออื่นๆ ตัวอย่างนิทาน เรื่อง “ชาวนากับนกกระจาบ”

เรื่อง “ชาวนากับนกกระจาบ” นิทานเล่าถึงนางนกกระจาบตัวหนึ่งพักไข้อยู่ในรัง ซึ่งเป็นเขตนาข้าวของชาวนา เมื่อลูกๆ ของนางฟักออกเป็นตัว ข้าวในนาก็เริ่มสุก ก่อนออกไปหาอาหาร ในเวลาเช้านางนกกระจาบส่งลูกๆ ไว้ว่า หากได้ยินชาวนาพูดอะไรให้จำไว้แล้วบอกกับแม่ วันแรกเมื่อนางนกกระจาบกลับมาลูกนกบอกกับนางว่า ได้ยินชาวนาบอกว่า ข้าวในนาเริ่มสุกแล้ว จะไปขอแรงเพื่อนบ้านมาช่วยเกี่ยวในวันพรุ่งนี้ แม่นกจึงคิดว่าถ้ามนุษย์คิดขอแรงให้คนอื่นมาช่วยเขาก็คงไม่ได้ลงมือเกี่ยวข้าวหรอก วันต่อมาเมื่อนางนก กลับจากหาอาหารลูกนกก็เล่าให้ฟังว่า ได้ยินชาวนาพูดว่าข้าวในนาสุกได้ที่แล้ว รอช้าต่อไปไม่ได้ควรไปขอแรงญาติๆ มาช่วยเกี่ยวในวันพรุ่งนี้ แม่นกจึงคิดว่า ถ้ามนุษย์คิดขอแรงให้ญาติๆ มาช่วย เขาคงยังไม่ได้ลงมือเกี่ยวข้าวหรอกเพราะคนอื่นๆ เขาก็มีงานต้องทำเหมือนกัน และในวันที่สาม เมื่อแม่นกกลับจากหาอาหาร ลูกนกก็รีบเล่าให้ฟังอีกว่า ได้ยินชาวนาพูดว่าข้าวสุกเต็มที่แล้ว รอเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องต่อไปไม่ได้ จะต้องลงมือเก็บเกี่ยวด้วยตัวเองและให้ลูกชายของเขาไปจ้างคนมาช่วยในวันพรุ่งนี้ แม่นกจึงคิดว่า เมื่อใดที่มนุษย์เลิกหวังพึ่งพาอาศัยผู้อื่น เขาก็จะเริ่มลงมือทำด้วยตนเองทันที นางจึงรีบพาลูกๆ อพยพไปอยู่ที่อื่น

นิทานเรื่องนี้ให้ข้อคิดไว้ว่า: หากคนเราต้องการประสบความสำเร็จควรเริ่มลงมือทำงานทันที อย่าหวังพึ่งพิงผู้อื่น และสัตว์ สามารถเรียนรู้ธรรมชาติของมนุษย์ได้เช่นกัน

นิทานทั้งสามเรื่องทีกล่าวน่าจะเห็นได้ว่า นิทานเหล่านี้แฝงไปด้วยคติธรรมสอนใจพร้อมข้อคิดดีๆ ได้นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอาชีพชาวนา จากตัวละครในนิทาน เพราะการทำนาถือเป็นอาชีพหลัก และมีความสำคัญต่อคนไทยที่ผลิตข้าวเลี้ยงคนในประเทศ นอกจากนี้ นิทานยังแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวนาหลายๆ อย่าง เช่น เมื่อข้าวสุกออกรวงไถลจะเก็บเกี่ยว หากทำกันเพียงเฉพาะคนในครอบครัวก็คงใช้เวลานาน จึงต้องเรียกคนมาช่วยกันเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นที่มาของประเพณีการลงแขก รวมถึงสาเหตุที่นกกระจาบบต้องอพยพ เพราะนกกระจาบบถือเป็นศัตรูของชาวนา พอถึงฤดูข้าวออกรวงไถลจะเก็บเกี่ยว นกกระจาบบจะมาจิกกินข้าว ทำให้ชาวนาต้องจับนกกระจาบบไปกินหรือไปขายตามร้านอาหารต่างๆ นั่นเอง

คำศัพท์น่ารู้

คำศัพท์	ความหมาย
กตัญญู	Be grateful
	การรู้คุณท่าน
กระดุกกระดิก	Move
	อาการที่ขยับไปขยับมาไม่อยู่นิ่ง ๆ
ขอแรง	Ask for assistance
	บอกผู้อื่นให้มาร่วมช่วยกันทำงาน
คติเตือนใจ	Moral
	แบบอย่างหรือแนวทางที่ถือปฏิบัติ
ตาลาย	Be dizzy
	อาการที่มองเห็นอะไรไม่ชัดพร่าลายไปหมด
ไถ่บาป	Redeem
	ช่วยให้พ้นบาป
ท้องถิ่น	Region
	ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ
นกกระจาบ	Ricebird
	นกชนิดหนึ่งทำรังด้วยหญ้า ห้อยอยู่กับกิ่งไม้ มักอยู่รวมกันเป็นหมู่
ประสบความสำเร็จ	Succeed
	ได้ผลตามที่ต้องการ
พระธาตุ	Buddha's relics
	กระดูกของพระพุทธเจ้า
พลุ่งพล่าน	Explode out
	โกรธมาก
พึ่งพาอาศัย	Depend on
	การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

คำศัพท์	ความหมาย
ลายลักษณ์อักษร	Written language
	ข้อความที่เขียนเป็นหนังสือ
ศัตรู	Enemy
	คนที่ไม่ชอบกัน ทำร้ายกัน สร้างความเสียหายให้แก่กัน
สิ่งแวดล้อม	Environment
	สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น
อพยพ	Emigrate
	การย้ายจากถิ่นหนึ่งไปอยู่อีกถิ่นหนึ่ง
อัฐิ	Bone ash
	เถ้ากระดูก

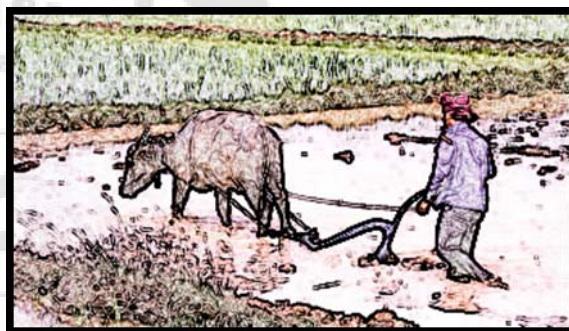
เครื่องมือการทำนา

เรื่องน่ารู้

การทำนามีหลายขั้นตอน เครื่องมือจึงเป็นสิ่งสำคัญในการทุ่นแรงการทำนา ในอดีตชาวนาประดิษฐ์เครื่องมือการทำนาเอง เช่น คันไถ เคียว ไม้หั่นข้าว ครกกระเดื่อง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย

คันไถ

เครื่องมือที่ใช้พรวนดินก่อนการปลูกข้าว กลับหน้าดินเพื่อให้ดินร่วน การไถแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ไถหัว ซึ่งเป็นไถที่ใช้แรงงานวัวและไถควายซึ่งเป็นไถที่ใช้แรงงานควาย

เคียว

เครื่องมือใช้สำหรับเก็บเกี่ยวข้าว โดยจะใช้เคียวเกี่ยวไปที่ฐานของต้นข้าวแล้วกระตุกคมเคียวขาดจนขาด ส่วนมืออีกข้างใช้การรวงข้าวที่ต้องการเกี่ยว

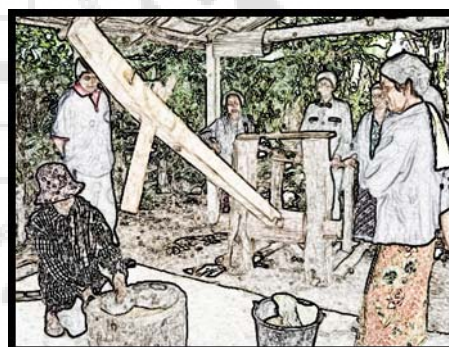
ไม้หนีบข้าว

เครื่องมือสำหรับการนวดข้าว โดยใช้ไม้หนีบมัดรวงข้าวเพื่อยกข้าวฟาดลงบนลานหัวไม้ ผูกติดกันด้วยเชือก

ครกกระเดื่อง

เครื่องมือสำหรับตำข้าวโดยใช้ปลายเท้าเหยียบกระเดื่องให้สากกระดกขึ้นลง

หุ่นไล่กา

หุ่นสร้างขึ้นเลียนแบบมนุษย์ แขนทั้งสองข้างขยับได้เมื่อโดนลมพัด ปักไว้ในนา เพื่อให้ นกที่จะมาจิกกินพืชผลตกใจกลัว โดยมากจะทำจากฟางข้าว

แบบทดสอบ

วงกลมคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. นิทานหมายถึง
 - ก. เรื่องราวที่มีแต่คนแก่เล่า
 - ข. เรื่องราวที่เล่ากันที่ได้ยินบ้าน
 - ค. เรื่องราวที่เล่ากันในเฉพาะในบ้าน
 - ง. เรื่องราวที่สืบทอดกันมาปากต่อปาก
2. นิทานมีประโยชน์อย่างไร
 - ก. ให้ข้อคิดดีๆ
 - ข. ให้ความเพลิดเพลิน
 - ค. ให้ความสนุกสนาน
 - ง. ถูกทุกข้อ
3. นิทานเรื่อง “ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่” ให้ข้อคิดหรืออุทาหรณ์ในด้านใด
 - ก. ความเสียสละ
 - ข. ความเคียดแค้น
 - ค. ความรักของหนุ่มสาว
 - ง. ความโกรธหรือโมโห
4. จากเรื่อง “ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่” การที่ลูกชายไปไถนาแต่เช้าทุกวันแสดงถึงคุณธรรมข้อใดมากที่สุด
 - ก. ความขยัน
 - ข. ความอดทน
 - ค. ความเข้มแข็ง
 - ง. ความประหยัด
5. ชาวนาในเรื่องชาวนากับงูเห่าต้องเสียชีวิตเพราะเหตุใด
 - ก. เพราะถูกฟ้าผ่า
 - ข. เพราะถูกงูเห่ากัด
 - ค. เพราะความหนาว
 - ง. เพราะถูกคนทำร้าย

6. นิทานเรื่องใดสอนให้ระมัดระวังคนอกตัญญูมากที่สุด
- ก. กำเนิดต้นข้าว
 - ข. ชวานากับงูเห่า
 - ค. ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่
 - ง. ชวานากับนกกระจาบ
7. เหตุใดนกกระจาบจึงต้องรีบอพยพ
- ก. เพราะไม่มีอาหารแล้ว
 - ข. เพราะมีนกตัวอื่นมาทำรัง
 - ค. เพราะกลัวชวานาจะจับไปกิน
 - ง. เพราะกลัวชวานาจะตัดต้นไม้ที่ตนอยู่อาศัย
8. จากเรื่อง “ชวานากับนกกระจาบ” ให้คุณค่าในด้านใด
- ก. คุณค่าด้านการหาที่อยู่
 - ข. คุณค่าด้านการทำทาน
 - ค. คุณค่าด้านการทำงาน
 - ง. คุณค่าด้านการเลี้ยงลูก
9. ข้อใดเป็นเครื่องมือการทำนาแบบสมัยใหม่
- ก. เคียว
 - ข. รถไถนา
 - ค. ไม้หีบข้าว
 - ง. ครกกระเดื่อง
10. คำกล่าวข้อใดถูกต้อง
- ก. ชวานาดำเนินชีวิตอย่างสุขสบาย
 - ข. ชวานาทุกคนใช้ควายไถนา
 - ค. อาชีพของชวานาเป็นอาชีพที่มีรายได้สูง
 - ง. อาชีพทำนามีความสำคัญต่อชีวิตคนไทยตลอดมา

บทที่ 5

ข้าวกับภาษิตสำนวนไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายความหมายของภาษิตสำนวนไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายคำศัพท์ของภาษิตสำนวนไทยที่เกี่ยวกับข้าวได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้อง
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการแสดงความคิดเห็นได้

บทที่ 5

ข้าวกับภาชิตสำนวนไทย

คนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน จะพูดจาหรือสั่งสอนใคร ก็มักจะอ้างเอาสำนวนสุภาษิตหรือคำพังเพยที่พูดต่อๆ กันมาตั้งแต่ครั้งโบราณมาเปรียบเทียบเสมอ ซึ่งคำเหล่านี้มักจะเป็นคำที่คล้องจองกัน ทำให้จดจำได้ง่ายและเห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สำนวนไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือใช้สิ่งที่ผูกพันและสิ่งที่อยู่รอบตัวมาเปรียบเทียบ โดยเฉพาะข้าวซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยผูกพันมานาน ข้าวมีส่วนสัมพันธ์แนบแน่นทั้งวัฒนธรรม ประเพณีและชีวิตของคนไทย สำนวนภาษิตเกี่ยวกับข้าวมีจำนวนมากและมีคุณค่าหลายด้าน จำแนกได้ ดังนี้

1. คุณค่าด้านการเป็นเครื่องมืออบรมสั่งสอนและชี้แนะ โดยจะชี้ให้เห็นในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิต ความรัก ความสามัคคี การสมาคม การครองเรือน การศึกษา การพูดจา เป็นต้น

ตัวอย่าง “ขายข้าวเปลือก หนีงข้าวสาร”

เป็นสำนวนที่มีการเปรียบเทียบระหว่างผู้หนีงและผู้ขายว่า มีความแตกต่างกัน ผู้ขาย คือ ข้าวเปลือกที่เมื่อตากไปอยู่ที่ใด ๆ ยังสามารถงอกงามได้อีก คือ สามารถเอาตัวรอดได้ แต่ผู้หนีงคือข้าวสารนั้นผ่านการขัดสีมาแล้วเสียง่าย ให้รู้จักระวังตัว หากพลาดไปแล้วไม่มีทางหวนกลับได้อีก

สำนวนนี้มักใช้เป็นข้อคิดเตือนใจให้ผู้ขายคอยคุ้มครองดูแลผู้หนีงที่อ่อนแอกว่า “ทุบหม้อข้าวตัวเอง” สำนวนนี้ที่เรียกว่าทุบหม้อข้าว เพราะเมื่อหม้อข้าวแตกแล้วก็ไม่สามารถกินข้าว หรือไม่มีหม้อไว้สำหรับหุงข้าว เปรียบเหมือนกับการกระทำที่ทำให้ตนเองเสียผลประโยชน์หรือได้รับความเสียหาย

2. คุณค่าด้านเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นแนวคิดความเชื่อในสังคมไทย เช่น การเคารพผู้ใหญ่ ความกตัญญู ความเชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

ตัวอย่าง “บนข้าวผี

ตีข้าวพระ” เป็นสำนวนที่ หมายถึง การบนบานขอร้องให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ โดยสัญญาจะให้ หรือทำอะไรตอบแทน เมื่อกิจกรรมหรือสิ่งที่ตนต้องการสำเร็จผล

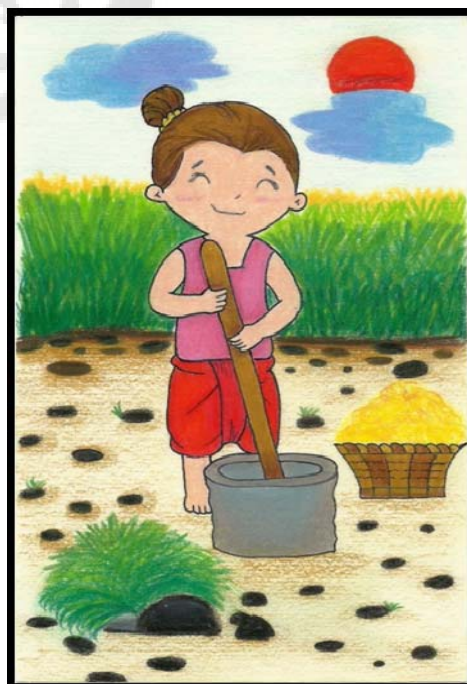
บนข้าวผี หมายถึง บอกผีว่า จะให้ข้าวกิน ตีข้าวพระ หมายถึง การเอาข้าวถวายพระแบบเดียวกับที่เอาข้าวใส่กรวยถวายพระพุทธรูป

“ข้าวแดงแกงร้อน” หมายถึง บุญคุณของผู้มีพระคุณที่ได้ให้ความช่วยเหลือหรืออุปการะเลี้ยงดูมาเหมือนอาหารอย่างข้าวและแกงที่เจ้าของได้มอบให้ใครที่กินเข้าไปก็ต้องนึกถึงบุญคุณของคนคนนั้น “ข้าวแดง” เป็นข้าวที่ขัดยังไม่ขาวดี สมัยก่อนคนมักจะกินข้าวแดง

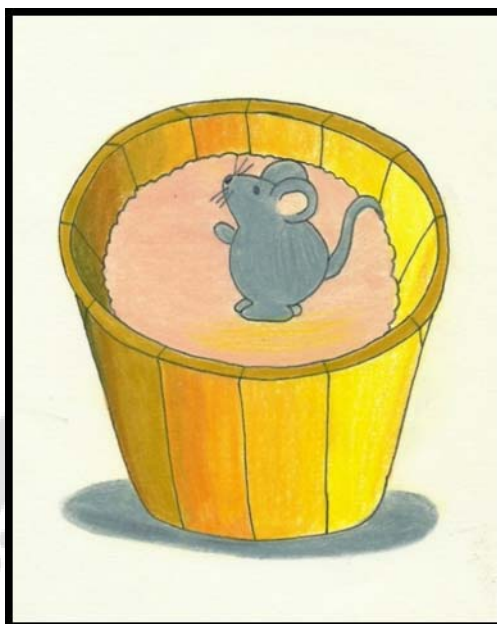

3. คุณค่าด้านเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และค่านิยมของคนในสังคมด้านต่างๆ เช่น การใช้ชีวิต การปกครอง เศรษฐกิจ การทำมาหากิน การครองชีพ เป็นต้น

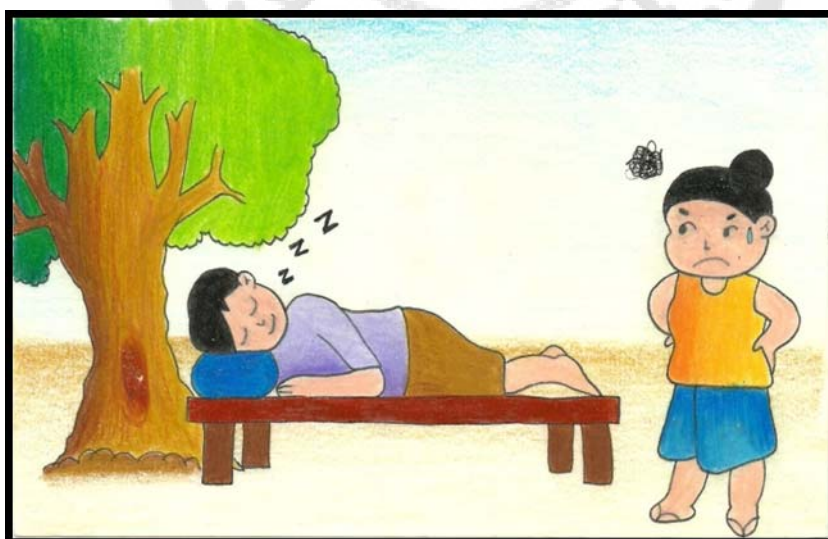

ตัวอย่าง “ตำข้าวสารกรอกหม้อ” เป็นสำนวนที่สะท้อนถึงการดำรงชีวิตของคนไทยในอดีตที่ปลูกข้าว เพื่อใช้บริโภคเองเป็นหลัก เมื่อจะบริโภค จึงนำมาตำเป็นข้าวสาร ครั้งละจำนวนน้อยให้พอบริโภคในระยะเวลาสั้นๆ เปรียบกับสำนวนนี้ที่หมายถึง การทำอะไรโดยไม่เผื่อเหลือเผื่อขาดเป็นคนเกียจคร้าน แม้แต่จะเตรียมข้าวสารไว้หุงกิน ก็ตำพอกกรอกหม้อไปวันๆ หรือเป็นมั่วๆ ไป

“หนูตกถังข้าวสาร” เป็นคำสุภาษิตไทยโบราณ ที่มีความหมายว่า ผู้ชายที่มีฐานะไม่ค่อยดี ได้แต่งงานกับผู้หญิงที่ร่ำรวย ทำให้ตนเองมีเงินทองใช้สอย มีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ เหมือนหนูที่อยู่ในถังข้าวสารมีข้าวสารกินอย่างสบาย

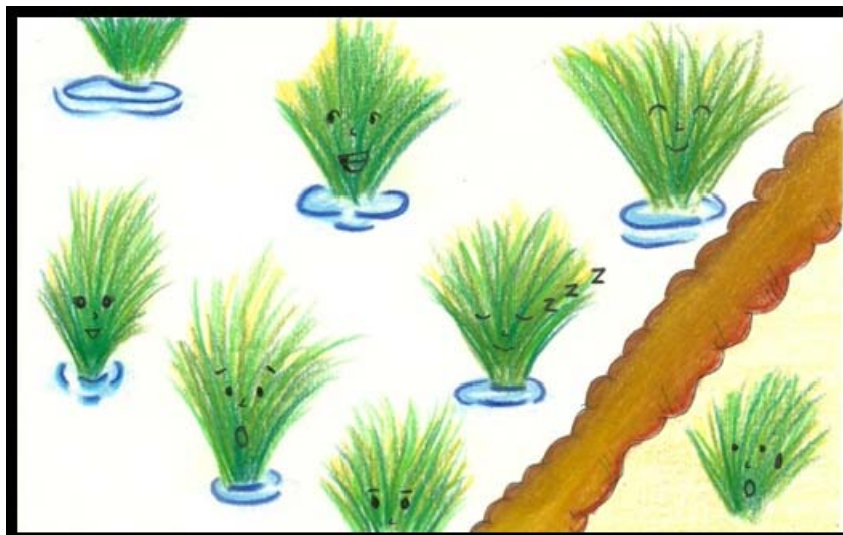

“เลี้ยงเสียข้าวสุก” เป็นสำนวนที่ตีความถึงการเลี้ยงดูแลบุคคลใดๆ ไว้ แต่เมื่อถึงเวลากลับขอความช่วยเหลือหรือพึ่งพาอาศัยไม่ได้ ทำให้เสียเวลาเปล่าไร้ประโยชน์ เป็นการทำความดี แต่ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย

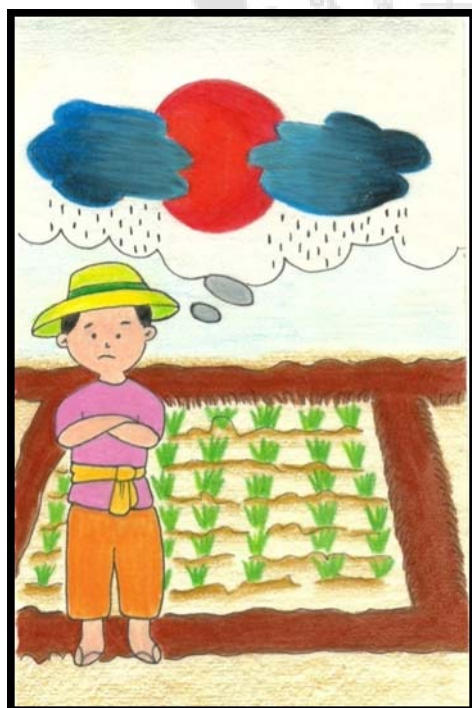

4. คุณค่าด้านเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของคนไทยกับธรรมชาติ โดยได้นำเอกลักษณ์ทางธรรมชาติมาตั้งเป็นสำนวน

ตัวอย่าง “ข้าวนอกนา” หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้เกิดในที่นั้นๆ หรือเป็นบุคคลที่ถูกผู้อื่นจัดว่าไม่ได้เป็นพวกพ้อง เหมือนต้นข้าวที่เกิดจากเมล็ดที่หล่นอยู่นอกนา ถึงจะโตเป็นต้นข้าวได้ แต่จะไม่ได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดูเหมือนข้าวที่อยู่ในนา

“ข้าวคอยฝน” เป็นสำนวนที่เทียบเคียงมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สำนวนนี้มีความหมายว่าการรอคอยที่ไม่รู้ว่าจะต้องใช้เวลาานเท่าใด เหมือนชาวนาที่เมื่อหว่านเมล็ดข้าวหรือปักดำแล้วก็ต้องคอยฝนตกลงมาเพื่อหล่อเลี้ยงต้นข้าว

ปัจจุบันแม้สังคมจะเปลี่ยนไป แต่สำนวนไทยที่เกี่ยวข้องกับข้าวก็ยังมิให้เห็นและใช้อยู่ หลายสำนวนนำมาจากประสบการณ์ชีวิตของบรรพชน และถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาที่ให้แง่คิดอย่างตรงไปตรงมา มีการใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลาย ทั้งเล่นคำ เล่นความหมาย เปรียบเทียบ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้าวกับวิถีชีวิตของคนไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีความผูกพันกันมากเพียงใด นอกจากนี้ สำนวนภาษิตเหล่านั้น ยังแสดงให้เห็นความสามารถของคนไทยที่เป็นคนช่างสังเกต สามารถจดจำสิ่งรอบๆ ตัว เพื่อนำมาเชื่อมโยงกับภาษิตสำนวนได้อย่างแยบยล

คำศัพท์น่ารู้

คำศัพท์	ความหมาย
กลวิธี	Strategy
	วิธีพลิกแพลง โดยอาศัยความรู้ความชำนาญ
การสมาคม	Association
	การติดต่อพบปะกัน
ขดสี	Mill
	การนำเปลือกออกด้วยเครื่อง
คล้องจอง	Rhyme
	สอดคล้องกัน
เจ้าบทเจ้ากลอน	Versifier
	ผู้ที่ชอบใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นบทกลอนหรือถ้อยคำที่คล้องจองกัน
บุญคุณ	Favor
	ความดีที่ได้กระทำต่อผู้อื่น
โบราณ	Ancient
	เก่าก่อน
ประสบการณ์	Experience
	ความชำนาญที่เกิดจากการกระทำหรือได้พบเห็นมา
แยบยล	Cleverly
	เหมาะสม
เศรษฐี	Millionaire
	คนรวย
สำนวน	Proverb
	ถ้อยคำหรือข้อความ ที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว

ขนมไทยจากข้าว

เรื่องน่ารู้

ขนมไทยเป็นภูมิปัญญาของคนไทย และเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย เพราะมีความละเอียดอ่อน ประณีตในการเลือกสรรวัตถุดิบ มีวิธีการทำที่พิถีพิถันและรสชาติที่อร่อยหอมหวาน สีสันสวยงาม พร้อมรูปลักษณะชวนรับประทาน ขนมไทยส่วนใหญ่ทำมาจากข้าวทั้งในรูปแบบข้าวทั้งเมล็ดและข้าวที่อยู่ในรูปแบบแป้ง

การนำข้าวมาทำขนมของคนไทยเริ่มตั้งแต่ข้าวไม่แก่จัด ข้าวอ่อนที่เป็นน้ำนม นำมาทำข้าวยาคุป พอแก่ขึ้นอีกแต่เปลือกยังเป็นสีเขียวนำมาทำข้าวเม่า ข้าวเม่าที่ได้นำไปทำขนมได้อีกหลายชนิด เช่น ข้าวเม่าคลุก ข้าวเม่าบด ข้าวเม่าหมี กระจ่างสาร หรือข้าวเจ้าที่หุงสุกติดกระทะหรือหม้อ เช่น ข้าวตังหน้าตั้ง เป็นต้น

ขนมไทยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

ขนมไทยจากข้าวเจ้า เป็นขนมไทยที่มักจะใช้วิธีการต้ม การนึ่ง การกวน การทอด นิยมทำกันในทุกภาคของประเทศไทย เช่น

ข้าวตั่ว เป็นขนมโบราณที่พบได้ในทุกภาค ภาคเหนือ เรียกว่า “เข้าสัตต” ทำมาจากข้าวสวยที่เหลือจากการรับประทาน โดยตากแดดให้แห้ง แล้วจึงนำมาคั่วจนเหลืองโพลกให้ละเอียด คลุกเคล้ากับน้ำตาลและมะพร้าว ใส่หัวกะทิแล้วกวนจนได้ที่ ร่อนเย็น จึงปั้นเป็นก้อนแล้วอัดใส่พิมพ์ที่แกะเป็นรูปลายดอกไม้ จัดเก็บลงในขวดโหล โรยดอกมะลิและอบควันเทียน

ข้าวตัง เป็นอาหารว่างชนิดหนึ่ง ทำมาจากข้าวสวยที่หุงสุกติดกระทะหรือหม้อ นำมาแซะออก

ให้เป็นแผ่นบางๆ นำไปตากแดดจนแห้ง ตัดเป็นรูปทรงกลมหรือสี่เหลี่ยม นำไปทอดจนข้าวพองตัว และกรอบ ทานกับหน้าตั้ง ที่ทำจากหมูสับ หรือจะผสมกุ้งสับลงไปด้วยก็ได้ นำไปเคี้ยวในน้ำกะทิที่ผัดกับเครื่องแกงรสชาติหวาน มัน เค็ม

ขนมไทยจากข้าวเหนียว เป็นขนมไทยที่มักจะใช้วิธีการต้ม การทอด นิยมทำกันในทุกภาคของประเทศไทย เช่น

ข้าวต้มมัด เป็นขนมที่ทำจากข้าวเหนียวมัดกับกะทิ แล้วนำไปห่อด้วยใบตองอ่อน ใส่ไส้กล้วยนำไปนึ่งให้สุก ทางภาคใต้ใช้ข้าวเหนียวกับน้ำกะทิ ห่อด้วยใบพ้อ เรียกห่อต้ม ถ้าห่อด้วยใบมะพร้าวและมัดด้วยเชือกเรียกห่อมัด

ข้าวจี เป็นขนมพื้นบ้านของภาคอีสาน ทำจากข้าวเหนียวนึ่งทาเกลือ ปั้นเป็นรูปกลม เสียบไม้ นำไปย่างบนเตาถ่าน ไฟอ่อนพอเกรียมนำมาชุบไข่ แล้วนำไปย่างใหม่จนเหลือง ดึงไม้ที่เสียบไว้ออก ยัดน้ำตาลอ้อยเข้าไปแทน นิยมทำกันมากในช่วงเดือนสามของทุกปี ซึ่งจะมีการทำข้าวจีไปทำบุญในงานประเพณีบุญข้าวจี

แบบทดสอบ

วงกลมคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดกล่าวถึง “สำนวน” ไม่ถูกต้อง
 - ก. ใช้ภาษาเรียบเรียงอย่างไรก็ได้
 - ข. สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา
 - ค. ผู้อ่านหรือผู้ฟังต้องตีความให้เข้ากับเรื่อง
 - ง. ส่วนใหญ่เกิดจากการนำสิ่งใกล้ตัวมากล่าวเปรียบเทียบ

2. ข้อใดไม่ใช่ที่มาของสำนวนภาษาไทย
 - ก. มาจากธรรมชาติ
 - ข. มาจากการดำรงชีวิต
 - ค. มาจากประเทศเพื่อนบ้าน
 - ง. มาจากวัฒนธรรมทางภาษา

3. สำนวนใดมีความหมายที่ช่วยอบรมสั่งสอนและชี้แนะ
 - ก. ขำนอกนา
 - ข. ขำคอยฝน
 - ค. ขำแดงแกงร้อน
 - ง. ขำขี้เกลือ หลุมขำสาร

4. ข้อใดมีความหมายตรงกับ “ทุบหม้อข้าวตัวเอง”
 - ก. ไม่ลงมือทำงาน
 - ข. ปล่อยปละละเลย
 - ค. ไม่เอาจริงเอาจัง
 - ง. ทำให้ตนเองเสียหาย

5. ข้อใดเหมาะสมที่จะเติมในช่องว่างของประโยคนี้

“กลายเป็น ไปเสียแล้วเพื่อนเรา ได้แต่งงานกับลูกสาวเศรษฐี”

- ก. ทูบหม้อข้าว
- ข. เลี้ยงเสียข้าวสุก
- ค. หนูกตถึงข้าวสาร
- ง. ข้าวแดงแกงร้อน

6. สำนวนข้อใดมีความหมายเกี่ยวกับการบ่นนานขอร้องให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ

- ก. ข้าวนอกนา
- ข. ข้าวคอยฝน
- ค. ข้าวแดงแกงร้อน
- ง. บ่นข้าวผี ตีข้าวพระ

7. สำนวนข้อใดมีความหมายตรงกับสำนวน “ข้าวนอกหม้อ”

- ก. ข้าวนอกนา
- ข. เลี้ยงเสียข้าวสุก
- ค. ข้าวแดงแกงร้อน
- ง. ตำข้าวสารกรอกหม้อ

8. บุคคลลักษณะใดที่จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องด้วยเสียหายมากที่สุด

- ก. ข้าวนอกนา
- ข. เลี้ยงเสียข้าวสุก
- ค. ทูบหม้อข้าวตัวเอง
- ง. ตำข้าวสารกรอกหม้อ

9. ข้อใดเป็นขนมที่ทำจากข้าวเจ้า

- ก. ข้าวตู
- ข. ข้าวจี
- ค. ข้าวต้มมัด
- ง. กระจ่างสารท

10. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

- ก. ข้าวจีเป็นขนมพื้นบ้านของภาคกลาง
- ข. ข้าวต้มมัดเป็นขนมที่ทำจากข้าวเหนียวมัดกับกะทิ
- ค. ข้าวตอกภาคเหนือเรียกว่า “เข้าสัตต”
- ง. ข้าวตังทำมาจากข้าวสวยที่หุงสุกติดกระทะหรือหม้อ

เฉลย

บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4	บทที่ 5
1. ข	1. ง	1. ก	1. ง	1. ง
2. ง	2. ง	2. ค	2. ง	2. ค
3. ง	3. ก	3. ค	3. ง	3. ง
4. ค	4. ค	4. ก	4. ก	4. ง
5. ง	5. ก	5. ข	5. ข	5. ค
6. ข	6. ง	6. ข	6. ข	6. ง
7. ข	7. ค	7. ง	7. ค	7. ก
8. ค	8. ค	8. ค	8. ก	8. ข
9. ง	9. ก	9. ง	9. ข	9. ก
10. ข	10. ข	10. ก	10. ง	10. ค

บรรณานุกรม

- กิ่งทอง มหาพรไพศาล. (2551). พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญพิธีแห่งขวัญและกำลังใจของเกษตรกรไทย. ใน *วัฒนธรรมไทย*. หน้า 6 – 7. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- กิตติยา กิตติมงคล. (2551). *การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย เรื่อง ประเพณีไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนานาชาติฮาร์โรว์ กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2541). *วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทยและนานาชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา วิจารณ์ันท์. (2551). *การสร้างแบบเรียนเรื่องการทาบูนุ สำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ*. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิลวรรณ เพชรบุระนิน. (2548). *O RICE : ใครจะคิดว่าข้าวเม็ดเล็กๆ ที่เรากินอยู่ทุกวันนี้จะมหัศจรรย์ถึงเพียงนี้*. กรุงเทพฯ: วังพิมพ์.
- เพ็ญศรี ดูก; และคนอื่นๆ. (2530). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมียงซอ คิริมัญจา; ปกรณ์ คงสวัสดิ์. (2551). *ข้าว บนแผ่นดินกลายเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเกษตรยั่งยืน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525*. กรุงเทพฯ.
- วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ; และ นิรมล ยวนบุญย์. (2545). *หอมกลิ่นข้าวมะลิหอม*. กรุงเทพฯ: องค์กรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย (Biothai).
- ส. ศิวรักษ์. (2531). *ลोकการบวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ศักยิตสยาม.
- สุกัญญา สุจนายา, บรรณาธิการ. (2547). *ข้าว ขวัญข้าวของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิข้าวไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุวัฒน์ อัครชัยชาญ. (2551). *ภูมิใจไทย : ข้าวไทย*. กรุงเทพฯ: ปลาตะเพียน.
- เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชธน). (2501). *วัฒนธรรมเบื้องต้น*. พระนคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อนุมานราชธน, พระยา. (2513). *วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของไทย*. กรุงเทพฯ: ก้าวหน้า.
- เอี่ยม ทองดี. (2538). *ข้าว : วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพราว พาหอม
วันเดือนปีเกิด	29 กรกฎาคม 2525
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	181/20 ซอยงามวงศ์วาน 13 ถนนงามวงศ์วาน ตำบลบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู (คศ.1)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา 170 ถนนรัชดาภิเษก แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่6 (คณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ) จาก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2548	กศ.บ. (วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทเทคโนโลยีทางการศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ. 2557	ศศ.ม. (สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ